

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GÖÇMENLER ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂN KALİTESİNİN AİDİYETE
ETKİSİ; AKSARAY MEYDAN- YUSUFPAŞA TRAMVAY AKSI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zekiye AKBABA

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Melih BİRİK

EYLÜL 2022

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GÖÇMENLER ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂN KALİTESİNİN AİDİYETE
ETKİSİ; AKSARAY MEYDAN- YUSUFPAŞA TRAMVAY AKSI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zekiye AKBABA

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Melih BİRİK

EYLÜL 2022

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Zekiye AKBABA

Yokluğunu bütün ömrüm boyunca kalbimde taşıdığım ve taşıyacağım babama..

GÖÇMENLER ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂN KALİTESİNİN AİDİYETE ETKİSİ; AKSARAY MEYDAN- YUSUFPAŞA TRAMVAY AKSI ÖRNEĞİ

ÖZET

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç hareketleri geçmişte olduğu kadar günümüzde de dünya gündeminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Savaş, iklim değişikliği, ekonomik vd. nedenler ile gerçekleşen göç hareketleri yalnızca sosyolojik açıdan değil kentsel ve mekânsal boyutlarda da incelenmelidir. Çalışmanın temeli göç üzerinden mekânsal kalite ve mekânın kullanım değeri, anlamı ve bu bileşenlerin aidiyet algısına etkisi üzerinden değerlendirmelere dayandırılmaktadır. Göçmenler üzerinden mekân ve kullanıcı arasındaki etkileşimin belirlenmesi ve bu sürecin mekân kalitesi değerlendirme yöntemleriyle tespit edilmesine yönelik mekân çalışması geliştirilmiş, elde edilen bulgular üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Tez kapsamında üst ölçekte göç üzerinden Türkiye'nin ve İstanbul'un yeni dünya sınırları bağlamında dünyadaki konumu, bir transfer noktası olarak değeri tartışılmış, bu çerçevede alt ölçekte kentsel mekân kalitesinin aidiyet algısına etkileri sorgulanmıştır. Bu çerçevede göç ile ilgili kavramlar, dünyada oluşan yeni sınırlar, mekân kalitesi kriterleri ve mekânsal aidiyet algısı ile ilgili bileşenler etkileşimli olarak ele alınmış, değerlendirme kriterleri belirlenmiştir. Aksaray metro durağı ve Yusufpaşa tramvay durağı arasında bulunana ticaret aksında gerçekleştirilen saha çalışması kapsamında anketler ve gözlemlerle, kullanıcıların çalışma mekânına ilişkin memnuniyet derecesi belirlenmiş, mekân kalitesi ölçütleri üzerinden karşılaştırmalarla aidiyet algısına etkileri tartışılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında göçmenlerin yoğun olarak çalıştığı ve tarihi kent merkezinde yer alan alan Aksaray metro durağı ve Yusufpaşa tramvay durağı aksında mekân kalitesinin aidiyet algısı üzerinde etkisinin zayıf olduğu ancak aidiyet algısının mekân kalitesi algısında etkili olduğu görülmektedir.

Kalıcı çözümler üretebilmek için göçmenlerin öncelikle yasal statülerinin ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve bununla birlikte toplumun bir parçası olarak kentsel mekânın üretimine katılım sağlayabilecekleri tasarım araçlarının geliştirilmesine yönelik bulgular ve tespitler elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mekân Kalitesi, Aidiyet Kavramı, Ulus-Ötesi Göç, Mekân Algısı

THE EFFECT OF URBAN SPACE QUALITY ON BELONGING THROUGH IMMIGRANTS; EXAMPLE OF AKSARAY SQUARE-YUSUFPAŞA TRAM STATION

SUMMARY

Migration movements, which are as old as human history, constitute an important part of the world agenda today as well as in the past. Migration movements that took place for some reasons such as war, climate change, economy etc. should be examined not only in sociological terms, but also in urban and spatial dimensions. The background of the study is based on evaluations on the spatial quality and usage value of the space, its meaning and the effect of these components on the sense of belonging. A space study has been developed to determine the interaction between the space and the user through immigrants and to determine this process with space quality assessment methods. Within the scope of the thesis, the position of Turkey and Istanbul in the context of the new world borders and its value as a transfer point are discussed through migration at the upper scale. In this framework, the effects of urban space quality on the sense of belonging were questioned in the subscale. In this context, the concepts related to migration, the new borders formed in the world, the quality of space criteria, and the components related to the sense of spatial belonging have been discussed interactively and evaluation criteria have been determined. Within the scope of the field study carried out on the commercial axis between Aksaray Square and Yusufpaşa Tram Station, the satisfaction level of the users regarding the workplace was determined by surveys and observations, and the effects on the sense of belonging were discussed by comparisons over space quality criteria. In the light of the findings, it is seen that the effect of space quality on the sense of belonging is weak on the axis of Aksaray Square and Yusufpaşa Tram Station, which are located in the historical city center and where immigrants work intensively, but the sense of belonging is effective on the sense of space quality.

In order to produce permanent solutions, findings and determinations have been obtained for the improvement of the legal status and working conditions of immigrants, as well as the development of design tools that can participate in the production of urban space as a part of society.

Key Words: Quality of Space, Concept of Belonging, Transnational Migration, Perception of Space

ÖNSÖZ

Tüm tez sürecim boyunca, konu bulmadan sonuç bölümünü yazmaya kadar bana her konuda destek olup, yönlendiren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Melih Birik ve tez savunma sürecimde yönlendirmelerinden dolayı jüri üyelerim Prof. Dr Hürriyet Gülsün Ögdül ile Dr. Öğr. Üyesi Erhan Kurtarı hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Zekiye AKBABA
Eylül,2022

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	ix
KISALTMALAR	xiii
GRAFİK LİSTESİ	xv
ŞEKİL LİSTESİ	xvii
TABLO LİSTESİ	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	2
1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	3
2. GÖÇ KAVRAMLARI ÜZERİNDEN KÜRESEL ÖLÇEKTE MEKÂNSAL ETKİLEŞİM	7
2.1 Göç Olgusu Üzerinden Temel Kavramlar.....	7
2.2 Küresel Ölçekte Göç ve Mekân Etkileşimi	10
2.3 Göç Kenti Olarak İstanbul; Ulus-ötesi Göç ve Emek Göçü	17
2.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	19
3. GÖÇ KAVRAMI ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂNDAN İNSAN- MEKÂN ETKİLEŞİMİ	21
3.1 Kentsel Mekân Kalitesi Üzerinden Göç Mekânlarının Değerlendirilmesi	24
3.2 Kentsel Mekân ve Göçmenlerin Aidiyet Algısı Üzerinden Tartışmalar	30
3.3 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	36

4. İSTANBUL AKSARAY MEYDAN VE YUSUFPAŞA TRAMVAY DURAĞI AKSI SAHA ÇALIŞMASI	39
4.1 Çalışma Mekânının Nitelikleri	39
4.2 Gözlemler ve Mekân Kalitesine Yönelik Anket Çalışmalarının Bulguları.....	47
4.2.1 Anket Tasarımı	47
4.2.2 Örneklemin Demografik Özellikleri	49
4.2.3 Aidiyet Algısı ile İlgili Bulgular	53
4.2.4 Mekân Kalitesi Algısının Değerlendirilmesi.....	62
4.3 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	81
5. DEĞERLENDİRME.....	85
KAYNAKLAR.....	95
EKLER.....	101

KISALTMALAR

BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IOM	Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 2.1 Ülkeler arası Sınırlar ve Çitler (Vernon&Zimmermann,2021, S.11).....	14
Grafik 3.1 Project for Public Space'in Kaliteli Mekân Bileşenleri (PPS, 2000).....	27
Grafik 4.1 Çalışma mekânının mekân kalitesi kriterleri doğrultusunda aldığı puanları gösteren grafik.....	84

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Duvarlı dünya (walled world), yazar tarafından hazırlanmıştır (Cauter, 2007).....	11
Şekil 2.2 Mevcut ve planlanan sınır duvarları, yazar tarafından hazırlanmıştır (Vernon& Zimmermann, 2021).....	16
Şekil 4.1 Tarihi yarımada üzerinde çalışma mekânının uydu görüntüsü, 2022.....	39
Şekil 4.2 Çalışma mekânı ve çevresindeki önemli odaklar, 2022.....	40
Şekil 4.3 Çalışma mekânı Aksaray Meydan- Yusufpaşa Tramvay Durağı ve çevresi uydu haritası, 2022.....	41
Şekil 4.4 Çalışma mekânı şeması, 2022.....	42
Şekil 4.5 Çalışma mekânındaki işyeri çeşitliliği haritası, 2022.....	43
Şekil 4.6 Çalışma mekânında anket yapılan işyerleri haritası, 2022.....	48
Şekil 4.7 Muratpaşa Sokak'ta işyerlerinde çalışanların verdikleri cevaplar doğrultusunda öne çıkan kentsel odaklar, 2022.....	59
Şekil 4.8 Sadi Çeşmesi Sokak'ta çalışanların verdikleri cevaplar doğrultusunda öne çıkan kentsel odaklar, 2022.....	60
Şekil 4.9 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Kullanım ve Aktiviteler kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.....	64
Şekil 4.10 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Erişim ve Bağlantılar kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.....	68
Şekil 4.11 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Konfor ve İmaj kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.....	72
Şekil 4.12 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Sosyallik kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.....	78

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 1800-2014 arası sınır duvarı inşa eden ülkeler (Carter & Poast, 2015, s. 11-12).....	12
Tablo 2.1 (Devam) 1800-2014 arası sınır duvarı inşa eden ülkeler (Carter & Poast, 2015, s. 11-12).....	13
Tablo 2.2 2014 ve sonrasında sınır duvarı inşa eden ülkeler (Vernon& Zimmermann, 2021, S.24-25).....	15
Tablo 2.3 İnşası planlanan yeni sınır duvarları (Vernon& Zimmermann, 2021, S.24-25).....	16
Tablo 4.1 Katılımcıların medeni durumunu gösteren tablo.....	49
Tablo 4.2 Anket katılımcılarının yaş dağılımını gösteren tablo.....	49
Tablo 4.3 Katılımcıların doğum yeri ve Türkiye'ye geldiği ülkenin tablosu.....	50
Tablo 4.4 Katılımcıların kaç yıldır Türkiye'de yaşadığını gösteren tablo.....	50
Tablo 4.5 Katılımcıların kaç yıldır İstanbul'da yaşadığını gösteren tablo.....	50
Tablo 4.6 Katılımcıların kaç yıldır çalışma mekânında çalıştığını gösteren tablo.....	51
Tablo 4.7 Katılımcıların 'Memleketindeki mesleğin nedir?' sorusuna verdikleri yanıtlar.....	51
Tablo 4.8 Katılımcıların 'Türkiye'deki mesleğin nedir?' sorusuna verdikleri yanıtlar.....	52
Tablo 4.9 Soru 1: 'Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının sizdeki karşılığı nedir?' Sorusuna verilen yanıtlar.....	53
Tablo 4.10 Soru 2: 'Burada çalışmayı tercih etme nedenleriniz nelerdir? Mekân kalitesinin bu seçimde bir etkisi oldu mu?' Sorusuna verilen yanıtlar.....	54
Tablo 4.11 Soru 3: 'Mekân kalitesi anlamında Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksından beklentiniz nelerdir?' Sorusuna verilen yanıtlar.....	55
Tablo 4.12 Soru 4: 'Burada çalışmayı seviyor musunuz? Çalışırken kendinizi burada rahat hissediyor musunuz?' Sorusuna verilen yanıtlar.....	56

Tablo 4.13 Soru 5: ‘Burada çalışmanın diğer yerlerde çalışmaktan farkı nedir?’ Sorusuna verilen yanıtlar.....	56
Tablo 4.14 Soru 6: ‘Çalışma mekânına (emek mekânı) aidiyet algısını artırmak için neler yapılabilir?’ Sorusuna verilen yanıtlar.....	57
Tablo 4.15 Soru 7: Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmaya devam etmek istiyor musunuz? (1) Etmek istemiyorsa nerede çalışmak istiyorlar? (2) Ne olursa burada çalışmaya devam etmek istersiniz? (3) Sorularına verilen yanıtlar.....	58
Tablo 4.16 Soru 9: ‘Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz? (1) Ait hissetmiyorlarsa istenen mekân kalitesi sağlanırsa aidiyet algısında bir değişim olur mu? (2)’ Sorularına verilen yanıtlar.....	61
Tablo 4.17 Soru 10: ‘Çalışma mekânınıza herhangi bir müdahalede bulundunuz mu (tadilat, yapım, eşya ekleme, eşya çıkarma)?’ Sorularına verilen yanıtlar.....	62
Tablo 4.18 Mekân kalitesi değerlendirme puan aralığı.....	63
Tablo 4.19 Katılımcılara Aktiflik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	65
Tablo 4.20 Katılımcılara Aktivite Çeşitliliği bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	66
Tablo 4.21 Katılımcılara Süreklilik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	66
Tablo 4.22 Katılımcılara Ulaşım bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	69
Tablo 4.23 Katılımcılara Erişilebilirlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	69
Tablo 4.24 Katılımcılara Okunabilirlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	70
Tablo 4.25 Katılımcılara Bağlantılar bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	71
Tablo 4.26 Katılımcılara Güvenlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	73
Tablo 4.27 Katılımcıların ‘Mekân güvenli değilse nedeni nedir?’ önerisine verdikleri yanıtlar.....	74
Tablo 4.28 Katılımcılara Bakım ve Temizlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	74

Tablo 4.29 Katılımcılara Caziplik/Çekicilik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	75
Tablo 4.30 Katılımcıların ‘Mekân sessiz değil ise hangi gürültü çeşidi sizi rahatsız etmektedir’ önerisine verdikleri yanıtlar.....	75
Tablo 4.31 Katılımcılara Yapı Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	76
Tablo 4.32 Katılımcılara Yapı Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar-2.....	76
Tablo 4.33 Katılımcılara Mekân Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	79
Tablo 4.34 Katılımcıların ‘Evet diyenlerin bireysel olarak veya arkadaşlar ile gittiğin yerler nerelerdir?’ sorusuna verdikleri yanıtlar.....	79
Tablo 4.35 Katılımcılara Kapsayıcılık bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	80
Tablo 4.36 Katılımcılara Etkileşim bölümünde sorulan sorular ve cevaplar.....	81

1. GİRİŞ

Göç ve göçmenlerle ilgili teknik tanımlar, kavramlar ve kategoriler, farklı coğrafi, yasal, politik, metodolojik, zamansal ve diğer faktörlere göre tartışılarak değerlendirilmesi gereken geniş bir anlam çerçevesi sunmaktadır (International Organization for Migration & United Nations , 2020, s. 20). Bu geniş anlam çerçevesi içerisinde temel anlamıyla göç insanların her zaman barındıkları olağan yerlerinden ayrılarak yaşadıkları ülke ya da ülke sınırları dışına hareketini tanımlamaktadır (International Organization for Migration & United Nations [IOM], 2000, s. 137).

Erder (1986, s.9)'e göre göç “anlamli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır. Günümüz dünyasının en önemli olgularından biri haline gelen göçün sosyal, politik, ekonomik ve ekolojik etkilerinin yanı sıra kentsel mekânın kullanımı ve algısında da önemli etkileri olduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasında, göç olgusu üzerinden insan ve mekân arasındaki etkileşim tartışılarak, mekân kalitesinin aidiyete etkisi üzerinden göçmenlerin kentsel mekânla kurduğu ilişki ve mekânın ile kullanıcının birbirini nasıl etkilediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Küresel Eğilimler Raporu'na (2020, s.6) göre dünyada 2020 yılı sonu itibarıyla 82,4 milyon zorla yerinden edilmiş insan, 26,4 milyon mülteci ve 4,1 milyon sığınmacı bulunmaktaydı. Bu sayı gün geçtikçe artış göstermektedir. Türkiye ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (2021, s.1) verilerine göre uluslararası koruma ihtiyacı içinde olan 4 milyon kişiye ev sahipliği yapmaktadır.

Tarih boyunca yerel ve bölgesel ölçekten küresel ölçeğe kadar savaş, sosyal, politik, dini baskı, ekolojik ve ekonomik nedenler ile daha iyi yaşam olanakları sunan güvenli yerlere ulaşmak amacıyla göç eyleminin gerçekleştirildiği görülmektedir. Günümüzde özellikle artan uluslararası göçler, kazandığı yeni boyut itibarıyla sık sık tartışılan bir konu haline

gelmiştir. Zorunlu veya gönüllü göç eden kişiler farklı sosyal, kültürel ve politik çeşitliliklerini beraberlerinde taşıyarak yeni yerleşim mekânlarına bu deneyimi yansıtmaktadır. Önemli bir göç rotası üzerinde bulunan Türkiye’de de göçün etkisi birçok mekânda görüldüğü gibi kent merkezlerinde sokak ölçeğinde mekânsal değişiklikler olduğu, mekân algısının farklılaştığı görülmektedir. Tabelaların, vitrinlerin, mekânın işlevlerindeki değişiminden, mekânın kullanım biçiminde görülen değişime kadar çeşitlenen bu sürecin kullanıcı deneyimini de etkilediği düşünülebilir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Tez çalışması kent merkezlerindeki ticaret mekânlarında mekân algısı ve mekân kalitesinin aidiyete etkisi üzerinden göçmenlerin kentsel mekânla kurduğu ilişkiyi tanımlamak, dolayısıyla göçmenler üzerinden mekânın ve kullanıcının birbirini nasıl etkilediğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bunun için seçilen bir pilot bölgede sokak ölçeğinde anket çalışmaları yapılarak elde edilen veriler üzerinden değerlendirmeler yapılması hedeflenmiştir.

Çalışma üst ölçekte, hala devam etmekte olan göçün İstanbul’un mekânsal algıdaki yerini sorgulamakta, bununla birlikte alt ölçekte kentsel doku içerisinde bulunan bir ticari merkez üzerinde yapılan saha çalışmasıyla emek göçü ve mekân algısının değerlendirilerek mekân kalitesinin yere aidiyete etkisini tartışmaktadır.

Bu araştırma, kentsel mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisi ve göç rotalarının, kentsel tasarım bağlamı içerisinde tartışılması açısından önemlidir. Türkiye’deki kentsel tasarım literatüründe göçmenler üzerinden mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisinin ticaret mekânlarında emek göçü bağlamında ve işyerleri bazında saha çalışması ile araştırıldığı bir çalışmanın olmaması bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

Bu doğrultuda tez çalışmasının araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

1. Göçmenler için yeni dünya sınırları bağlamında düşünüldüğünde İstanbul nerede yer almaktadır? Bir göç kenti, göç kapısı, transfer noktası mıdır, yoksa “yer” midir?
2. Kent merkezinde çalışan göçmenlerin İstanbul algısı hangi kavramlarla (canlı, kaotik, düzenli, kendini ait hissettiği, hiçbiri vd.) örtüşmektedir?

Göçmenlerin çalıştıkları mekânların kentsel mekân kalitesi ile aidiyet algısının bir ilişkisi var mıdır? Kullanıcı konumundaki göçmenler ve kentsel mekân arasında güçlü bağlar var mıdır?

3. Kentsel çalışma mekânları, aynı zamanda göçmenler için farklı işlevleri de (sosyal aktivite, dayanışma, buluşma vd.) barındıran mekânlar sunuyor mu? Kullanıcı kentsel mekânı nasıl algılıyor?
4. Çalışma mekânı olarak seçilen yer bir emek mekânı mıdır? Çalışma mekânının mekân kalitesi göçmenlerin talep ettikleri doğrultuda düzenlenirse aidiyet algısı artar mı?
5. Çoğunlukla göçmenlerden oluşan işveren ve çalışanların, bu tezdeki çalışma mekânını seçmelerinde ön plana çıkan dinamikler nelerdir? Bu ticaret merkezinde mekân kalitesi ve kullanıcının mekân algısı arasında nasıl bir etkileşim vardır?

Bu sorulara cevap bulmak amacıyla gerekli literatür taraması ve çalışma mekânında göçmenler ile yarı yapılandırılmış mülakatlar ile anket çalışması yapılmıştır.

1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma kapsayıcı bir süreç analizini değil, mevcut durum tespiti üzerinden değerlendirmeleri içermektedir. Kullanılan çalışma metodu kentsel mekân kalitesi ölçümü ve değerlendirmesi ile mekân algısı üzerine mevcut kuramsal yaklaşımların bir arada değerlendirilmesiyle geliştirilmiştir. Aidiyet kavramı çok yönlü ve geniş bir çalışma mekânıdır. Bu nedenle tezde konu mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisinin tartışılması üzerine sınırlandırılmıştır. Emek göçü ve emek mekânı kavramları çerçevesinde ticaret mekânları tezin odağına alınmıştır. Bu nedenle saha çalışması kapsamında kullanılan araştırma metodu, araştırma için seçilen mekân göz önünde bulundurularak yere özgü olarak geliştirilmiştir.

Literatürde anlam karmaşasını engellemek için “yabancı”, “göçmen” vb. gibi kavramlar da kullanılmakta olup, bu çalışmada çalışmada kavram karmaşasını engellemek için çeşitli sebeplerle ülkelerinden ayrılıp Türkiye’ye yerleşen kişiler hukuki statüsü (göçmen, mülteci, sığınmacı vd.) gözetilmeksizin “göçmen” olarak belirtilecektir.

Çalışma mekânı olarak, İstanbul ili Fatih İlçesi Aksaray meydan- Yusufpaşa tramvay durağı arasındaki aks seçilmiştir. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının seçilmesinde etkili olan en önemli nedenler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bir emek mekânı olması
- Yaya hareketliliğinin yoğun olması
- Dükkânlar, park, cami, okul, konaklama mekânları vb. gibi çeşitlilik içeren işlev mekânlarının bir arada bulunması
- Göçmenlerin çalışmak için yoğun olarak seçtiği bir bölge olması
- Metro, tramvay, otobüs gibi çeşitli ulaşım imkânlarının bir arada bulunduğu çok merkezli bir istasyon, bir ulaşım odağı olması.

Bu çalışma beş temel bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, araştırma soruları ve araştırma sorularının ortaya çıkmasında etkili olan kavramlar açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, araştırmada kullanılan yöntemler, çalışma mekânı ve örneklem seçimi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Üçüncü bölümde ise, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi küresel hareketlilik ve mekânın kullanım biçimleri üst ölçekte ele alınarak tartışılmaktadır. Bu bölümde, 21. yüzyılda göç olgusunun küresel mekânsal etkileri, yeni sınırlar, eşikler, geçitler, göç yolları ve koridorları üzerinden değerlendirilmekte, yeni dünya sınırları içerisinde İstanbul'un hangi bağlamda bulunduğu incelenmektedir.

Tezin dördüncü bölümünde ise, insan-mekân etkileşimi kentsel mekân kalitesi ve mekân algısı üzerinden incelenmektedir. Bu sayede beşinci bölümde ele alınacak saha çalışması için ihtiyaç duyulan mekânsal değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Kentsel mekânda kalite tartışmalarıyla birlikte sadece yapıyı çevreyi oluşturan bileşenlerinin nitelikleri değil mekânın yeni kullanıcıları olan göçmenlerin mekânla kurdukları etkileşim aidiyet kavramı üzerinden tartışılmasına yönelik kavramsal içerik geliştirilmektedir.

Beşinci bölümde İstanbul'da bir ticaret mekânı üzerinde saha çalışmasıyla göçmenler üzerinden insan-mekân etkileşimi analiz edilerek, mekân kalitesi ve kullanıcı deneyimi tespit edilmektedir. Seçilen çalışma mekânında yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar ve anketler tanımlanan kavramlar ve kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir.

2. GÖÇ KAVRAMLARI ÜZERİNDEN KÜRESEL ÖLÇEKTE MEKÂNSAL ETKİLEŞİM

Bu bölümde göç olgusu ve göç ile ilişkili kavramlar genel hatlarıyla tanımlanırken göç üzerinden mekân kalitesi ve mekân algısının değişimi tartışmaya açılmaktadır. Tez kapsamında göç ile ilgili kullanılan terimler ve buna bağlı olarak kısıtların belirlenmesi amacıyla bilimsel literatürde kullanılan kavramlar incelenmiştir. Buradan yola çıkarak göçün küreselden yerele farklılaşan içeriği göz önünde bulundurularak ölçekler arası niteliğine vurgu yapılmaktadır. Söz konusu ölçek ilişkisi mekânsal anlamda ele alınarak göçün küresel anlamda mekânla kurduğu yeni ilişki ve bu ilişkinin kentsel mekânla etkileşimi ele alınmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturmak için gereken kavram ele alınmaktadır. İlk olarak göç olgusu ve göç ile ilişkili kavramlar aktarılmaya çalışılmakta daha sonra göç üzerinden mekân kalitesi ve mekân algısının değişimi tartışmaya açılmaktadır.

2.1 Göç Olgusu Üzerinden Temel Kavramlar

Göç, dünyadaki insan sayısının artmasıyla birçok sebebe bağlı olarak gerçekleştirilen eylemlerden birisidir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise “göç ekonomik, toplumsal veya siyasal nedenlerle birey veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir bölgeden başka bir bölgeye gitme eylemi, taşınma” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). Bireylerin veya toplumların oldukları yerden çeşitli sebeplere bağlı olarak ayrılıp başka bölgelere yerleşmesidir. Tarihin önemli parçalarından birisidir (McNeill, 1984). Uluslararası Göç Örgütü (2013, s.35-36) de bu tanıma paralel olacak şekilde göç kavramını “kişilerin bireysel veya toplu halde ülke içinde veya ülke sınırını geçerek yer

değiştirmesi” olarak tanımlamaktadır. Bu kavram gönüllü göçmen, mülteci, sığınmacı, zorla yerinden edilmiş kişiler ve ekonomik göçmenleri de kapsamaktadır.

Göç kavramı güncel durumda çok farklı tanımlamalar ve süreçleri ifade etmektedir. Buna paralel olarak teknik kavramlar ve kategoriler farklı coğrafi metodolojik ve faktörlere göre değişmektedir. Bu aşağıdaki tanımlamalar tezde bu şekilde ele alınmıştır. Göç ve göçmenlerle ilgili teknik tanımlar, kavramlar ve kategoriler, farklı coğrafi, yasal, politik, metodolojik, zamansal ve diğer faktörlere göre tartışılarak değerlendirilmesi gereken geniş bir anlam çerçevesi sunmaktadır (International Organization for Migration & United Nations , 2020, s. 20)

Göç ile ilgili bazı kavramlar şunlardır:

Göçmen, kişisel rahatlık amacıyla ve herhangi bir dış etkenin baskısına maruz kalmadan kendi hür iradesi ile göç eden kişiler için kullanılan bir terimdir (IOM, 2013, s.36)

Mülteci, dili, dini, ırkı, siyasi görüşü veya belirli bir sosyal gruba yakınlığı nedeniyle vatandaşı olduğu ülkeden zulüm görme korkusuyla veya zulüm görmesi nedeniyle ayrılıp farklı bir ülkeye yerleşen ve bu yerleştiği ülkenin hukuki korumasından yararlanan kişidir. Mülteciler kendileri istemedikleri sürece ülkelerine gönderilemezler (IOM, 2013, s.65).

Sığınmacı, ilgili ulusal veya uluslararası belgeler dâhilinde yerleştikleri ülkede mülteci statüsüne kabul edilmek isteyen ve buna ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir. Başvurunun olumsuz olması durumunda işler bu ülkeyi terk etmek zorundadırlar (IOM, 2013, s. 75).

Göçler, bir ülke ve toplumsal öğelerle bağlantılı dinamik süreçlerdir. Göçlerin yer-zaman ve sebep-sonuç faktörleri ile birlikte düşünülmesi ve her biri spesifik olan göçlere özel çözüm ve öneriler getirilmelidir. Göç temelde, bireylerin veya toplulukların yer değiştirmesidir ve nedenlerine, sürekliliğine, mesafeye, göç mekân yerlere göre farklı türlere ayrılabilir (Kırdar & Saraçoğlu, 2012).

Göç birçok farklı neden ve yol ile gerçekleşebilir. Göç kavramını tek bir şekilde sınıflandırmak mümkün değildir. Farklı birçok parametreye göre sınıflandırarak

incelemek mümkündür. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) Göç Terimleri Sözlüğüne göre (Uluslararası Göç Örgütü [IOM], 2013) göç türleri aşağıda açıklanmaktadır.

Oluşum nedenine göre göçler zorunlu göç ve gönüllü göç olarak ikiye ayrılır. Zorunlu göç; inanç, savaş, politik nedenler, iç savaş, doğal afet gibi nedenlerle kişinin kendi isteği dışında gerçekleşen göçlerdir. Gönüllü göç ise; kişilerin kendi kararlarıyla daha iyi imkânlarla ulaşmak için gerçekleştirdiği göçlerdir.

Göç süresine bağlı olarak ise göçler geçici göç ve kalıcı göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Geçici göçler; kişilerin yılın belli bir süresinde çalışmak için başka bir yere yaptığı göçlerdir. Tarımsal üretim, inşaat, madencilik, turizm vd. nedeniyle yapılan göçler sezonun kapanması ile memleketlerine dönmektedirler. Göç süresine bağlı olarak sınıflandırılan bir diğer göç türü olan kalıcı göç ise; bireylerin yaşadıkları temelli olarak terk ederek başka bir yere yerleşmeleri durumudur. Kalıcı göçler zorunlu veya gönüllü olarak yapılabilmektedir. Kişiler daha iyi koşullarda yaşamlarına devam etmek, eğitim almak gibi gönüllü nedenlerle veya savaş, doğal afet, çeşitli nedenlerle dışlanma gibi nedenlerle de kalıcı göç kararını alabilmektedirler.

Göçlerin sınıflandırılmasında kullanılan bir diğer belirleyici ise ülke sınırlarıdır. Geçici veya kalıcı göç ile aynı ülke içerisinde başka bir yere gerçekleştirilen göç türü; iç göçtür. Zorunlu veya gönüllü olarak gerçekleştirilebilmektedir. Kişilerin geçici veya kalıcı olarak, zorunlu veya gönüllü göç nedenleri ile vatandaşı oldukları ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye gerçekleştirilen göç türü ise; dış göçtür.

Göçmenlerin farklı bir ülkeye geçiş için kullandıkları yöntemlere göre ise göçler düzenli göç ve düzensiz göç olarak iki kategoride incelenmektedir. Göç edilen ülkenin kanun ve yönetmeliklerine göre yasalara uygun şekilde gerçekleştirilen göç türü düzenli göç, yasa dışı yollar ile kanun ve yönetmeliklere aykırı bir şekilde gerçekleştirilen göç ise düzensiz göç olarak adlandırılmaktadır.

Bu tez kapsamında görüşülen göçmenlerin farklı göç kavramları ve sınıflamaları gözetilmeksizin mekânla olan ilişkisi değerlendirilerek çıkarımda bulunulması amaçlanmıştır.

2.2 Küresel Ölçekte Göç ve Mekân Etkileşimi

Küreselleşme kavramının 1990'lı yıllarda çok yönlü bir süreç olarak tartışılmaya başlandığı, birçok akademik çalışmada yer bulduğu ve çeşitli söylemlerin ortaya atıldığı görülmektedir. Bu söylemlerin önemlilerinden etkisini biri de ulus-devlet kavramının yitirdiğini savunan “sınırsız dünya” söylemidir (Ohmae, 1989, s. 152-161). Bu söylem soyut ve somut sınırların hepsinin ortadan kaldırıldığı bir dünyayı tanımlamaktadır.

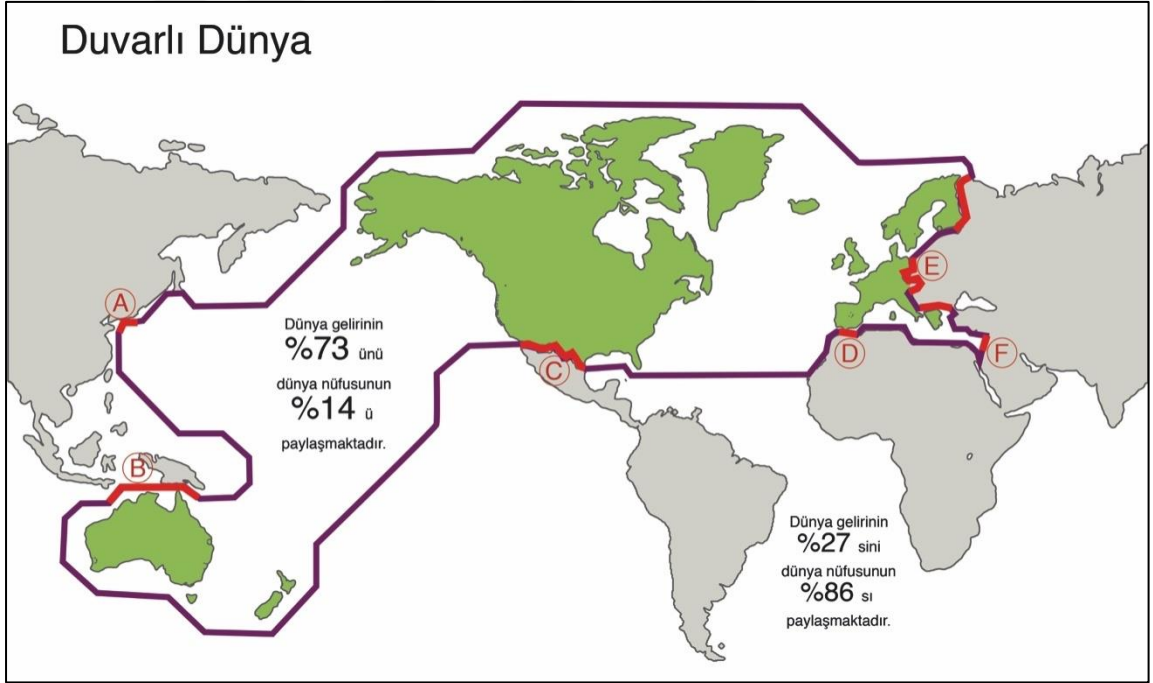
Ancak 21. yüzyılda tecrübe edilen terör olayları, ekonomik krizler, iç savaşlar vd. sonucunda ortaya çıkan göç dalgaları “sınırsız dünya” kavramının tartışılması gereken bir konu olarak gündeme gelmesine neden olmuştur. Özellikle 21. yüzyıldaki, 11 Eylül terör saldırısı, 2008 Küresel Ekonomik Krizi, Arap Baharı hareketi, koronavirüs pandemisi, iklim krizinin hayatımıza etki etmeye başlaması gibi yaşanan ve hâlâ yaşanmakta olan birçok olay “kriz” olarak nitelendirilen bir mülteci konusunu gündeme getirmektedir. Dolayısıyla, küreselleşme ve “sınırsız dünya” söylemlerinin daha önce hiç olmadığı kadar sorgulandığı bir dönem yaşanmaktadır. Özellikle uluslararası göç konusunun bir sonucu olarak sınır önlemleri somut olarak bir artış gösterdiği belirtilmektedir. Buna paralel olarak, sınırsız dünyadan bahsetmenin bir ütopya olduğu düşünülmektedir (Mbembe, 2018).

1989 yılında Berlin Duvarı yıkıldığında dünyada yalnızca 15 sınır duvarı varken 2019 yılında ortaya koyulan bir çalışmaya göre inşası devam eden sınır duvarları ile birlikte bu sayı 77'ye ulaşmıştır (Vernon & Zimmermann, 2021, s. 8-9). Dolayısıyla, 21. yüzyılda inşa edilen duvarların genel amacı, devletlerin sınır geçirgenliğini azaltma isteği olarak ifade edilmektedir. Ancak duvarların inşasının göçü engelleyemeyeceği, çünkü göçmenlerin, devlet sınırlarını açık olduğu veya kolay geçilebilir olduğu için değil, daha iyi bir yaşama ulaşma motivasyonu ile sınırı geçtiği belirtilmektedir (Brown, 2011).

21. yüzyılda, yeni dünya sınırları ve kapıları açık bir şekilde tartışılmaya başlandığı dönemde 2007 yılında Rotterdam'da gerçekleştirilen Mimarlık Bienali'nde yapılan bir çalışmada, dünya nüfusunun %14'ünün dünya gelirinin %73'üne sahip olduğu belirtilmiştir (Cauter, 2007). Bu bilgi göç kavramı ve göç rotaları ile birlikte düşünüldüğünde “duvarlı dünya (walled world)” ya ulaşarak daha iyi koşullarda

yaşamak isteyen göçmenlerin geçmeleri gereken çeşitli kapılar olduğu görülmektedir. Bu çalışmada soyut ve somut olmak üzere beş sınır ögesi dikkat çekicidir. Bunlar:

- A. Kuzey Kore ve Güney Kore arasında bulunan silahsızlandırılmış bölge (The Demilitarized Zone)
- B. Avustralya'nın kuzeyindeki savunma güçleri (The Australian Defence Force)
- C. Amerika Birleşik Devletleri- Meksika sınır duvarı
- D. İspanya'nın Kuzey Afrika'da bulunan özerk bölgelerinin (Melilla ve Ceuta) sınır çitleri
- E. Schengen Vizesi (Avrupa'ya geçişi kontrol altına mekân bir soyut sınır)' dir.

Şekil 2.1 Duvarlı dünya (walled world), yazar tarafından hazırlanmıştır (Cauter, 2007).

Yüzyıllar boyunca ülkelerin çeşitli sebeplerle sınırlarına duvarlar ördükleri, zaman zaman bu duvarları yıktıkları ancak daha sonra bazı ülkelerin tekrar ördükleri görülmektedir. Ülkelerin ördüğü sınır duvarları hakkında 2015 yılında Carter ve Poast'ın 'Why Do States Build Walls? Political Economy, Security, and Border Stability' adlı

çalışmasında 1800-2014 yılları arasında inşa edilen sınır duvarları ve güncel durumun Tabloda 2.1'deki gibi olduğu görülmektedir.

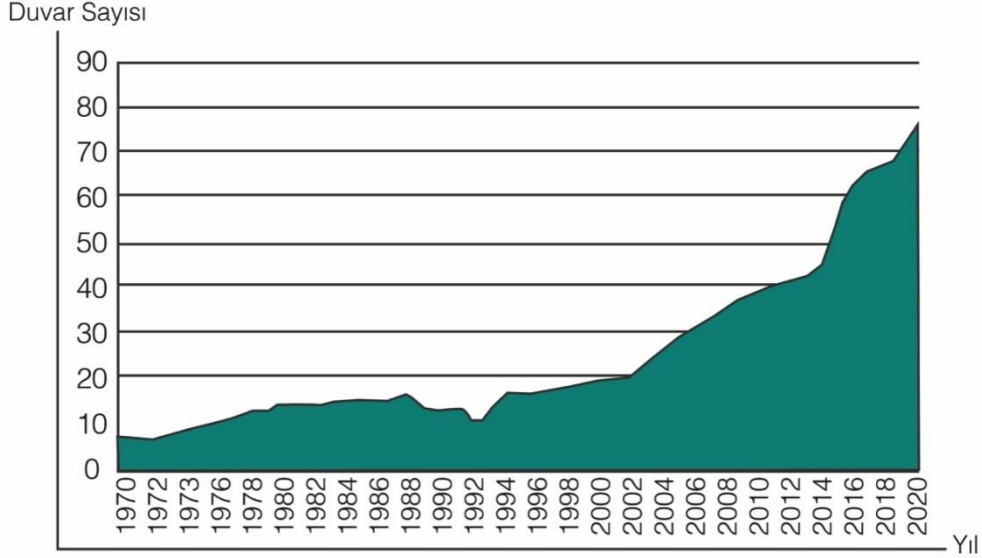
Tablo 2.1 1800-2014 arası sınır duvarı inşa eden ülkeler (Carter & Poast, 2015, s. 11-12).

Duvarı İnşa Eden Ülke	Sınırına Duvar İnşa Edilen Ülke	Duvarın İnşa Yılı	Duvarın Kaldırıldığı Yıl
Fransa	Hollanda	1678	1814
Norveç	İsveç	1901	1920
Finlandiya	Sovyetler Birliği	1920	1939
Sovyetler Birliği	Polonya	1922	1939
Sovyetler Birliği	Estonya	1922	1939
Sovyetler Birliği	Letonya	1922	1939
Sovyetler Birliği	Litvanya	1922	1939
Fransa	Almanya	1930	1940
Yunanistan	Bulgaristan	1936	1941
İtalya	Yugoslavya	1939	1944
Sovyetler Birliği	Alman işgalindeki Polonya	1940	1944
Finlandiya	Sovyetler Birliği	1941	1944
Vietnam	Çin	1946	1979
Sovyetler Birliği	Finlandiya	1947	1989
Doğu Almanya	Batı Almanya	1947	1989
Çekoslovakya	Batı Almanya	1947	1989
Çekoslovakya	Avusturya	1947	1989
Bulgaristan	Türkiye	1947	1989
Güney Kore	Kuzey Kore	1953	-
Fransız Cezayiri	Fas	1957	1962
Fransız Cezayiri	Tunus	1957	1962
Amerika Birleşik Devletleri	Küba	1961	-
Zimbabve	Zambiya	1966	-
Güney Vietnam	Kuzey Vietnam	1967	1968
İsrail	Mısır	1968	1973
İsrail	Suriye	1973	-
Güney Afrika	Mozambik	1975	-
Güney Afrika	Mozambik	1975	-
Hindistan	Bangladeş	1986	-
Güney Afrika	Zimbabve	1986	-
Hindistan	Pakistan	1989	-
Kuveyt	Irak	1991	-

Tablo 2.1 (Devam) 1800-2014 arası sınır duvarı inşa eden ülkeler (Carter & Poast, 2015, s. 11-12).

İspanya	Fas (Septe)	1993	-
İspanya	Fas (Melilla)	1998	-
Özbekistan	Kırgızistan	1999	-
İsrail	Lübnan	2000	-
Özbekistan	Afganistan	2001	-
Tayland	Malezya	2001	-
Türkmenistan	Özbekistan	2001	-
Botswana	Zimbabve	2003	-
Hindistan	Burma	2003	-
Zimbabve	Botswana	2003	-
Birleşik Arap Emirlikleri	Umman	2004	-
Suudi Arabistan	Yemen	2004	-
Brunei	Malezya	2005	-
Pakistan	Afganistan	2005	-
Amerika Birleşik Devletleri	Meksika	2005	-
Çin	Kuzey Kore	2006	-
Ürdün	Irak	2006	-
Kazakistan	Özbekistan	2006	-
İran	Pakistan	2007	-
Çin	Kuzey Kore	2007	-
Burma	Bangladeş	2009	-
Çin	Kuzey Kore	2007	-
Burma	Bangladeş	2009	-
Suudi Arabistan	Birleşik Arap Emirlikleri	2009	-
Suudi Arabistan	Irak	2009	-
Suudi Arabistan	Umman	2009	-
Suudi Arabistan	Katar	2009	-
Özbekistan	Kırgızistan	2009	-
Kazakistan	Kırgızistan	2010	-
Yunanistan	Türkiye	2011	-
İsrail	Ürdün	2011	-

Tabloda da görüldüğü gibi, özellikle 1970 sonrası yapılan duvarların yıkılmasının azaldığı görülmektedir. Ancak özellikle 2014 sonrası Grafik 1’de görüldüğü gibi dünyada yaşanan salgın hastalıklar, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkilerinin artması, farklı ülkelerdeki savaşlar ve iç çatışmalar vd. nedenler doğrultusunda birçok ülkenin göç dalgalarını engellemek için mevcut sınır duvarlarını güçlendirdiği veya yeni duvarlar inşa etmeye başladığı görülmektedir (Vernon & Zimmermann, 2021).

Grafik 2.1 Ülkeler arası Sınırlar ve Çitler (Vernon&Zimmermann,2021, S.11).

Bu tabloya göre dünyadaki gelişmeler doğrultusunda 2014 yılı sonrasında bir kırılma yaşandığı görülmektedir. 2014 yılından sonra inşa edilen sınır duvarları aşağıdaki tabloda görülmektedir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2 2014 ve sonrasında sınır duvarı inşa eden ülkeler (Vernon& Zimmermann, 2021, S.24-25)

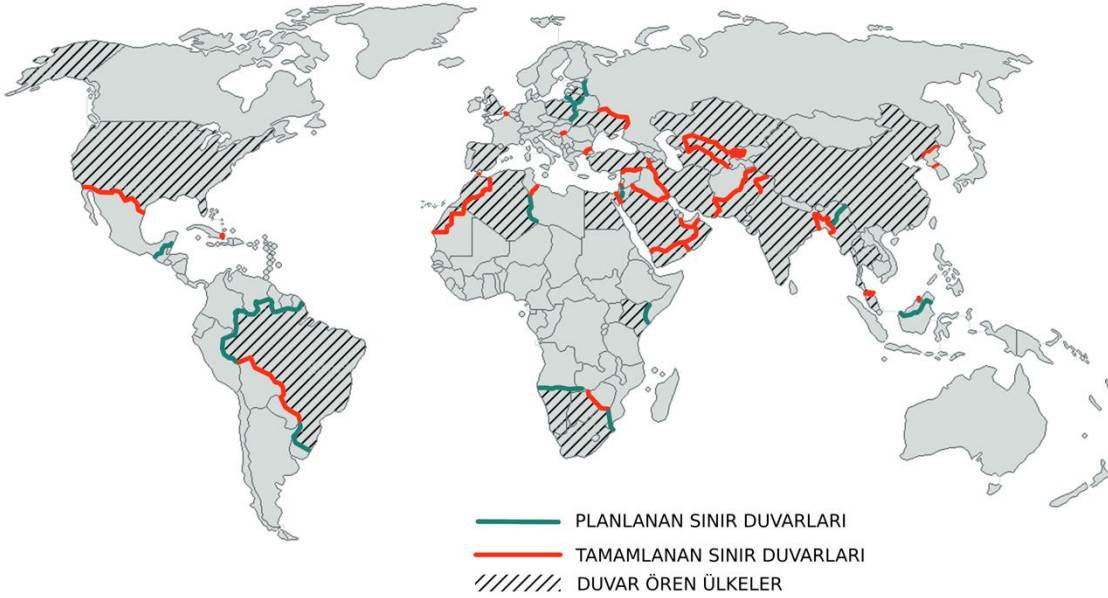
Duvarı İnşa Eden Ülke	Sınırına Duvar İnşa Edilen Ülke	Duvar İnşa Yılı	Duvarın Kaldırıldığı Yıl
Cezayir	Fas	2014	-
Umman	Yemen	2014	-
Türkiye	Suriye	2014	-
Türkmenistan	Afganistan	2014	-
Avusturya	Slovenya	2015	-
Azerbaycan	Ermenistan	2015	-
Macaristan	Hırvatistan	2015	-
Macaristan	Sırbistan	2015	-
Kırgızistan	Kazakistan	2015	-
Kırgızistan	Özbekistan	2015	-
Letonya	Rusya	2015	-
Makedonya	Yunanistan	2015	-
Fas	Cezayir	2015	-
Slovenya	Hırvatistan	2015	-
Ukrayna	Rusya	2015	-
Birleşik Krallık	Fransa	2015	-
İsrail	Ürdün	2016	-
Norveç	Rusya	2016	-
Tunus	Libya	2016	-
Estonya	Rusya	2017	-
Litvanya	Rusya	2017	-
Pakistan	Afganistan	2017	-
Türkiye	İran	2017	-
Irak	Suriye	2018	-

Tamamlanan bu duvarların yanı sıra birçok farklı ülkenin, yeni sınır duvarı inşası planları yaptıkları da göze çarpmaktadır. Planlanan yeni sınır duvarları Tablo 2.3'te görülmektedir.

Tablo 2.3 İnşası planlanan yeni sınır duvarları (Vernon& Zimmermann, 2021, S.24-25).

Sınır Duvarını İnşa Edecek Ülke	Sınırına Duvar İnşa Edilecek Ülke
Cezayir	Libya
Macaristan	Romanya
Hindistan	Butan
Letonya	Belarus
Malezya	Brunei
Malezya	Endonezya
Polonya	Belarus
Polonya	Ukrayna
Rusya	Ukrayna
Türkiye	Irak

Mevcut ve planlanan sınır duvarları diyagramı ise Şekil 2.2' de görülmektedir.

Şekil 2.2 Mevcut ve planlanan sınır duvarları, yazar tarafından hazırlanmıştır (Vernon& Zimmermann, 2021).

Dünyada yaşanan bu gelişmelere bakıldığında Türkiye'nin bulunduğu konumun önemi ortaya çıkmaktadır. Veriler ile de belirtildiği gibi Türkiye neredeyse bütün doğu ve güney-doğu sınırlarına ya duvar inşa etmiş ya da duvar inşasını planlandığı/devam ettiği görülmektedir. Türkiye'nin sınır duvarı örmediği Yunanistan ve Bulgaristan gibi ülkelerin ise Türkiye'den gelebilecek göç dalgalarını engellemek için duvar inşa ettiği görülmektedir. Bu bilgiler göz önüne alındığında Türkiye'nin ve İstanbul'un bu sınırlar ve kapılar içerisinde nasıl bir yer tuttuğu bu çalışmanın önemli bir araştırma konusudur. Söz konusu haritalarda mekânsal müdahaleler incelendiğinde İstanbul'un önemli bir geçiş kapısı olduğu ve bir açıdan Avrupa ile Ortadoğu ve Asya'nın arasında bir köprü görevi üstlendiği görülmektedir.

2.3 Göç Kenti Olarak İstanbul; Ulus-ötesi Göç ve Emek Göçü

Türkiye'nin son 30 yıl içinde düzensiz göç hareketlerinin varış noktası olduğu pek çok araştırmada ortaya konulmuştur (Erdoğan ve Kaya 2015, İçduygu ve Aksel 2012, İçduygu 2011, 2004, 2003, Erder ve Kaşka 2010, Erdoğan 2010, Danış 2004, Gençler 2002). Türkiye'nin aldığı bu göçlerden en çok etkilenen kentlerden biri ise İstanbul'dur. İstanbul 15 milyon 840 bin 900 kişilik nüfusu (TÜİK, 2021) ile Türkiye'nin nüfusa göre en büyük şehridir. Tarih boyunca ulusal ve uluslararası göç mekân bir kent olan İstanbul Türkiye'nin ticaret merkezi olarak kabul edilmektedir (Gürel & Balta, 2011, s. 2). Göçlerin birçok farklı sebebi ve çeşidi vardır, özellikle küreselleşen dünya ile birlikte göç hareketleri de ivme kazanmıştır (Toksöz, 2006, s. 3-4). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayınlanan Göç Raporu'nda (2022, s. 2) açıklanan verilere göre kayıtlara geçen uluslararası göçmen sayısı 281 milyondur ve bu göçmenlerin üçte ikisinin emek göçü gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

İstanbul birçok özelliğinin yanı sıra coğrafi konumu itibariyle tarih boyunca kavşak noktası olan bir bölgesel kenttir. Özellikle 1980'lerde küreselleşen dünya ile birlikte İstanbul'un küresel bir kent olması ile ilgili tartışmalar gündeme gelmiştir (Keyder, 2000, s. 9-40). İstanbul iç göçte olduğu gibi ulus-ötesi göçte de göçmenlerin en çok tercih ettiği kent konumundadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre (2022) Türkiye'de Geçici Koruma kapsamında 3.747.734 kişi bulunmakta, bu göçmenlerin 538.126'sı İstanbul'da yaşamaktadır. Bu sayı Türkiye'deki diğer bütün kentlerden

fazladır. Düzensiz göçmenlerle birlikte bu sayının çok daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı en son verilere göre ise (2019) göç edenlerin illere göre dağılımı incelendiğinde, %45,3 oranı ile en fazla göç mekân ilin İstanbul olduğu görülmektedir. İstanbul'u, %9,2 ile Ankara, %6,5 ile Antalya, %3,5 ile Bursa ve %2,2 ile İzmir'in takip ettiği görülmektedir.

İstanbul'un önemi nüfusu veya coğrafi özelliklerinden değil, sanayi ve hizmetler için bir merkez olmasından kaynaklanmaktadır. Tarih boyunca bu mekândaki önemini koruyan kent, 1950'lerde iç göç hareketlerinin önemli bir merkezi olmuş, daha sonraki dönemlerde ise dünya tarihini etkileyen önemli olaylar (savaş, sosyal, politik, dini baskı, ekolojik ve ekonomik nedenler gibi) ile bölgede ulus-ötesi göçün de önemli bir merkezi olmuştur (Toksöz, Erdoğan, & Kaşka, 2012, s. 72-73). Ülkeye gelen göçmenlerin dörtte biri Türkiye'ye İstanbul üzerinden giriş- çıkış yapmaktadır (Toksöz, Erdoğan, & Kaşka, 2012, s. 76). Bu oranın dünyada yaşanan önemli siyasal, sosyal, ekonomik, ekolojik vd. nedenler ile arttığı düşünülmektedir.

Kuramcılar geçmiş dönemlerde göçü araştırırken genellikle kişiyi köklerinden koparan ve hedef ülkede toplumsal ve kültürel açıdan zor bir adaptasyon süreci yaşamak zorunda bırakan bir kavram olarak ele almışlardır (Glick-Schiller, Basch, & Blanc, 1995, s. 52-53). Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar bu düşüncenin çok sığ olduğunu, göç eden kişilerin anavatanları ile bağlarını tamamen koparmadığı hatta gelişen teknoloji ile birlikte kaynak ülke ve hedef ülke arasında ekonomik, politik ve sosyo-kültürel bağlar kurdukları ve bu bağları sürekli olarak geliştirdikleri görülmektedir. Bu göçmenleri tanımlamak için ise 'ulus-ötesi göçmen (transmigrants) ve ulus-ötesi göç (transnational migration)' kavramları geliştirilmiştir. Yirmi birinci yüzyıldaki göçmenler kendilerini hedef ve kaynak ülkeye aynı anda ait hissetmekte, anavatanları ile bağlantılar kurmakta, faaliyetler yürütmekte, oradaki akrabalarının gündelik hayatından haberdar olmakta ve hedef ülkede alışık oldukları hayatlarına devam etmektedir (Glick-Schiller, Basch, & Blanc, 1995, s. 53-54). Ulus-ötesi göç kavramı son yıllarda kullanılmaya başlansa da bu kavram yeni bir durumu değil yeni bir bakış açısını temsil etmektedir (Portes, 2003, s. 878). Çağlar ise (2001, s. 607) ulus-ötesi göçe emek göçü çerçevesinden bakarak "uluslararası emek göçünün tetiklediği kişilerin, malların, bilginin ve sembollerin

dolaşımsal akışlarının artan yoğunluğunu ve kapsamını görünür hale getiren yeni bir analitik merceğe sunmaktadır" demıştır.

2.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

İkinci bölüme en yalın hali ile göç kavramları, göç türleri, küreselleşme ve yeni dünya sınırları bağlamında göçmenlerin yer seçimi ve alt ölçekte İstanbul'un göç rotaları üzerindeki önemi tartışılmış ve birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Son yıllarda değişen küresel dinamiklere paralel olarak yaşanan göç hareketlerinin dünya gündeminde önemli yer tuttuğu, göç eylemi ile birlikte göç veren ve alan ülkelerde kentsel mekânda belirgin değişimlerin olduğu gözlemlenmektedir.

İstanbul'un Türkiye'deki göçmenler tarafından tercih edilen kent olmasının emek göçü bağlamında tartışılması bu çalışmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çeşitli nedenlerle Türkiye'ye gelen göçmenlerin daha sonra ülke içinde seçtikleri kentin iş olanakları ile bir ilişkisinin olup olmadığı da bu tez çalışmasında araştırılmaktadır. Üst ölçekte duvarlı dünya bağlamında emek göçü ve ulus-ötesi göçmenlerin yer seçimi tartışılırken alt ölçekte ise kentsel mekân kalitesinin aidiyet algısına bir etkisi olup olmadığı tartışılmaktadır. Öncelikli olarak göçmenlerin İstanbul'da kalmak isteyip istemedikleri araştırılacak, İstanbul'da yaşamaya devam etmek istemeyen ve çalışma mekânı olarak seçilen ticaret mekânında çalışan göçmenlerin istedikleri mekân kalitesi sunulursa fikirlerinin değişip değişmeyeceği de araştırmanın bir koludur.

3. GÖÇ KAVRAMI ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂNDA İNSAN- MEKÂN ETKİLEŞİMİ

Sosyal, ekonomik, kültürel, politik ve hatta ekolojik boyutlarıyla incelenebilecek göç olgusu tez kapsamında insan ve mekân etkileşimi çerçevesinde kentsel mekân bağlamında ele alınmaktadır. Bu nedenle öncelikle tez kapsamında mekânın hangi ölçekte ve nitelikte ele alındığının tanımlanmasına, yaşayan bir kentsel mekânın kullanım değerini belirlemeye yönelik “mekân kalitesi” kavramının açıklanması ve kısıtlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mekân kalitesinin kentsel ölçekte anlaşılabilmesi için öncelikle “mekân” ve “kentsel mekân” kavramlarının temel niteliklerine kısaca değinmek gerekmektedir. Mekân; kullanıcının içinde yer aldığı, bütün sınırlı büyüklüklerin içinde toplandığı sonsuz bir büyüklük olarak tanımlanmaktadır (Marchant & Charles, 1897, s. 322). Lefebvre (1991) ise bu kavramın yakın zamana kadar sadece geometrik bir anlam ve boş bir mekân anlamı taşıdığını daha sonra ise epistemolojide zihinsel bir kavram olarak tartışıldığını söylemektedir. Lefebvre çalışmalarına göre mekân fiziksel, zihinsel ve sosyal boyutların bir bütün olarak etkileşimi sonucu oluştuğunu söylemektedir. Mekânın iki çeşit üretim süreci vardır; herhangi bir insan müdahalesine uğramadan oluşan mutlak mekân (doğal mekân) ve insanların ürettikleri mekânlardır. Lefebvre bunları sosyal mekân ve soyut mekân olarak adlandırmaktadır. (Lefebvre, 1991, s. 290)

Mekânın sınıflandırılması ile ilgili birçok farklı teori bulunmaktadır. Bunların içerisinde öne çıkan ve farklı bakış açılarıyla birbirini tamamlayan görüşler olarak; Norberg-Shulz (1963), Prak (1968, 1977), Madanipour (1999), Shonfield (1998), Krier (1979), Rossi (2006)'nin tanımlamaları mekân ile ilgili genel tartışmaların çerçevesini çizebilmek için önem taşımaktadır.

Norberg-Schulz (1963) mekân sınıflandırmasını;

- Bireyin algılamasına bağlı olmayan ve gerçekliklerle sınırlanan mekân,
- Bireyin bilinçli olarak edindiği deneyimlerle algıladığı mekân,
- Mimari yapısal mekân,
- Soyut geometrik mekân olarak yapmaktadır.

Norberg-Schulz (1972, s. 6-28) daha sonraki yaptığı çalışmalarda ise mekân kavramını somut mekândan soyut mekâna doğru beş ayrı sınıfa ayırarak derlemiştir.

- *Bütüncül (pragmatic) Mekân*: Fiziksel hareket ile oluşan, kullanıcı ve çevresini bütünleştirerek hareketi belirleyen mekândır.
- *Algısal (perceptual) Mekân*: Doğrudan yönlendirme işe oluşan, kullanıcının duyu organları ile fark ettiği mekândır.
- *Var olunan (existential) Mekân*: Kullanıcının etrafına karşı imajını oluşturan, sosyal ve kültürel öğelerle var olduğu ve biçimlendiği mekândır.
- *Bilişsel (cognitive) Mekân*: Fiziksel öğelerin algılanıp, mekânın niteliğine göre yorumlanarak sonuca varılan kavramsal mekândır.
- *Soyut (abstract) Mekân*: Sadece mantıksal ilişkilerin kurulduğu, mekânı anlamak için ihtiyaç duyulan şekilleri oluşturan mekândır.

Prak ise (1968; akt. Yollu, 2006, s.11) mekânı fiziksel, kavramsal ve davranışsal olarak üç ayrı başlıkta incelemekte ve tanımlamalar yapmaktadır. Buna göre:

- *Fiziksel (physical) Mekân*: Öznellikten bağımsız olarak kendini oluşturan nesnelerin nitel özellikleri ile incelenerek ölçülebilen mekândır.
- *Kavramsal (conceptual) Mekân*: Nesnelerin, dolayısıyla nitel verilerin kullanıcı tarafından algılanıp yorumlanması ile oluşan mekândır.
- *Davranışsal (behavioural) Mekân*: Kullanıcıların hareketleri doğrultusunda şekillenip, bu şekil ile kullanıcı hareketlerini belirleyen mekândır.

Prak (1977) daha sonraki çalışmalarında ise bu üç tanıma ek olarak ‘görsel (visual) mekân’ tanımını geliştirmiştir. Görsel mekân; şu anda görülen mekân olarak tanımlanmaktadır.

Mekânın bir diğer önemli türü ise kentsel mekândır. Kentsel mekân; fiziksel boyutu olan ve herkesin erişebildiği bir yer, kısıtlamaların az olduğu kasabalar, kentler ve kırsal mekânların içlerinde kalan mekânlardır (Madanipour, 1999, s. 880-884). Farklı bir bakış açısıyla Shonfield (1998; akt. Kearns, A., & Turok 2003, s.46) kentsel mekânı “insanların evlerinde ya da işlerinde olmadıklarında kullandıkları herhangi bir yer” olarak tanımlamaktadır. Rob Krier ise “estetik olarak değerlendirilmediğinde tüm dış mekânlar kentsel mekân olarak adlandırılabilir” görüşünü savunmaktadır (Krier, 1979, s. 15-17).

Aldo Rossi kentsel mekânı meydanlar ve sokaklar olarak ele almakta ve bunların planlı bir şekilde tasarlanması ile kentsel mekânın niteliğinin artacağından söz etmektedir. Toplumsal ihtiyaçların karşılanması için kent mekânını oluşturan bileşenlerin çözüm sunması gerekmektedir (Rossi, 2006, s. 35).

Sonuç olarak; bu farklı ama birbirini tamamlayan görüşler çerçevesinde, kullanıcı ve mekân etkileşimi çift yönlü bir süreç olarak anlaşılmaktadır. Bu etkileşimde hem mekân kullanıcıyı hem de kullanıcı mekânı etkilemektedir. Bu karşılıklı ilişki mekân algısını, anlamını, yere ve kullanım biçimine göre değiştirirken mekânın sadece yapısal bileşenlerden oluşmayan bir olgu olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu nedenle mekânın kalitesi kavramının yine kullanıcı deneyimi ile beraber anlam kazandığı söylenebilir. Mekân kalitesinin ölçülebilmesi için sade yapısal bileşenlerin birbiriyle olan etkileşimi değil kullanıcıların bu fiziksel çevre ile kurduğu ilişki, algı, kullanım biçiminin de değerlendirmenin bir parçası olması gerekliliği anlaşılmaktadır. Bu durum kalite tartışmaları içerisinde mekân kalitesinin göçmenlerin aidiyet algısına bir etkisinin olup/olmadığının sorgulanması gerektiğini de gösterdiği düşünülebilir.

Tezin odağında bulunan göç kavramı ve göç üzerinden kentsel mekânın değerlendirilmesinde mekân kalitesi ölçme biçimlerinin bir araç olarak kullanılmasını

mümkün olduğu görülmektedir. Bu nedenle kentsel mekân kalitesi tartışmalarının incelenerek kullanıcı ve mekân etkileşiminin belirlenmesine yönelik kriterlerin belirlenmesi önem taşımaktadır.

3.1 Kentsel Mekân Kalitesi Üzerinden Göç Mekânlarının Değerlendirilmesi

Küreselleşen dünyada, iletişim ve teknolojilerin hızlı gelişmesi, emek ve üretim paradigmasının değişimi ile birlikte özellikle 21. Yüzyılda “kalite” kavramının kullanımı her mekânda kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir (İnceoğlu, 2007). Birçok farklı bilim mekânı ve konuda kullanılan bu kavram TDK güncel sözlüğüne göre “nitelik (isim) ve üstün nitelikli (sıfat)” anlamına gelmektedir (TDK, 2015).

Farklı birçok tanımlaması bulunan “kalite” kavramı çeşitli teorisyenler tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

- İhtiyaçları karşılayan bütün özelliklerdir (Burt, 1978),
- Kullanıma uygunluktur (Juran, 2000, s. 8),
- Gereksinimlere uygunluktur (Crosby, 1980, s. 8).

Kalite kavramı günlük hayatta bir nitelik belirtmekte ve sınıflandırmaya, derecelendirmeye, karşılaştırmaya olanak sağlayan nitel bir ölçüttür. Kentsel mekândaki kalite kavramının değerlendirmesinde ise mekânsal kalite kavramı ön plana çıkmaktadır.

Kentsel çevredeki kalite kavramı çevresel faktörlerle ilişkili olarak ele alınmaktadır (Das, 2008, s. 297-310). Kentsel ve mimari mekânın fiziksel özellikleri ve görünümü kullanıcının deneyim ve davranışını etkilemektedir. Birçok kuramcı tarafından mekânsal kaliteyi ölçmek için çeşitli parametreler belirlenmiştir. Mekân kalitesi kavramı tanımlanırken birçok farklı bakış açısı olmasına rağmen, söz konusu bakış açılarının kesiştiği önemli noktalar da vardır.

Appleyard yerleşim mekânlarındaki yaşam kalitesi ile trafik ve ulaşımın ilişkisini araştırmıştır. Bu çalışmaya göre kaliteli bir cadde için aşağıdaki özelliklerin gerekli olduğunu belirtmiştir (Appleyard, 1980, s. 106-117);

- Güvenli olması,
- Temiz bir görüntüye sahip olması,
- Trafiğin olmaması,
- Çocuklar için uygunluk,
- Yol boyu satın alınabilir konutların olmasıdır.

Lynch ise “iyi bir şehir yapısı” ve yerleşim kalitesini ölçebilmek için beş farklı parametre belirlemiştir. Bunlar (Lynch, 1981, s. 121-221);

- Canlılık (sağlıklı bir çevre),
- Hissiyat (mekâna aidiyet ve kimlik algısı),
- Uyum sağlama,
- Erişim (insanlara, etkinliklere, kaynaklara, mekânlara, bilgiye vb.),
- Kontrolüdür.

Lang ise yaptığı çalışmada kentsel mekânda insan ihtiyaçlarının düzenleyici unsuru olarak Maslow’un (1943) “ihtiyaç hiyerarşisi”ni seçmiştir. Bu ihtiyaçların karşılanması veya karşılanmaması durumu kentsel kalite düzeyini belirlemektedir. Bu çalışmaya göre belirlenen ihtiyaçlar şu şekilde sıralanmaktadır (Lang, 1994);

- Fizyolojik,
- Emniyet ve güvenlik,

- Bağlılık,
- Saygınlık,
- Kendini gerçekleştirebilme (kavramsal ve estetik ihtiyaçlar dâhil)'dir.

Sherwin Greene mekân kalitesi için dört ana ilke belirlemiştir. Bu ana ilkelerin her biri dört tane kalite parametresini kapsamaktadır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır (Greene, 1992, s. 180-189) ;

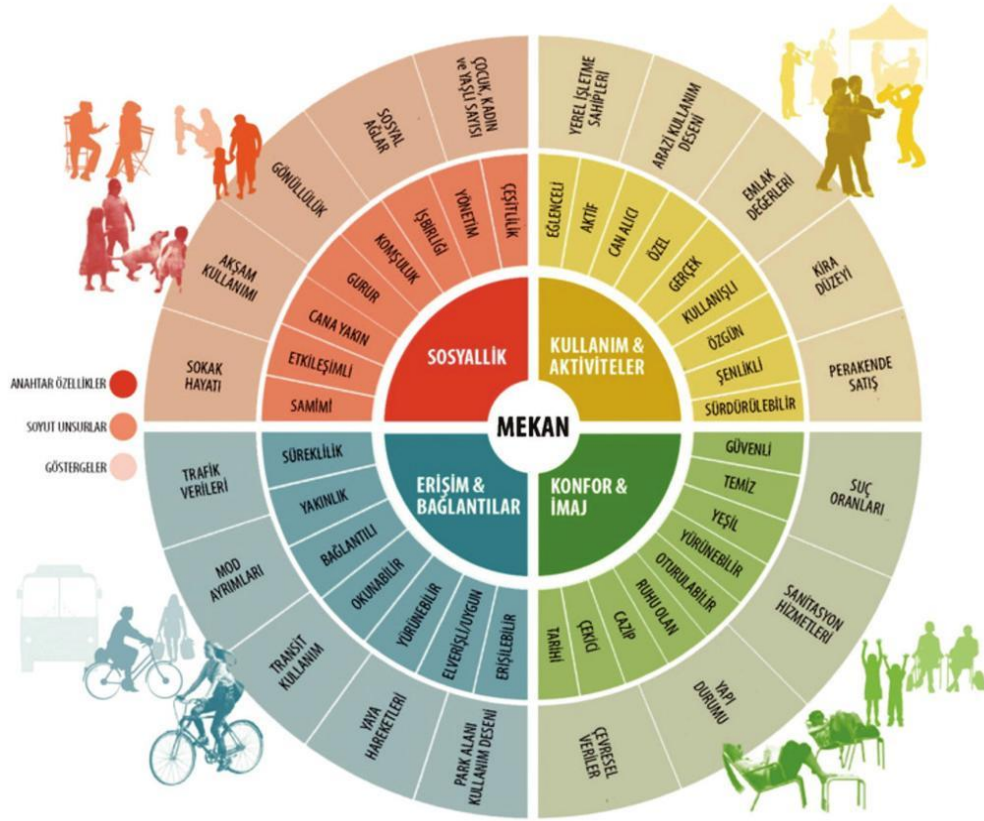
- İşlev; bağlantı (erişim/etkileşim/örtüşme), emniyet (güvenlik/mahremiyet/etkinlik), konfor/ferahlık (fiziksel ve kullanım kolaylığı/görsel huzur), çeşitlilik (varyasyon).
- Düzen; uyumluluk (giriş/kenar/nirengi noktası/manzara/siluet/sınır çizgisi), açıklık (strüktür/bitişirme/kapalılık), devamlılık (ritim/ardışıklık), denge (desen/vurgu).
- Kimlik; odak (düğüm noktası/görsel odak), birlik (kavram/tekrar), karakter (tarz/bütünlük/sadelik/sınırlılık), özellik (tarihi kalite/öznellik/görünüm).
- Cazibe/Çekim; ölçek (insancıl), uygunluk (oran/orantı/orijinallik), canlılık (uyarıcı/karşıt/hareket/mizah anlayışı), uyum (ışık/renk/doku/ses/koku).

Bu mekânda çalışma yapan bir diğer önemli isim Whyte (1980) ise kaliteli bir kamusal mekân için gerekli olan dört temel öge belirlemiştir. Bunlar;

- Ulaşılabilir olması,
- Çeşitli aktivitelerin olması,
- Mekânın konforlu ve iyi bir imajının olması,

- Sosyal etkileşimin fazla olduğu ve sosyal faaliyetleri destekleyen mekânların olması olarak tanımlanmaktadır.

H. Whyte kamusal mekânın en önemli özelliklerinden birini ‘sosyal etkileşim ve aktivitelere uygunluk’ olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bir mekânın kalitesini ve başarısını ölçmek için de bu uygunluğu kriter olarak kullanmaktadır. H. Whyte’ın çalışmalarını daha geniş kapsamlı olarak incelemek ve kamusal açık mekânlardaki mekân kalitesi üzerine çalışmalar yapmak için 1975 yılında PPS (Project for Public Space) kurulmuştur. PPS kaliteli bir mekânın tanımlanabilmesi için dört temel nitelik tanımlamıştır. Bunlar; kullanım ve aktiviteler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj, sosyalliktir (Project for Public Spaces [PPS], 2000).

Grafik 3.1 Project for Public Space'in Kaliteli Mekân Bileşenleri (PPS, 2000)

Gehl (1987/2011, s.9) ise, kentsel mekân aktiviteleri ve fiziksel mekânın kalitesi ilişkisini aktiviteleri üç kategoriye ayırarak incelemiştir. Belirlenen bu aktiviteler;

- *Gerekli aktiviteler* eve, okula, bankaya, markete gitmek gibi günlük hayat ihtiyaçlarının gerekliliklerini kapsayan aktivitelerdir.
- *Opsiyonel aktiviteler* oturma, açık havada dinlenme, kitap okuma, spor yapma vb. gibi aktivitenin gerçekleştirilmesi için iyi tasarlanmış mekânların ihtiyaç duyulduğu aktivitelerdir. Fiziksel çevre ile etkileşimi en fazla olan aktivite türüdür. Burada belirtilen aktiviteler opsiyonel aktiviteler olarak tanımlanmaktadır ve iyi tasarlanmış, konforlu, kullanışlı mekânlara ihtiyaç duymaktadır.
- *Sosyal aktiviteler* ise kamusal mekânda insanların varlığına bağlı olan bütün aktivitelerdir. İnsanların birbirleri ile iletişim kurma, tanışma, konuşma vb. bu aktivite türüne örnek olarak verilebilmektedir.

Ayrıca Gehl, bu aktivite türlerinden sosyal ve opsiyonel aktivitelerin arasında bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Opsiyonel aktiviteleri daha uzun süreli aktiviteler olarak tanımlayan Gehl, bu aktivitelerde süreye bağlı olarak daha fazla insanın bir araya gelmesinin sosyal aktivitelerin de daha fazla ve çeşitli gerçekleşmesine zemin hazırladığını ifade etmektedir (Gehl, 1987/2011, s. 9-14).

Gehl (1987/2011) kamusal mekânların kalitesini ölçmek için yaya merkezli bir yaklaşım ele almıştır. Bir insanın 1 saatte 5 kilometre hızla yürüdüğünü ifade eden yada ölçüm aracı kullanmıştır. Bu yaklaşımda kullanılan üç parametre vardır. Bunlar;

- *konfor*
- *koruma*
- *boş zaman (leisure) aktivitesi* olarak belirlenmiştir.

Yeang (2006) 'yaşanabilirlik' kavramını araştırırken geniş kapsamlı bir tanımlama yapmış ve yaşanabilirliğin ölçülebilmesi için 4 ana başlık altında 13 parametre belirlemiştir. Bu ana başlıklar ve parametreler şu şekilde sıralanmaktadır;

- **Çevresel kalite**

- Gürültülü mü, sessiz mi?
- Kirliliği mi, temiz mi?
- Çok mu kalabalık az mı?
- Bina kalitesi iyi mi kötü mü?

- **Mekânın fiziksel kalitesi**

- Yapılı çevrenin kalitesi 'ürün'
- Terkedilmiş mekân oranı,
- Park ve yeşil mekânların kalitesi,
- Kent meydanlarının kalitesi.

- **Mekânın İşlevsel Kalitesi**

- Yayılar için ulaşım kolay mı, zor mu?
- Toplu taşıma kalitesi,
- Hizmetlerin canlılık ve yaşanabilirliği.

- **Güvenli olan yerler**

- Suç oranı yüksek mi, düşük mü?
- Sosyal olmayan davranışlar çok mu, az mı? olarak sıralanmaktadır.

Kentlinin mekân ile etkileşiminin güçlendirilmesi ve güvenli, yaşayan mekânların elde edilebilmesi mekânı kullanan tüm paydaşların farklı ölçeklerde kentsel mekânın üretimine katkı sağlamasıyla mümkün olabilir. Özellikle sokak ölçeğinde mekânın yeniden biçimlendirilerek kullanıcının kendi kimliğini kamusal alanla

bütünleştirebileceği katılımcı yöntemlerle üretilen mekânların aidiyet algısını güçlendireceği düşünülebilir. Mikro mekân uygulamaları olarak nitelendirilebilecek, kolektif üretime açık, parklar, bahçeler, oturma, dinlenme, okuma ya da benzer etkileşim alanları ve bunlara hizmet edecek her türlü tasarım ürünü mikro mekân tasarımı içerisinde değerlendirilebilir.

Çalışmanın kavramsal tartışmasında yer tutan ve değerlendirmeler kısmında tartışılan göçmenlerin kentsel mekân üretimine katılmasının önemi bu kavramla değerlendirilmiştir. Hinkel (2011, s.6)'e göre kentsel iç mekân özel alanla kamusal alan arasında bir eşik; Attiwill (2018, s.18)'e göre ise kentteki atıl, boş alanlar, sokaklar, yollar ve ara mekânların kent yaşamına katılması, insanların var oldukları alanlar içinde gerçekleştirdikleri yaşama, çalışma, oyun oynama, alışveriş, sergileme ve benzeri eylemlerin dış mekâna taşmasıyla bu aktivitelere ev sahipliği yapan geçici, deneysel ve deneyimsel alanlar; Crespi (2020, s.61) ise insan ve çevre ilişkisine odaklanan bir kültürü çalışma ihtiyacı ve yeni bir yaşam kültürü arayışını temsil eden bir disiplin olarak açıklamaktadır.

Yukarıda incelenen, mekân kalitesinin değerlendirilmesine yönelik kriterler mekân çalışmasında yere özgü analizlerin geliştirilebilmesi için çıkış noktası oluşturmaktadır. İstanbul'un göç olgusu üzerinden değerlendirilmesinde, yeni sınırlar ve duvarlarla çevrelenmiş dünya coğrafyasında bir kapı rolü üstlendiği düşünülerek alt ölçekte mekânsal analizlerin yere özgü geliştirilmesinin önemi anlaşılmaktadır.

3.2 Kentsel Mekân ve Göçmenlerin Aidiyet Algısı Üzerinden Tartışmalar

Mekân kavramı fiziksel ve toplumsal anlamda incelendiğinde tümüyle insan ürünü olduğu görülmektedir. Fiziksel olarak tasarlanıp inşa edilen mekânlara zaman içerisinde kullanıcılar anlamlar yüklemekte ve mekân kavramı bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır. Aidiyet duygusu farklı kavramlara ilişkilendirilebilen ve çevrenin kullanıcı tarafından farklı algılanmasına imkân tanıyan bir duygu olarak değerlendirildiğinde kentsel mekânın kalitesi tartışılırken önemle üzerinde durulması gereken bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Aidiyet kavramının kelime anlamı sözlükte 'ilişkinlik, ilgi' anlamlarına

karşılık olarak kullanılmaktadır (TDK, 2015). Aidiyet insanın temel bir güdüsü olarak tanımlanmakta bireysel ve toplumsal ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi veya devam edebilmesi için bir istek olarak belirtilmektedir (Baumeister & Leary, 1995, s. 497-498). Maslow (1968, s.62-64) sevgi ve ait olma ihtiyaçlarını motivasyonel hiyerarşinin ortasında sıralamakta; yani ait olma ihtiyaçları yemek, güvenlik vb. gibi temel ihtiyaçlar giderilene kadar ortaya çıkmaz, ancak saygınlık ve özgerçekleştirimden önce konumlandırılmadır. Aidiyet duygusu insanın temel gereksinimlerinden birisidir ve eksik olması durumunda yalnızlık duygusu artmaktadır. Aidiyet kavramı bireylerin kendilerini nereye konumlandıklarına ve nasıl anlamlandırdıklarına bağlı bir şekilde insana, nesneye, mekâna, kültüre, siyasi görüşe, sosyal konuma vd. çeşitli öğelere göre şekillenebilen değişken bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir (Maslow, 1968).

Aidiyet kavramı üzerine literatürde birçok farklı çalışma mevcuttur. 1970'lere kadar aidiyet kavramının fiziksel mekândan bağımsız olarak değerlendirildiği görülmektedir. Ancak, 1970'lerden sonra bu konu sık sık tartışılır bir hal almış ve birlikte düşünölmeye başlandığı görölmektedir. İnsan ve mekân arasındaki etkileşimi öne çıkartan görüşe göre (Norberg-Schulz, 1985, s. 13) insan belirli bir çevrede ve mekânda kendisini bulur, oraya ait hisseder. Çevre ve mekân ile anlamlı bir ilişki kurduğu zaman dünya içindeki varlığı şekillenir. Bir yerde olma algısı, fiziksel olarak bir mekânda bulunmaktan çok, o yerin maneviyatını hissetmek ile alakalıdır (Norberg-Schulz, 2012, s. 282).

Aidiyetin mekânla ilişkisini açıklamak için çeşitli kavramlar geliştirilmiştir. Bunlar; *yerin ruhu*, *yere bağlılık*, *yere bağımlılık* ve *yerin kimliği*'dir. Bu kavramlardan yere bağlılığı-duygusal, yere bağımlılık-davranışsal ve yer kimliğini-bilişsel değişkenler çerçevesinde incelemek daha anlamlı sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olacaktır (Jorgensen & Stedman, 2001, s. 233).

Yerin ruhu, *yere bağlılık*, *yere bağımlılık* ve *yerin kimliği* kavramları, farklı disiplinlerdeki kuramcılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Her farklı disiplin mensubunun kendi mesleki birikimleri doğrultusunda bir tanımlama yaptıkları görölmektedir. Ancak, hangi tanım olursa olsun bu kavramların anlaşılabilmesi için öncelikle 'yer' kavramına hâkim olunması gerekmektedir.

Yer kelimesi Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğünde insan ve mekân ile ilişkili tanımlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân,
- Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge,
- Önem,
- Üzerine yapı kurulmaya elverişli arazi, arsa,
- Otel, motel, kalınacak oda (TDK, 2015).

Bu tanımlar insan ekseninde kurgulanmıştır. Mimari ve kentsel mekân bağlamında düşünülen ‘yer’ kavramının insandan bağımsız olarak kurgulanması mümkün değildir.

Heidegger’e göre mekânlar, matematiksel olarak kavranan fiziksel varlıklardır, yerler ise insan deneyimi ile kavranır ve var olur. Heidegger, yer kavramına kutsal bir değer atfetmektedir; yerler mantıksal ve sistematik olarak değil, öznel, değişken, rastlantısal ve belirsizdir (Sharr, 2013, s. 53). Heidegger yer kavramını etimolojik olarak incelemek yerine bir köprü benzetmesi ile açıklamaktadır;

‘[Yer] köprü olmadan önce zaten orada değildir. Köprü inşa edildikten sonra sadece orada durmak için bir yer tutmaz, aksine yer ancak köprü sayesinde meydana gelir (Heidegger, 1971, s. 154).’

Heidegger’in düşünme biçimini ve fenomenolojisini benimseyip, mimari üretim bağlamında yeniden yorumlayan Norberg-Schulz 1979’da Yerin Ruhu kitabı ile kavramı derinlemesine incelemiştir. Norberg-Schulz, yer kavramının orada yaşayan insanların aidiyet duygusu, deneyimleri ve eylemleri ile oluştuğunu belirtmektedir. Yerlerin sosyal ve kültürel varlıklar olduğunu belirtir (Norberg-Schulz, 1979, s. 125).

Norberg-Schulz’a göre, mekân üretimi bireylere varoluşsal kaygılarını giderebilecekleri bir imkân sağlamaktadır. Bireyler, çevreleri ile etkileşime girerek, deneyimler ve anılar biriktirmeye başladığı zaman orayı ‘yer’ olarak tanımlamakta, orayı içselleştirmekte ve orada yaşamaya [dwell] başlamaktadır. Yaşamak ile ifade edilmek istenen anlam sadece

'barınmak' değildir. Dünya üzerindeki bütün mekânlar [space], deneyim ve anılar ile yerleşmektedir [place] (Norberg-Schulz, 1979).

Mekân ve yer kavramları birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Mekân renk, doku ve sınırları olan fiziksel bir boşluk olarak tanımlanmaktadır. Mekânın yer özelliği kazanması ise ancak '*yerin ruhu [genius loci]*' ile mümkündür. Norberg-Schulz, tıpkı canlılar gibi her yerin kendine özgü bir ruhu ve karakteri olduğunu savunmaktadır. Genius loci kavramı antik roma kökenlidir (Norberg-Schulz, 1985, s. 19-20, 40) .

Yerin ruhu coğrafi konum, anlam, düzen, gizlilik, şeffaflık gibi çeşitli sübjektif niteliklerin hepsini içermektedir. İnsan bağlamında bakıldığında ise bireyin çevresini tanıma, tanımlama ve tanımlanabilir bir yerde olma ihtiyacı olarak tanımlanabilmektedir. Yer kavramı kimliğin her seviyesinde ortaya çıkabilir. Sokaklar, topluluklar, kasabalar, kentler, ülkeler, bölgeler veya kıtalar yer kapsamında incelenebilir. Ancak, yer sınıflandırmasını düzenli ve evrensel bir düzeyde yapmak mümkün değildir (Relph, 1976, s. 29, 42-44). Relph, yer kavramını bir konteynır benzetmesi ile açıklamaktadır. Mekânı bir konteynır olarak tanımlar ve bu mekânı yerin üstüne konumlandırır. Yer, altından kaybolmasın diye konteynır onu sürekli tutmaktadır (Relph, 1976, s. 9-10).

Birey, mekân ile deneyimini birleştirir ve konumlandığı mekânı yer haline dönüştürür. Bu deneyim çok yönlü bir yapıdadır. Bireyin fiziksel çevreyi deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırması sonucu yer kavramı oluşur. Bireyler gündelik yaşamlarına devam etmesi için gerekli olan bilgileri yaşadığı toplum ilişkisi ile elde etmektedir. Ancak, bu bilgi mekân deneyiminden farklıdır ve yer deneyiminin oluşması aidiyet kavramı ile ilişkilidir. Bir yere ait olmak için öncelikle yerin anlamının kavranması gerekmektedir. Anlam ise insan ve mekânın karşılıklı etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir üründür. Anlam, bir bütündür ve her yere farklı bir değer yükler (Relph, 1976, s. 149-150). Dolayısıyla, yerin ruhu çevrenin özellikleri ve insanların çevreye yüklediği anlamlar bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Kirkness & Tije Dra, 2017, s. 1-8).

Tuan (1974), yaşanan olaylarda anlam, değer ve insanın önemine vurgu yapmaktadır. İnsan ve çevre arasındaki ilişki iki terimle açıklamaktadır. Topophilia, insanın değer

verdiği, anlam yüklediği, evi, doğduğu veya büyüdüğü, anılar ve deneyimler biriktirdiği yerdir. Topophobia ise, bir yerden duyulan korkuyu göstermektedir (Tuan, 1974, s. 93).

Bütün bu tanımlamalardan yola çıkarak, yerin sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik ve değişken bir kavrama karşılık geldiğini söylemek mümkündür. Buradan, yaşam mekânlarının sosyal ve fiziksel niteliklerin etkileşimi ve birleşiminden meydana geldiği ve bu sayede mekânların kimlik kazandığı çıkarımı yapılabilmektedir. Bu çıkarıma göçmenler üzerinden bakıldığında ise, kendi fiziksel ve sosyal çevrelerinden ayrıldıktan sonra göçmenlerin aidiyet duygusunu toplumsal ve mekânsal olarak nasıl yeniden inşa ettikleri önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin fiziksel mekânı anlamlandırarak yere dönüştürmesi için gerekli olan en önemli şeylerden biri aidiyet algısının inşasının tamamlanması olarak söylenebilir.

Aidiyetin mekânla ilişkisini açıklamak için geliştirilen ikinci kavram '**yere bağlılık**'tır. Yer, sadece fiziki olarak değil aynı zamanda psikolojik olarak anlamlandırılan bir kavramdır (Steele, 1981). Yer kavramı fiziksel, psikolojik, sosyal ve çevresel özelliklerin birleşmesi ile oluşur. Yere bağlılık mekânın sunduğu fiziksel deneyimin kullanıcı deneyimi ile birleşmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kullanıcı, kendisine ait yerler oluşturur, bu yerler kullanıcıdan bağımsız olarak var olamazlar (Steele, 1981).

Psikoloji, coğrafya, mimarlık, şehir planlama ve kentsel tasarım gibi birçok farklı disiplin tarafından incelenen '**yere bağlılık**' kavramı, insan-mekân ilişkisinin anlaşılması ve sorgulanması için oldukça önemli ve özgün bir konudur (Göregenli, Çevre psikolojisinde temel konular, 2010). Yere bağlılık, insanların bir yere karşı geliştirdiği duygusal bir bağ, insan ve çevre arasında bir ilişki olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, yere bağlılık mekânın oluşturduğu deneyimin insan deneyimi ile birleşmesidir (Riley, 1992, s. 18). Kişilerin duygu, inanç, davranış ve eylemlerinin mekânın fiziksel ve sosyal bileşenleri ile kurduğu pozitif duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Altman & Low, 1992, s. 5). Yere bağlılık, gruplar veya bireyler ile çevreleri arasında gelişen pozitif bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Altman & Low, 1992). İnsanlar ile çevre arasındaki ilişki,

tercih veya yargının ötesine geçen duygusal ilişki olarak tanımlanabilmektedir (Riley, 1992, s. 13)

Yere bağlılık, bireyin mekânsal bir ortamla duygusal veya duygusal bağlantısı olarak tanımlanabilir ve mekânsal bir ortamın diğer ortamlara göre algılanan davranışsal avantajı olarak düşünülebilir (Jorgensen & Stedman, 2001, s. 238).

Aidiyetin mekânla ilişkisini açıklamak için geliştirilen üçüncü kavram '**yere bağlılık** [**place dependence**]' tır. Yere bağlılık, kullanıcılar ve belirli yerler arasında algılanan bağlantı gücü olarak tanımlanmaktadır (Stokols & Shumaker, 1981, s. 457). Bu bağlantıda, kişiler mevcut mekânda bulunmanın getirileri ile alternatif farklı bir mekânda bulunmanın getirilerini karşılaştırır. Tüm seçenekler negatif özelliklere sahip olabilir ancak seçilen mekân, eldekilerin en iyisidir. Doğal çeşitliliğe sahip, ortak kullanımın yaygın olduğu ve insanlar arası paylaşımın daha fazla olduğu mekânlarda yere bağlılığın gelişmesi daha kolaydır (Jorgensen & Stedman, 2001, s. 234).

Aidiyetin mekânla ilişkisini açıklamak için geliştirilen dördüncü kavram '**yer kimliği** [**place identity**]' dir. Proshansky (1978, s.155) yer kimliğini, yer ve insanların kimliğini oluşturan karakteristik özellikleri birleştiren karmaşık bir kavram olarak tanımlamaktadır. Yer kimliği, 'bilinçli ve bilinçsiz fikirler, inançlar, tercihler, duygular, değerler, hedefler ve davranışsal eğilimler ve bu çevreyle ilgili becerilerden oluşan karmaşık bir model aracılığıyla bireyin fiziksel çevreyle ilgili kişisel kimliği' olarak tanımlanmaktadır. Yer kimliği, bireyin benliğinin belirli bir mekânsal ortama yatırım yaptığına dair bilişleri, inançları, algıları veya düşünceleri olarak kabul edilebilir (Jorgensen & Stedman, 2001, s. 238).

Yer kimliğinin dört temel ilkeye ayrıldığı görülmektedir. Bunlar (Twiggerr Ross ve Uzzell, 1996; akt. Dixon, Durrheim & Di Masso, 2014, s. 273-275).;

- **Yerin ayırt edicilik (distinctiveness) ilkesi**, insanların kendilerini diğerlerinden ayırmak için yaşadıkları yerde kendi kimliklerini yaratması; kentli, köylü vb.,

- *Yerle ilişkili beğenme (self-esteem) ilkesi*, insanların yaşadıkları yer ile ilgili beslediği olumlu düşüncelerini kendi kişilikleri ile ilişkilendirebilmesi; yaşadığı yerden gurur duyması, kendisini iyi hissetmesi vb.,
- *Yerin yeterliliği (self-efficacy) ilkesi*, yerin fiziksel olarak, içerisinde yaşayan insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, insanları memnun edebilmesi,
- *Yerin sürekliliği (continuity) ilkesi*, fiziksel olarak bir yerde yaşama sürekliliği; hatıralar biriktirmesi, etki vb. olarak tanımlanmaktadır.

3.3 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Üçüncü bölümde mekân, kentsel mekân, mekân kalitesi ve aidiyet kavramlarının literatürde birbirleri ile olan etkileşimi ortaya konmuş ve çalışma mekânında yapılacak anket ve yarı yapılandırılmış mülakatlar için temel oluşturulmuştur. Aidiyet kavramı göçmenler üzerinden ele alındığında, bu kavramı göç eden birey ya da toplulukların yeni katıldıkları sosyal çevreyle etkileşimi üzerinden değerlendirmek mümkündür. Tarih boyunca göç eden toplulukların yeni toplumsal yapılar yarattığı veya mevcut toplumsal yapıları etkiledikleri tartışma konusudur (Çağırkan, 2016, s. 2613). Bu etkileşim sürecinde, yer ile ilişki ve aidiyet önemli sorunlardan biri olarak tanımlanmaktadır (İlgin & Hacıhasanoğlu, 2010, s. 60).

Aydın (1998, s.12) aidiyeti bireyin kendisini bir toplumsal gruba dâhil hissetmesi olarak tanımlamaktadır. Özellikle göçmen bağlamında incelendiğinde aidiyet kavramının kimlik ile ilintili olduğu ve kimlik oluşumunda kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Bilgin, 2007, s. 95). Bununla birlikte, yer ile ilişkilendirildiğinde aidiyet kavramının mekânın nitelikleriyle ya da birey ve mekân arasındaki etkileşimle de güçlü bağlantısı olduğu görülmektedir. Bu nedenle aidiyet kavramı salt sosyal-toplumsal bir olgu olarak değil, mekânın algısı ve nitelikleri üzerinden tartışılması da mümkündür.

Tez kapsamında mekân ve kullanıcı etkileşimi odağa alınarak göçmenler üzerinden aidiyet algısı ile mekân kalitesi arasındaki etkileşimin sorgulanmaktadır. Bu nedenle mekân kalitesinin ölçülmesine yönelik kriterler belirlenerek saha çalışmasında

değerlendirilmek üzere sınıflandırılmıştır. Bu kriterler *kullanım ve aktiviteler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj, sosyallik* başlıkları altında çeşitli kategorilere ayrılmıştır.

4. İSTANBUL AKSARAY MEYDAN VE YUSUFPAŞA TRAMVAY DURAĞI AKSI SAHA ÇALIŞMASI

4.1 Çalışma Mekânının Nitelikleri

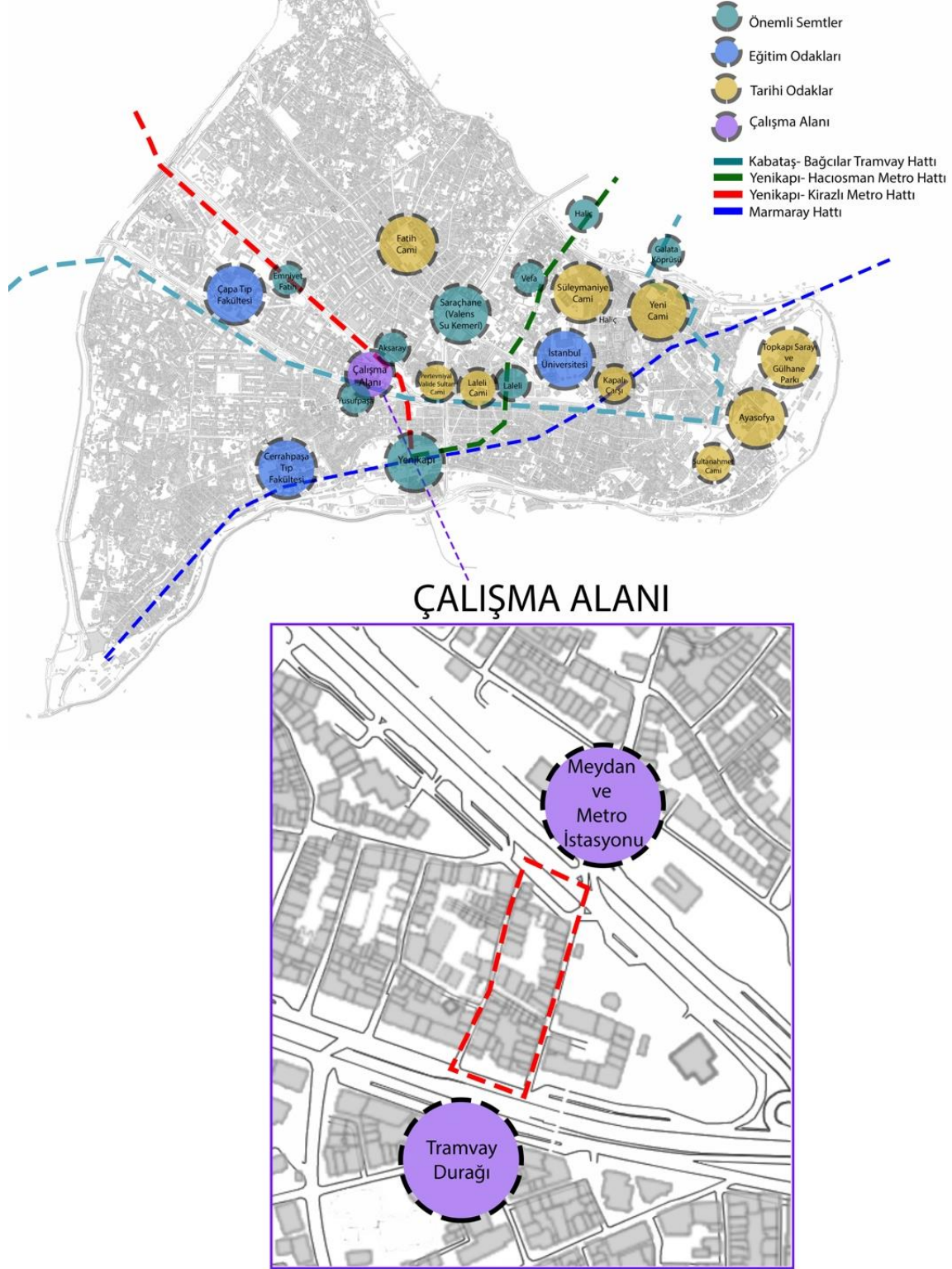
Araştırma mekânı olarak seçilen Aksaray Meydan-Yusufpaşa Tramvay aksı, İstanbul Tarihi Yarımada üzerinde bulunmaktadır. Çalışma mekânının İstanbul için önemi sadece kentin tarihi merkezinde yer almasıyla açıklanamaz. Çalışma mekânı tarihsel süreçte Aksaray meydanıyla ilişkilenen, önemli ulaşım akslarının kesişiminde yer alarak farklı dönemlerde kentin bütününe hizmet eden; idari, ticari ve sosyal anlamda aktif bir merkez olması nedeniyle önem taşımaktadır. Mekân, farklı ulaşım modlarının kesişim odağı olması nedeniyle eski kent merkezinin giriş kapılarından biri olarak değerlendirilebilir.

Şekil 4.1 Tarihi yarımada üzerinde çalışma mekânının uydu görüntüsü, 2022.

Araştırma mekânı olarak seçilen Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksı tarih boyunca önemli bir konut ve önemli ulaşım akslarının yanında olması, limanlara yakınlığı sebebi ile önemli bir ticaret merkezi olarak gelişmiştir. Çevre ana ulaşım aksları üzerinde olması nedeniyle önemini yıllar boyunca korumuştur (Kuban, 1970, s. 28-29) . Çalışma mekânının yakınındaki önemli odaklar Şekil 4.2'de görülmektedir.

ÇALIŞMA ALANININ ÇEVRESİNDEKİ ÖNEMLİ ODAKLAR VE ULAŞIM AKSLARI

Şekil 4.2 Çalışma mekânı ve çevresindeki önemli odaklar, 2022.

Çalışma mekânı kent bütününe hizmet eden bir merkezi odak oluşturmakla birlikte, yakın alt ölçekte yakın çevredeki diğer alt odakları da birbirine bağlayarak ilişkilendirmektedir.

Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının çalışma mekânı olarak seçilmesindeki en önemli etkenler:

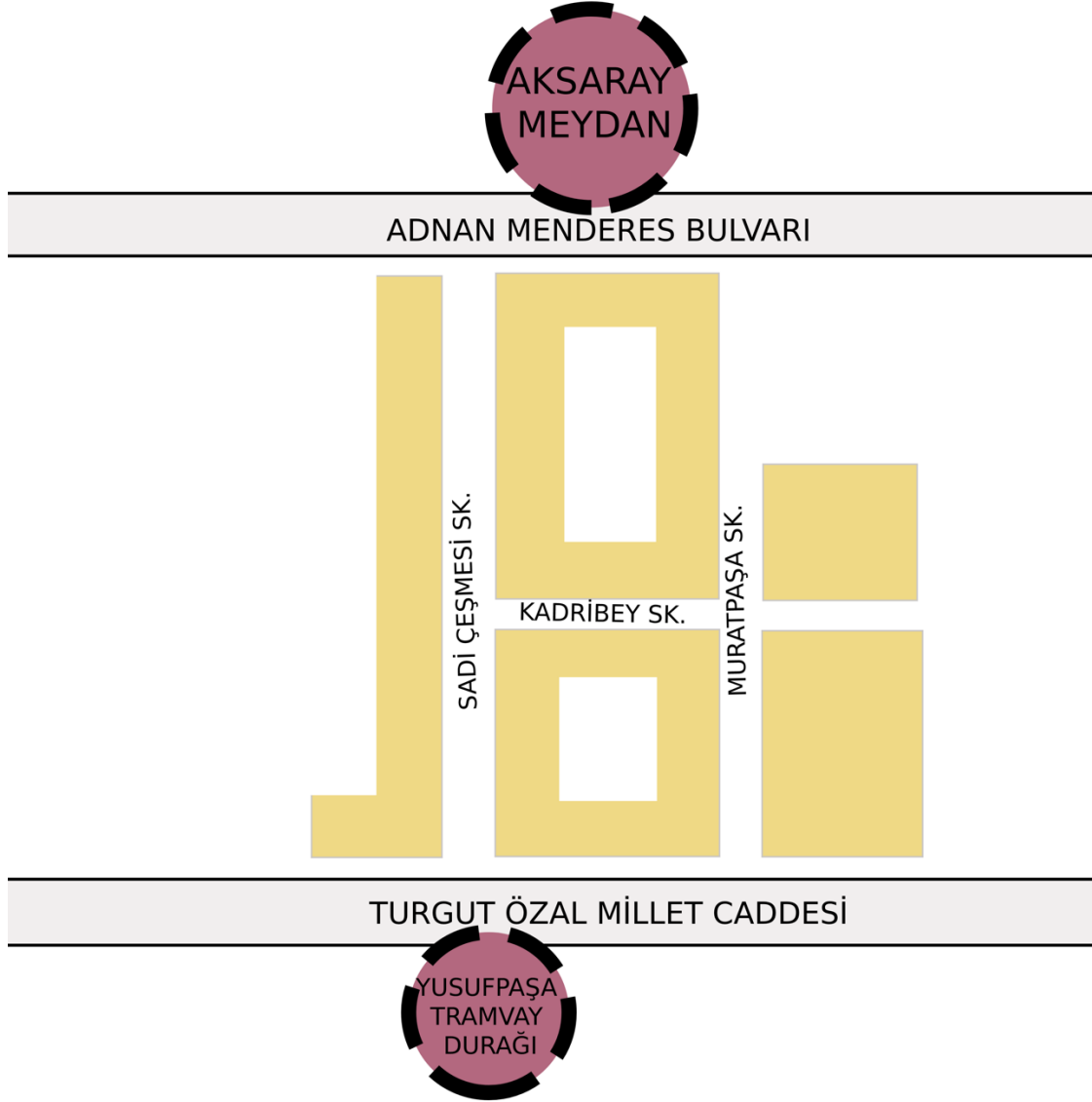
- Genellikle, göçmenlerin çalıştığı veya iş kurmayı tercih ettiği bir mekân olması,
- Çeşitli ulaşım akslarının odağında kalması,
- Kent merkezine ulaşmada önemli bir çıkış noktası olması,
- Yaya hareketliliğinin yüksek olması,
- Konut ve ticaret mekânı, park, cami, okul, konaklama mekânları, tarihi yapılar vb. çeşitli kentsel mekânların bir arada bulunması olarak sıralanmaktadır.

Çalışma mekânı Aksaray Meydanı ve Yusufpaşa Tramvay İstasyonu aksıdır.. Çalışma mekânı olarak seçilen aksın yanında Zübeyde Hanım Parkı, parkın yanında ise Muratpaşa Cami bulunmaktadır. Çalışmanın amacına uygun olarak gündelik hayatın odaklandığı ve işlev çeşitliliğinin gözlemlendiği mekânsal sınırlar gözetilerek çalışma mekânı sınırları Şekil 4.3'te tanımlanmıştır.

Şekil 4.3 Çalışma mekânı Aksaray Meydan- Yusufpaşa Tramvay Durağı ve çevresi uydu haritası, 2022.

Anket çalışması ile elde edilen bulgular çalışma mekânı soyutlaması üstünden mekânsal algı haritaları olarak detaylandırılmıştır. Bu soyutlamada iki ana aks Muratpaşa ve Sadi Çeşmesi Sokakları, iki ana odak Aksaray Meydan ve Yusufpaşa Tramvay Durağı göze çarpmaktadır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Çalışma mekânı şeması, 2022.

Çalışma mekânındaki işyerleri Şekil 4.8'deki gibidir. Mekânda ağırlıklı olarak restoran, telefoncu, kargo ofisleri ve seyahat acenteleri bulunmaktadır. Bazı dükkânlar ise telefon malzemeleri, kargocu, züccaciye, seyahat acentesi gibi işlevleri birlikte yürütmektedir.

Şekil 4.5 Çalışma mekânındaki işyeri çeşitliliği haritası, 2022.

4.2 Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırmada, yeni dünya sınırları bağlamında göçmenlerin göç ettikleri yerdeki mekân algısı ve deneyimlerinin kentsel mekân kalitesi üzerinden değerlendirilmesine yönelik nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın temel yöntemleri gözlem, yarı yapılandırılmış mülakatlar ve anketlerin değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Mekânın kalitesinin değerlendirilebilmesi için, farklı kuramcılarının kalite ölçütleri incelenerek, saha çalışmasında gerçekleştirilecek değerlendirmeler için gerekli kriterler belirlenmiştir. Çapraz sorgulamalarla elde edilen veriler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Kullanıcı deneyiminin ve mekân algısının belirlenmesi için 41 göçmen ile yarı yapılandırılmış sorular ve sistematize edilmiş sorulardan oluşan anketler yapılmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerini öğrenmek için 10 adet açık uçlu soru, mekân kalitesini ölçmek için 43 adet sistematize edilmiş soru ve mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisini ölçmek için 10 adet yarı yapılandırılmış soru sorulmuştur.

Nitel araştırma yöntemleri içinde çok sık kullanılan bir veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme, çalışma katılımcılarına kendilerini birinci ağızdan ifade edebilme imkânı verirken, araştırmacıya ise görüşme yapılan kişilerin iç dünyalarını, bakış açılarını, özel durumlarına ait duygu, düşünce ve tecrübelerine derinlemesine ulaşma fırsatı sunar (McCracken, 1998). Derinlemesine görüşmedeki 'derin' kelimesi, görüşülen kişinin günlük hayatındaki aktivite, olay ve mekânların tüm yönleri ile anlaşılmasına çalışılması anlamındadır. Bu tekniğe çoğunlukla bilinmeyen bir konu hakkında bilgi toplamak veya daha önceden bilinen bazı konuların doğruluğunun araştırılması için başvurulur. Görüşmeci tarafının aktif olarak görüşmeye katılması bu tekniği diğer tekniklerden ayıran önemli bir özelliktir (Johnson, 2002, s. 106-109).

İnsanlarla ilgili yapılan çalışmalarda karakterler, günlük hayat aktiviteleri ve alışkanlıklar gibi nedenlerden dolayı çeşitli zorlukların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu zorluklarla ilgili veri toplamak için kullanılan en etkili tekniklerden birisi gözlem yöntemidir. Veriler ilk elden, tarafsız bir şekilde toplanır (Jorgensen D. L., 1989, s. 3-15). Bu çalışmada kentsel gözlem ön planda olacaktır. Kentle ilgili bir araştırma yapılırken, uzmanlar çeşitli verileri toplayıp, organize edip, teorileri oluşturabilmektedir.

Ancak bu teorilerin deneyimin yerini tuttuğunu söylemenin oldukça zor olduğu görülmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler doğrultusunda başkalarının deneyimlerine ulaşmak kolay ve bu deneyimler öğretici olsa da özellikle kişinin kendi kentsel gözlem becerilerini geliştirmek için yaptığı çalışmaların yerini tutmadığı görülmektedir. Kentsel gözlem tekniği becerilerin aktif gelişimini sağlamakta, yer ve zamana olan bağlılığı arttırmakta ve yeri temelli öğrenmeye yardımcı olmaktadır (Wolfe, 2016, s. 33-37). Yeni teknolojik aletler ve uygulamalar, kentsel gözlemcilerin şehirdeki ayrıntılara odaklanmasına, daha dikkatli ve bilgili gözlemler yapılmasına olanak sağlamaktadır (Wolfe, 2016, s. 51). Kullanıcıların kamusal yaşamının verimli bir şekilde gözlemlemek, kentsel yaşamları ile ilgili veriler toplamak ve aşağıdaki sorularla ilgili veri toplamak amaçlanmaktadır. Bu sorular (Gehl, 2020, s. 4) şu şekilde sıralanmaktadır:

- İnsanlar nasıl hareket etmektedir?
- Hangi ulaşım araçlarını kullanmaktadır?
- Hangi aktiviteler kentsel mekânda popülerdir?
- Nerede ve kimlerle vakit geçirmektedirler? vb.'dir.

Derinlemesine görüşme türleri ile ilgili literatürde birçok sınıflandırma olmasına rağmen daha çok yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde kullanım yaygındır. Yapılandırılmış görüşmede önceden belirlenmiş standart sorular sorulur, açık uçlu sorulara pek yer verilmez. Yarı yapılandırılmış görüşmede ise önceden belirlenmiş ve görüşmenin seyrine göre açık uçlu sorular kullanıldığı için daha özel bilgilere ulaşılabilir (Punch, 2005, s. 166-169).

Bu çalışmanın temel verileri sistematize edilmiş anket soruları ve yarı yapılandırılmış mülakatlar ile oluşturulmuş, görüşme verilerine destek için göçmenlerin çalıştıkları ortam gözlemlenmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatlar araştırmaya katılan kişilerin kendilerini ve deneyimlerini özgürce ifade etmelerini sağlamıştır.

Bu tezin dayandırıldığı mekân araştırması, İstanbul ili Fatih ilçesi Aksaray Meydan ve Yusufpaşa tramvay güzergâhı üzerinde bulunan işletmelerde yapılmıştır. İşletmeler içinden ise sahibi veya çalışanları göçmen olanlar seçilmiş, çalışma çağı olarak tanımlanan 15-64 yaş aralığı (TÜİK, 2020) odak grubu olarak belirlenmiştir. Diğer işletmeler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Nitel araştırmalarda ideal bir kişi sayısından bahsetmek m¼mk¼n değildir, temel amaç görüş¼len kişi sayısını artırmak değil, daha derinlemesine bilgiye ulaşmaktır. Araştırmacı, araştırma problemine uygun olarak görüşmelere başlar, çalışma ilerledikçe katılımcıların söylemlerinin tekrar ettiğini ve yeni bir bilgiye ulaşamadığını gözlemlediğinde görüşmeleri sonlandırır (Patton, 2014).

Saha çalışmasında amaçlı örnekleme yolu izlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına göre katılımcı seçmek ve en zengin verilerin kimlerden toplanabileceğini belirlemektir. Amaçlı örneklemin içerisinde, aykırı örnekleme, yoğunluk örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, homojen örnekleme, tipik durum örnekleme, kritik durum örnekleme, kartopu örnekleme, ölç¼t örnekleme, kolay ulaşılabilir örnekleme gibi birçok farklı teknik bulunmaktadır (Patton, 2014, s. 230-243) Bu araştırmanın örnekleme çeşitli nedenler ile Türkiye'ye göç eden İstanbul ili Fatih ilçesi Aksaray meydan ve Yusufpaşa tramvay durakları aksı üzerindeki ticaret mekânlarında çalışan veya işveren göçmenlerden oluşmaktadır. Örnekleme seçme tekniği ise homojen örneklemedir. Amaç, göçü deneyimlemiş kişilerin çalışma mekânındaki kentsel mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisini yeni dünya sınırları, ulus-ötesi göç kavramı ve göç rotaları kapsamında değerlendirilmesi olduğundan aynı özellikleri taşıyan yani homojen örnekleme çalışılmıştır. İlk olarak çalışma mekânından bir işyeri ile iletişime geçilmiş daha sonra ilk iletişime geçilen kişilerin tanıdıklarına yönlendirmesi ile diğer kişiler ile iletişime geçilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın bir diğer örnekleme tekniği ise kartopu örneklemedir. İlk olarak konuya ilişkin literat¼r incelemesi yapılarak, çalışmanın kavramsal ve kuramsal erevesi açıklanmıştır. Diğer veriler ise fenomenolojik araştırma modeline uygun bir şekilde görüşme ve gözlem teknikleri aracılığı ile derlenmiştir. Fenomenolojide temel amaç insan deneyimini anlamaktır (Manen, 2007, s. 22-26). Araştırmaya katılan kişilerle yapılan bireysel derinlemesine görüşme için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu ve sistematize edilmiş anket soruları oluşturulmuştur. Görüşmeler, iş ortamının gözlemlenebilmesi ve ankete katılan kişilerin kendilerini güvende hissedip rahatça bilgi verebilmesi için katılımcıların çalışma ortamında geerleştirilmiştir. Görüşme öncesi tüm katılımcılara Gönüll¼ Katılım formu okunmuş ve onayları alınmıştır.

4.2 Gözlemler ve Mekân Kalitesine Yönelik Anket Çalışmalarının Bulguları

Bu tez çalışmasının 3.1 bölümünde anlatılan çeşitli kuramcılarının kentsel mekân kalitesine yönelik çalışmaları ve PPS ekibinin 1000'den fazla kamusal açık mekânda gerçekleştirdiği mekân çalışması sonucunda ortaya çıkan kaliteli kamusal mekân kriterleri mekân çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Yöntem olarak çalışma mekânındaki çalışan veya işveren göçmenlerin öznel değerlendirmelerine dayanan anket çalışması seçilmiştir.

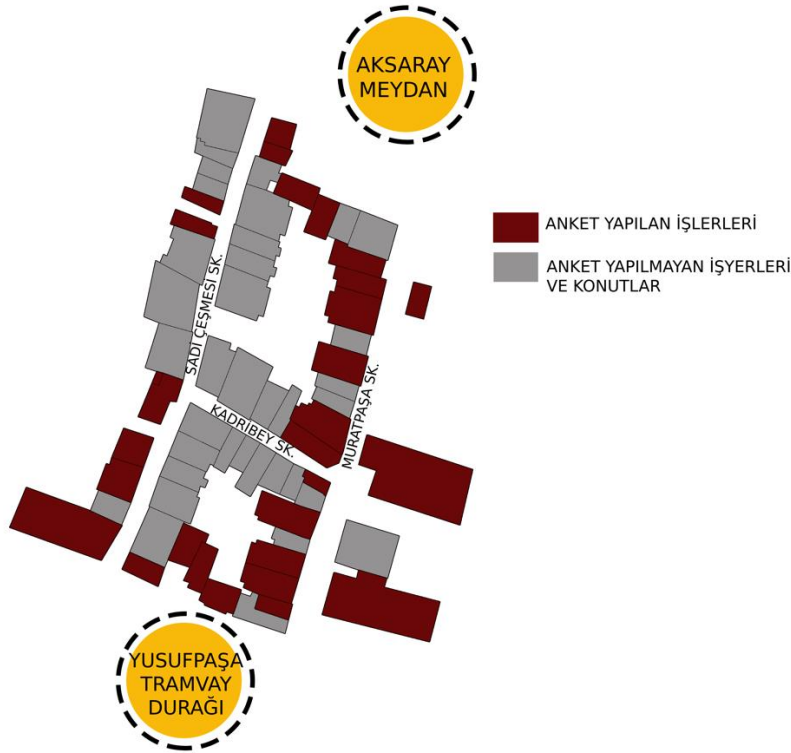
4.2.1 Anket Tasarımı

İstanbul Tarihi Yarımada, Fatih İlçesi'nde bulunan Aksaray Meydan ve Yusufpaşa Tramvay hattı arasındaki Sadi Çeşmesi Sokağı ve Muratpaşa Sokağı üzerindeki ticaret mekânlarındaki göçmen çalışan veya işverenler ile mekân kalitesinin aidiyete etkisinin araştırılması için anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için cinsiyet, yaş, medeni durum, uyruk, Türkiye'ye gelen ülke, Türkiye'deki mesleği ve geldiği ülkedeki mesleği, kaç yıldır Türkiye'de olduğu, kaç yıldır İstanbul'da olduğu ve kaç yıldır seçilen mekânda çalıştığı sorularından oluşmaktadır. Daha sonra, mekân kalitesinin aidiyet algısına olan etkisinin incelenmesi açısından 10 adet açık uçlu soruya yer verilmiştir (cevaplar gruplandırılarak değerlendirilmiştir). Son aşamada sorulan mekân kalitesinin belirlenmesine yönelik sorular ise uluslararası birçok araştırmada kullanılan aktiviteler ve kullanım, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj, sosyallik ile ilgili 43 soru sorudur. Anketin bu bölümünde anketlerin değerlendirilmesi için -2,-1,0, +1, +2 değerleri verilmiştir. "+2" (Kesinlikle Katılıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin tümüyle karşılandığını, "+1" (Katılıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin kısmen karşılandığını, "0" (Kararsızım, Bilmiyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin sağlanması açısından bir fikrinin olmadığını, "-1" (Katılmıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin çoğunun karşılanmadığını ve son olarak "-2" (Kesinlikle Katılmıyorum) değeri ise mekân kalitesi için istenilen özelliklerin hiçbirinin karşılanmadığını ifade etmektedir.

Anket çalışmalarında tanımlayıcı istatistik en çok kullanılan tekniklerden biridir. Anketlere verilen cevaplar sayı veya frekans değeri, oran, ortalama değerler ve

değişkenlik ölçüleri (standart sapma) ile değerlendirilmekte ve uygun istatistik modellerle karşılaştırmalar yapılmaktadır. Değerlendirmeler için SPSS İstatistiksel Analiz Programı (Statistical Package for the Social Science) kullanılmaktadır (Baş, 2013, s. 113-114). Yanıtlar bilgisayar ortamında programa işlenmiş, daha sonra yüzdelik değerler elde edilmiş ve Microsoft Office Excel Programı aracılığıyla tablo ve gerekli yerlerde grafiklere aktarılmıştır.

Anket çalışması için seçilen mekânda zemin katlardaki 61 adet ticaret mekânı çalışmaya dâhil edilmiştir. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışan toplam kişi sayısı ve toplam göçmen sayısı net olarak belirlenememiştir. Bu 61 adet ticaret mekânında çalışan veya işveren toplam 41 göçmen ile anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmaları Nisan ve Mayıs 2022’de çeşitli günlerde yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiş olup, her bir görüşme ortalama 30-35 dakika aralığında sürmüştür ve görüşmelerde katılımcıların izni alınarak ses kaydı alınmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Çalışma mekânında anket yapılan işyerleri haritası, 2022

4.2.2 Örneklemin Demografik Özellikleri

Mekân kalitesinin çeşitliliğinin etkisini görmek amacıyla katılımcıların profilleri (cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek vb.) demografik açıdan değerlendirilecektir. Anket çalışması kapsamında kartopu örneklem modeli ile 41 adet göçmen çalışan veya işveren ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Katılımcıların demografik verilerinin elde edilebilmesi için 10 adet soru sorulmuştur. Bu sorulardan ilki ‘Katılımcının cinsiyeti nedir?’ olmuştur. Anket katılımcılarının %100’ü erkek olup, mekânda göçmen kadın çalışan olmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcılara sorulan ikinci soru ise ‘Medeni durumunuz nedir?’ olmuştur. Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda %56,10’u evli, %41,46’sı bekâr ve %2,44’ü dul olduğu anlaşılmıştır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Katılımcıların medeni durumunu gösteren tablo

Cinsiyet	Evli	Bekâr	Dul	Toplam
Kişi Sayısı	23	17	1	41
Genel Toplam	%56,10	%41,46	%2,44	%100

Katılımcıların yaş aralığı 15 ile 55 aralığında değişmektedir. Katılımcıların genel dağılımına bakıldığında en fazla 18-30 yaş aralığında kullanıcının Aksaray meydan-Yusufpaşa Tramvay aksında çalıştığı gözlemlenmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 Anket katılımcılarının yaş dağılımını gösteren tablo

Yaş Grubu	0-17 Yaş	18-30 Yaş	31-40 Yaş	41-50 Yaş	51-60 Yaş	Toplam
Kişi Sayısı	1	23	8	6	3	41
Yüzde	%2,4	%56,09	%19,5	%14,6	%7,4	%100

Katılımcıların doğum yerleri incelendiğinde ise %85,37 ile Suriye Uyruklu çalışan ve işverenler birinci sırada, ikinci sırada %12,20 ile İran Uyruklular ve %2,44 ile Etiyopya Uyruklular yer almaktadır. Katılımcılara Türkiye'ye gelen ülke sorulduğunda ise hepsi kendi ülkesi üzerinden Türkiye'ye geldiğini, farklı bir ülkede kalarak gelmediğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Uyruk ile ilgili verilerin aynısı Türkiye'ye gelen ülke sorusunda da geçerlidir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Katılımcıların Doğum Yeri ve Türkiye'ye Geldiği Ülkenin Tablosu

Uyruk	Suriye	İran	Etiyopya	Toplam
Kişi Sayısı	1	23	8	41
Yüzde Değer	%85,37	%12,20	%2,44	%100

Katılımcıların kaç yıldır Türkiye'de yaşadıkları ile ilgili sorulan soruya verilen cevaplar 6 ay ile 12 yıl arasında değişmektedir. Anket katılımcılarının %31,71'inin 7-8 yıl arasında, %24,4'ünün 9-10 yıl arasında, 17,08'inin 5-6 yıl arasında, 12,2'sinin 10+ yıl arasında, 9,76'sının 0-2 yıl arasında ve 4,88'inin 3-4 yıl arasında Türkiye'de yaşadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4 Katılımcıların Kaç Yıldır Türkiye'de Yaşadığını Gösteren Tablo

Süre	0-2 yıl	3-4 yıl	5-6 yıl	7-8 yıl	9-10 yıl	10+ yıl	Toplam
Sayı	4	2	7	13	10	5	41
Yüzde	%9,72	%4,88	17,08	31,72	24,4	12,20	%100

Katılımcıların kaç yıldır İstanbul'da yaşadıkları ile ilgili soruya verilen cevaplar ise 6 ay ile 12 yıl arasında değişmektedir. Anket katılımcılarının %36,58'inin 5-6 yıl arasında, %17,08'inin 3-4 yıl arasında, %14,64'ünün 0-2 yıl arasında, %14,64'ünün 9-10 yıl arasında, %14,64'ünün 7-8 yıl arasında ve %2,44'ünün 10+ yıl arasında İstanbul'da yaşadıkları tespit edilmiştir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Katılımcıların Kaç Yıldır İstanbul'da Yaşadığını Gösteren Tablo

Süre	1-2 yıl	3-4 yıl	5-6 yıl	7-8 yıl	9-10 yıl	10+ yıl	Toplam
Sayı	6	7	15	6	6	1	41
Yüzde	%9,72	%4,88	17,08	31,72	24,4	12,20	%100

Katılımcıların kaç yıldır Aksaray-Yusufpaşa Tramvay aksı arasındaki Muratpaşa veya Sadi Çeşmesi Sokaklarında çalıştıkları ile ilgili soruya verilen cevaplar ise 1 hafta ile 10 yıl arasında değişmektedir. Anket katılımcılarının %26,84'ünün 0-2 yıl arasında, %17,08'inin 3-4 yıl arasında, %31,71'inin 5-6 yıl arasında, %14,64'ünün 7-8 yıl arasında, %9,76'sının ise 9-10 yıl arasında Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalıştıkları tespit edilmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6 Katılımcıların Kaç Yıldır Çalışma Mekânında Çalıştığını Gösteren

Süre	0-2 yıl	3-4 yıl	5-6 yıl	7-8 yıl	9-10 yıl	Toplam
Sayı	11	7	13	6	4	41
Yüzde	26,94	17,08	31,72	14,64	9,76	%100

Çalışma mekânı emek göçü bağlamında değerlendirildiği için katılımcıların memleketlerinde ve Türkiye’de yaptıkları meslekler sorulmuştur. Katılımcılara ‘Memleketinde (geldiğin ülkede) yaptığın meslek nedir?’ diye sorulduğunda 22 farklı cevap alınmıştır. %19,51 ile en çok alınan cevap öğrenci, %12,20 ile esnaf, %9,76 ile aşçı, %7,32 ile müteahhit, %4,88 ile berber, tüccar ve imalatçı aynı oranda cevaplar almış, geri kalan cevaplar ise %2,44 ile eşit değerdedir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7 Katılımcıların 'Memleketindeki mesleğin nedir?' Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Meslek	Katılımcı Sayısı
Öğrenci	8 kişi
Esnaf	5 kişi
Aşçı	4 kişi
İmalatçı veya Müteahhit	3 kişi (toplam 6 kişi)
Berber veya Tüccar	2 kişi (toplam 4 kişi)
Terzi, Tatlı Ustası, Polis, Öğretmen, Mühendis, Makine Ustası, Kot Taşlamacı, Hurdacı, Hamal, Garson, Eczacı, Benzin Pompacısı, Asker veya İşsiz	1 kişi (toplam 14 kişi)
Genel Toplam	41 kişi

Katılımcılara ‘Türkiye’de yaptığın meslek nedir?’ diye sorulduğunda 12 farklı cevap alınmıştır. %39,02 ile en çok alınan cevap esnaf, %14,63 ile aşçı, %7,32 ile garson, imalatçı ve berber aynı oranda cevap almış, %4,88 ile tatlı ustası, terzi ve turizmci aynı oranda cevap almış, %2,44 ile emlakçı, fayans ustası, tüccar ve müteahhit aynı oranda cevaplar almıştır (Tablo 4.8).

Tablo 4.8 Katılımcıların 'Türkiye'deki mesleğin nedir?' Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Meslek	Katılımcı Sayısı
Esnaflık	16 kişi
Aşçı	6 kişi
Berber, Garson veya İmalatçı	3 kişi (toplam 9 kişi)
Terzi, Tatlı Ustası veya Turizmci	2 kişi (toplam 6 kişi)
Tüccar, Müteahhit, Fayans Ustası veya Emlakçı	1 kişi (toplam 4 kişi)
Genel Toplam	41 kişi

Anket çalışmasına yapılan katılımcıların tamamı göçmenler erkeklerden oluşmaktadır. Türkiye’de ve İstanbul’da yaşama ve çalışma süreleri 6 ay ile 12 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların ülkelerini terk etme nedenleri çeşitlilik göstermektedir. Aktif savaş dönemine denk gelenler, siyasi baskıya maruz kalanlar olmakla birlikte hiçbir baskı görmeden kendi istekleri ile ülkelerini terk edenlerin de olduğu görülmektedir. Aidiyet algısı ve kentsel mekân kalitesi algısının bu doğrultuda farklılık gösterebileceği düşünülmektedir.

4.2.3 Aidiyet Algısı ile İlgili Bulgular

Katılımcılara anketin ikinci bölümünde çalışma mekânına aidiyet algısına ilişkin 10 adet açık uçlu soru sorulmuş olup, cevaplar gruplandırılarak grafik ve tablolar haline getirilmiştir.

Bu bölümde ilk olarak ‘Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının sizdeki karşılığı nedir?’ sorusu sorulmuş olup, 10 farklı cevap alınmıştır. Bunların içerisinde ‘İş (çalışmak)’ yanıtı %43,90, ‘Aile’ yanıtı %17,07, ‘Hayat’ yanıtı %14,63, ‘Mutluluk’, ‘Para’ ve ‘Bir karşılığı yok’ yanıtları %4,88, ‘Huzur’, ‘İş (çalışmak) ve Aile’, ‘Mutluluk ve Para’ ve ‘Rahat’ yanıtları ise %2,44 kez verilmiştir (Tablo 4.9). Katılımcılara göre çalışma mekânının karşılığının genellikle ‘çalışmak’ olduğu görülmektedir. Tez kapsamında göçmenlerin Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını seçmesinin 'emek göçü' ile bir bağlantısının olup olmadığı tartışılmaktadır. Katılımcıların neredeyse yarısının Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını yalnızca çalışmak olarak gördüğünü söylemesi emek göçü kavramı ile örtüşmektedir.

Tablo 4.9 Soru 1: ‘Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının sizdeki karşılığı nedir?’ Sorusuna verilen yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Aile	7	17,07
Hayat	6	14,63
Huzur	1	2,44
İş (Çalışmak)	18	43,90
İş (Çalışmak) ve Aile	1	%2,44
Mutluluk	2	%4,88
Mutluluk ve Para	1	%2,44
Para	2	%4,88
Rahat	1	%2,44
Yok	2	%4,88
Genel Toplam	41	%100

Bu bölümde ikinci olarak ‘Burada çalışmayı tercih etme nedenleriniz nelerdir? Mekân kalitesinin bu seçimde bir etkisi oldu mu?’ sorusu sorulmuş olup, 14 farklı yanıt alınmıştır. Bu soruya en çok verilen yanıt %19,51 ile ‘Tanıdıklar’ olmuştur. Daha sonra en çok verilen yanıt ise iki tanedir; ‘Eve yakın’ ve ‘Akrabalar’. Diğer yanıtlar Tablo 4.10’daki gibi sıralanmaktadır. Bu soruda ‘Mekân kalitesinin bu seçimde bir etkisi oldu mu?’ kısmına ise 9 kişi evet yanıtını vermiştir. Bu 9 kişiden 6’sı ulaşım, 3 kişi ise mekânın merkezi olması cevabını verdikleri görülmektedir. Mekân kalitesinin Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının çalışmak için seçilmesindeki etkisi toplama bakıldığında %21,98’dir. Katılımcıların %78,02’si ise Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının seçiminde mekân kalitesinin bir etkisi olmadığını söylemiştir.

Tablo 4.10 Soru 2: ‘Burada çalışmayı tercih etme nedenleriniz nelerdir? Mekân kalitesinin bu seçimde bir etkisi oldu mu?’ Sorusuna verilen yanıtlar

Tercih etme nedeni	Mekân kalitesinin etkisi	Sayı	Yüzde
Akraba ve tanıdıklar	Hayır	1	%2,44
Akrabalarım	Hayır	6	%14,63
Bilmiyorum	Hayır	3	%7,32
Çevre yönlendirmesi	Hayır	3	%7,32
İş ve göçmen çok.	Hayır	1	%2,44
Eve yakın	Ulaşım	6	%14,63
İstanbul’u seviyorum	Hayır	1	%2,44
Müşteri çok	Merkezi	2	%4,88
Müşteri ve göçmen çok	Hayır	1	%2,44
Seviyorum	Hayır	2	%4,88
Tanıdıklar	Hayır	8	%19,51
Göçmen çok	Merkezi	1	%2,44
Göçmen çok	Hayır	3	%7,32
Göçmen ve müşteri çok, dil sorun değil	Hayır	3	%7,32
Genel Toplam		41	%100

Bu bölümde sorulan üçüncü soru ise ‘Mekân kalitesi anlamında Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksından beklentiniz nelerdir?’ olmuştur. Ankete katılanlardan bu soruya ‘Var’ yanıtını verenlerin sayısı 14 yani %34,14’lük kesimdir. Var diyenlerin 11 farklı beklentisi olduğu tespit edilmiştir. ‘Yok’ yanıtı verenlerin ise sayısı 27 yani %65,86’lık kesimdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksından bir beklentilerinin olmadığını, şu anki koşulların ‘yeterli’ olduğunu belirtmektedir. Beklentisi olduğunu söyleyenler ise çeşitli cevaplar vermişlerdir (Tablo 4.11).

Tablo 4.11 Soru 3: ‘Mekân kalitesi anlamında Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksından beklentiniz nelerdir?’ Sorusuna verilen yanıtlar.

Beklenti	Açıklama	Sayı	Yüzde
Var	Belediye hizmeti	4	%9,76
Var	Devlet yardımı	2	%4,88
Var	Güvenlik	2	%4,88
Var	Kalabalığın azalması	1	%2,44
Var	Kabul edilmek	1	%2,44
Var	Maddiyat	3	%7,32
Var	Özgürlük	1	%2,44
Yok	Çok kötü	2	%4,88
Yok	Yeterli	25	%60,98
Genel Toplam		41	%100

Bu bölümde sorulan dördüncü soru ise ‘Burada çalışmayı seviyor musunuz? Çalışırken kendinizi burada rahat hissediyor musunuz?’ olmuştur. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmayı sevdiğini söyleyenlerin oranı toplamda 39 kişi yani %94,12 orandadır. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmayı sevmediğini söyleyenlerin oranı toplamda 2 kişi yani %4,88’dir. Burada çalışmayı sevmesine rağmen rahat olmadığını söyleyenler 3 kişi yani %7,32’dir. Toplamda Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında rahat olmadığını söyleyenler ise 5 kişi yani %12,2’lik orandır. Genel anlamda katılımcıların Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmayı sevdiği ve rahat olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.12).

Tablo 4.12 Soru 4: ‘Burada çalışmayı seviyor musunuz? Çalışırken kendinizi burada rahat hissediyor musunuz?’ Sorusuna verilen yanıtlar

Seviyor/Sevmiyor	Rahat/Değil (Nedeni)	Sayı	Yüzde
Evet	Rahat Değil (Pahalılık)	2	%4,88
Evet	Rahat Değil (Maaş az)	1	%2,44
Evet	Rahatım	36	%86,80
Hayır	Rahat Değilim (Neden belirtilmedi)	1	%2,44
Hayır	Rahat Değilim (Avrupa’ya gitmek istiyor)	1	%2,44
Genel Toplam		41	%100

Bu bölümde sorulan beşinci soru ‘Burada çalışmanın diğer yerlerde çalışmaktan farkı nedir?’ olmuştur. Katılımcılar 10 farklı cevap vermiş olup, ‘Var’ diyenlerin 8 farklı yanıt verdiği, 1 kişinin ‘Bilmiyorum’ dediği, 17 kişinin ise ‘Farkı yok’ dediği tespit edilmiştir (Tablo 4.13). En çok söylenen cevap %17 ile ‘Farkı yok’ olmuştur. Genel anlamda ise katılımcıların ‘Göçmen çok, Müşteri çok, Tanıdıklarım çok’ gibi cevaplar verdiği gözlenmiştir.

Tablo 4.13 Soru 5: ‘Burada çalışmanın diğer yerlerde çalışmaktan farkı nedir?’ Sorusuna verilen yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Bilmiyorum	1	%2,44
Buradan daha rahattır	1	%2,44
Farkı yok	17	%41,46
İş çok	2	%4,88
Müşteri çok	3	%7,32
Tanıdık ve müşteri çok	1	%2,44
Tanıdıklarım var	5	%12,20
Var	1	%2,44
Göçmen çok	9	%21,95
Göçmen ve müşteri çok	1	%2,44
Genel Toplam	41	%100

Bu bölümde sorulan altıncı soru ‘Çalışma mekânına (emek mekânı) aidiyet algısını artırmak için neler yapılabilir?’ olmuştur. Katılımcılar 10 farklı yanıt vermiş olup, en çok verilen üç yanıt %16 ile ‘Hiçbir şey’, %31,72 ile ‘Türk Vatandaşlığı’ ve %7,32 ile ‘Bilmiyorum’ olmuştur. Katılımcıların genel anlamda aidiyet algılarının artması için mekânsal kalite anlamında bir beklentilerinin olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.14).

Tablo 4.14 Soru 6: ‘Çalışma mekânına (emek mekânı) aidiyet algısını artırmak için neler yapılabilir?’ Sorusuna verilen yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Avrupa'daki imkânlar olsun	1	%2,44
Bilmiyorum	3	%7,32
Devlet desteği	2	%4,88
Hiçbir şey	16	%39,02
Kabul edilmek	1	%2,44
Maddi refah	2	%4,88
Samimiyet artırılabilir	1	%2,44
Belediye bakımı	1	%2,44
Türk Vatandaşlığı	13	%31,71
Şimdiki koşullar yeterli	1	%2,44
Genel Toplam	41	%100

Bu bölümde sorulan yedinci soru ‘Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmaya devam etmek istiyor musunuz? (1) Etmek istemiyorsa nerede çalışmak istiyorlar? (2) Ne olursa burada çalışmaya devam etmek istersiniz? (3)’ olmuştur. Katılımcılar bu sorulardan ilkinde ‘Evet’, ‘Hayır’ ve ‘Bilmiyorum’ şeklinde üç farklı yanıt vermiştir. ‘Evet, çalışmak istiyorum’ diyenlerin oranı toplamda %68,29 olup, %2,44’ü ‘Evet ama Avrupa’ya gitmek istiyorum’, %2,44’ü de ‘Evet çalışmak istiyorum ama Türk vatandaşlığı da istiyorum’ şeklinde yanıt vermiştir. ‘Hayır, çalışmak istemiyorum’ diyenlerin oranı toplamda %29,27’dir. ‘Hayır’ diyenlerin %21,95’i ‘Avrupa’ya gitmek istiyorum, ne olursa olsun burada çalışmaya devam etmek istemiyorum’ derken, %7,32’si ‘Ülkeme dönmek istiyorum, ne olursa olsun burada

çalışmak istemiyorum’ demiştir. ‘Bilmiyorum’ diyenlerin oranı %2,44 olup, 2. soruya ise ‘Bilmiyorum’ yanıtını vermiştir. Bu soru kapsamında sorulan ‘Ne olursa buraya çalışmaya devam etmek istersiniz?’ sorusuna ise üç farklı yanıt verilmiş olup, %29’u ‘Hiçbir şey’, %4,88’i ‘Maddi durum iyileşirse çalışırım’ ve %2,44’ü ise ‘Vatandaşlık’ olursa burada çalışmaya devam ederim demiştir (Tablo 4.15).

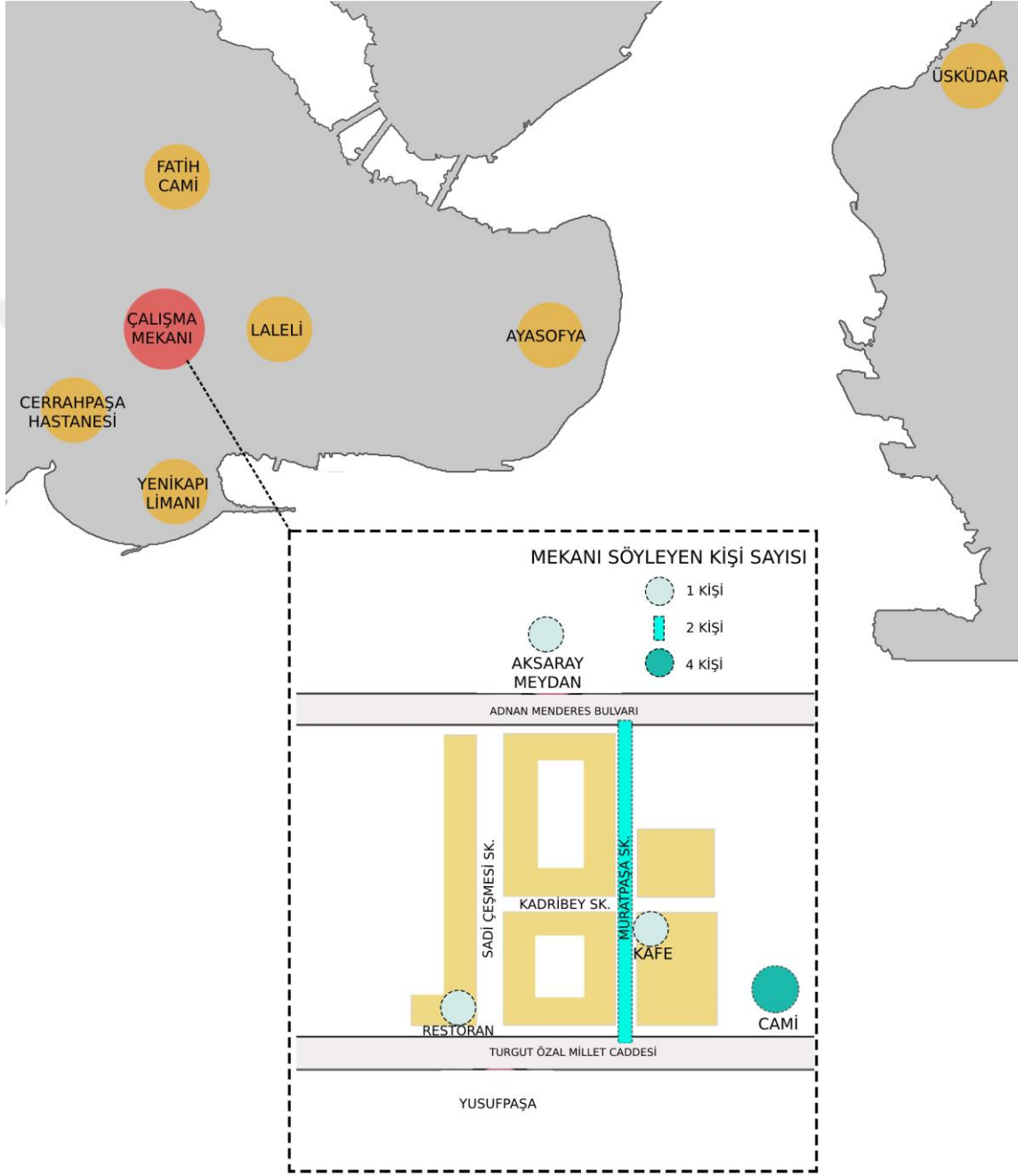
Tablo 4.15 Soru 7: Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmaya devam etmek istiyor musunuz? (1) Etmek istemiyorsa nerede çalışmak istiyorlar? (2) Ne olursa burada çalışmaya devam etmek istersiniz? (3) Sorularına verilen yanıtlar

(1)	(2)	(3)	Sayı	Yüzde
Bilmiyorum	Bilmiyorum	Maddi durum iyileşirse çalışırım	1	%2,44
Evet	-	-	26	%63,41
Evet	Avrupa'ya gitmek	Maddi durum iyileşirse çalışırım	1	%2,44
Hayır	Avrupa'ya gitmek istiyorum	Hiçbir şey	9	%21,95
Hayır	Ülkeme dönmek istiyorum	Hiçbir şey	3	%7,32
Evet	-	Vatandaşlık	1	%2,44
			41	%100

Bu bölümde sorulan sekizinci soru ‘Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında sizin için önemli mekânlar nerelerdir?’ olup, 12 farklı cevap alınmıştır. En çok verilen cevap 25 kişi yani %60,98 oran ile ‘Benim için burada önemli bir mekân yoktur’ olmuştur. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışanların çoğunluğu yalnızca çalışmak için bu mekâna geldiğini ifade etmektedir.

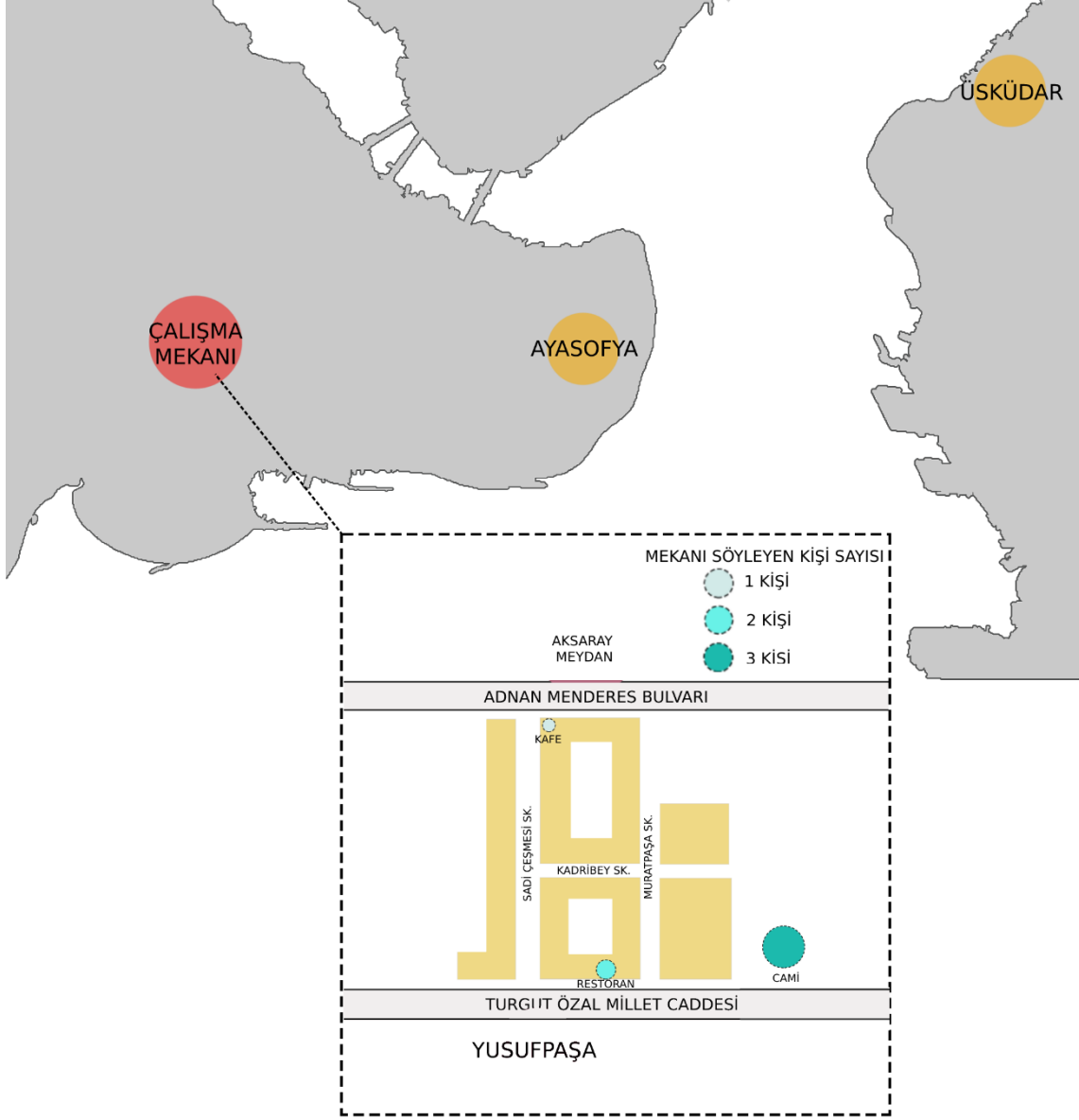
Muratpaşa ve Sadi Çeşmesi Sokak’ta yapılan anketlere göre katılımcıların kent merkezinde ve çalışma alanı yakın çevresinde sınırlı sayıda kentsel odağı bildiği görülmektedir (Şekil 4.7 ve 4.8). Bu sokaklarda çalışanlar birer kez Üsküdar, Ayasofya, Fatih Cami, Laleli, Cerrahpaşa Hastanesi ve Yenikapı cevaplarını vermişlerdir. Çalışma mekânı sınırları içerisinde ise birer kez Aksaray Meydan, kafe (algı haritasında kafenin

doğru konumu işaretlenmiştir), restoran (algı haritasında restoranın doğru konumu işaretlenmiştir), sokağın tamamı ve 4 kişi Muratpaşa Cami cevaplarını vermişlerdir.

şekil 4.7 Muratpaşa Sokak'ta işyerlerinde çalışanların verdikleri cevaplar doğrultusunda önce çıkan kentsel odaklar, 2022.

Sadi Çeşmesi Sokak'ta çalışanların verdikleri cevaplardan oluşturulan algı haritası Şekil 4.8'deki gibidir. Bu sokakta çalışanlar bir kez Ayasofya cevabını vermişlerdir. Çalışma mekânı sınırları içerisinde ise bir restoran (algı haritasında restoranın doğru konumu işaretlenmiştir), iki kez kafe (algı haritasında kafenin doğru konumu işaretlenmiştir) ve 3 kişi Muratpaşa Cami cevaplarını vermişlerdir.

Şekil 4.8 Sadi Çeşmesi Sokak'ta çalışanların verdikleri cevaplar doğrultusunda önce çıkan kentsel odaklar, 2022.

Bu bölümde katılımcılara sorulan dokuzuncu soru ise ‘Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz? (1) Ait hissetmiyorlarsa istenen mekân kalitesi sağlanırsa aidiyet algısında bir değişim olur mu? (2)’ olmuştur. Katılımcıların toplamda 28’i yani %68,29’u ‘Kendimi buraya ait hissediyorum’ demiştir. Bu cevabı verenlerin %2,44’ü kendini ait hissetmesine rağmen ‘Vatandaş olursam aidiyet algım artar’ demiştir. Katılımcıların %31,71’i ‘Hayır, kendimi buraya ait hissetmiyorum’ derken, bu sorunun ikinci kısmı olan ‘Ait hissetmiyorlarsa istenen mekân kalitesi sağlanırsa aidiyet algısında bir değişim olur mu? (2)’ sorusuna 5 farklı cevap vermiştir. Bu sorunun ikinci kısmına en çok verilen cevap %19,51 ile ‘Hayır’, %4,88’i ‘Sadece Türk vatandaşlığı olursa ait hissederim’, %2,44’ü ‘Ülkeme dönmek istiyorum’, %2,44’ü ‘Maddi durum iyileşirse ait hissederim’ ve %2,44’ü de ‘Hayır. Mecburiyetten buradayım’ demiştir. Sorulan soruda mekân kalitesi parametreleri katılımcılara söylenmiştir. Katılımcılar bu parametrelerin sağlanması halinde de aidiyet algılarında bir değişim olmayacağını söyledikleri tespit edilmiştir (Tablo 4.16).

Tablo 4.16 Soru 9: ‘Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz? (1) Ait hissetmiyorlarsa istenen mekân kalitesi sağlanırsa aidiyet algısında bir değişim olur mu? (2)’ Sorularına verilen yanıtlar

1. Soruya Yanıtlar	2.Soruya Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Evet	-	27	%65,85
Evet	Vatandaşlık olursa	1	%2,44
Hayır	Hayır	8	%19,51
Hayır	Hayır. Mecburiyetten buradayım	1	%2,44
Hayır	Maddi durum iyileşirse olur	1	%2,44
Hayır	Ülkeme dönmek istiyorum	1	%2,44
Hayır	Vatandaşlık olursa hissederim	2	%4,88
Genel Toplam		41	%100

Katılımcılara bu bölümde sorulan onuncu ve son soru ise ‘Çalışma mekânınıza herhangi bir müdahalede buldunuz mu (tadilat, yapım, eşya ekleme, eşya çıkarma)?’ olmuştur. Katılımcılar bu soruya ‘Evet’ ve ‘Hayır’ olmak üzere 2 farklı cevap vermiştir. Katılımcıların 16’sı yani %39,02’si ‘Evet’, 25’i yani %60,98’i ise ‘Hayır’ yanıtını vermiştir (Tablo 4.17).

Tablo 4.17 Soru 10: ‘Çalışma mekânınıza herhangi bir müdahalede buldunuz mu (tadilat, yapım, eşya ekleme, eşya çıkarma)?’ Sorularına verilen yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Evet	16	%39,02
Hayır	25	%60,98
Genel Toplam	41	%100

4.2.4 Mekân Kalitesi Algısının Değerlendirilmesi

Katılımcılara anket çalışmasının üçüncü ve son bölümünde mekân kalitesi kriterlerine ilişkin sorular sorulmuştur. Anketin bu bölümü dört ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; Kullanım ve Aktiviteler, Erişim ve Bağlantılar, Konfor ve İmaj, Sosyallik’tir. Bu dört ana başlık kendi içinde bölüm 3.1’de PPS (2000)’in belirlediği alt başlıklara ayrılmıştır. Anketin bu bölümünde anketlerin değerlendirilmesi için -2,-1,0, +1,+2 değerleri verilmiştir. “+2” (Kesinlikle Katılıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin tümüyle karşılandığını, “+1” (Katılıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin kısmen karşılandığını, “0” (Kararsızım, Bilmiyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin sağlanması açısından bir fikrinin olmadığını, “-1” (Katılmıyorum) değeri mekân kalitesi için istenilen özelliklerin çoğunun karşılanmadığını ve son olarak “-2” (Kesinlikle Katılmıyorum) değeri ise mekân kalitesi için istenilen özelliklerin hiçbirinin karşılanmadığını ifade etmektedir.

Araştırmanın amacı kentsel mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisinin göçmen işveren ve çalışanlar üzerinden değerlendirilmesidir. Dolayısıyla çalışma mekânına mekân kalitesi değerlendirmesi yapılmıştır. Sorulan her bir soru için alınabilecek maksimum puan $82(41 \times +2)$ alınabilecek minimum puan $-82(41 \times -2)$ ’dir. Sistematize edilmiş cevap

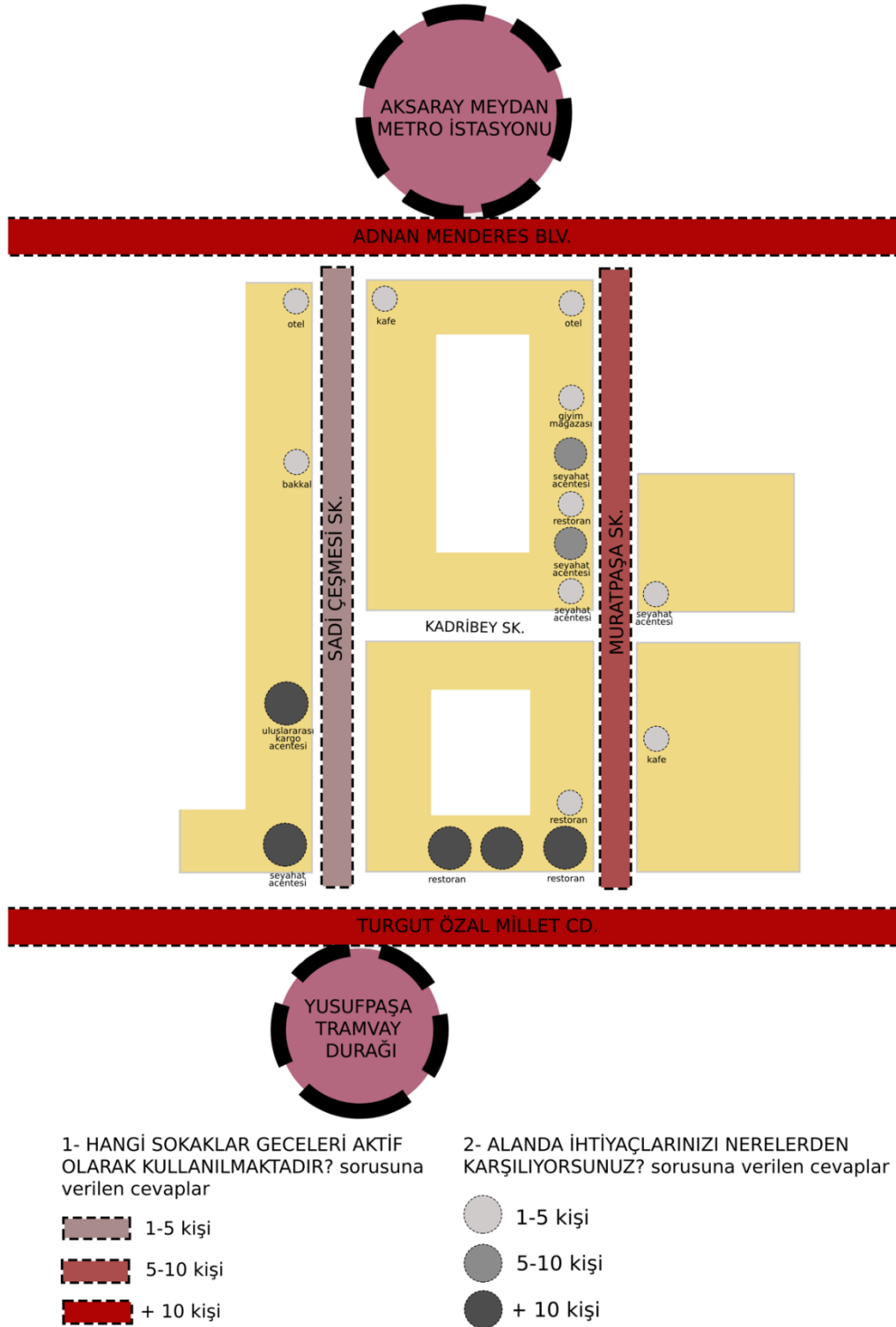
sayısı 5 olduğu için -82 ile +82 arası 5 eşit parçaya bölünmüş olup çok düşük, düşük, orta, yüksek, çok yüksek aralıklarında bir sınıflandırma yapılmıştır (Tablo 4.18).

Tablo 4.18 Mekân kalitesi değerlendirme puan aralığı

Puan aralığı	-82 ve -49,2	-49,2 ve -16,4	-16,4 ve 16,4	16,4 ve 49,2	49,2 ve 82
Değer aralığı	Çok düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok yüksek

4.2.4.1 Kullanım ve Aktiviteler

Anket çalışmasına katılanlara bu başlıkta üç madde altında çeşitli sorular sorulmuş olup, cevaplara ilişkin değerlendirmeler tablolar haline getirilerek incelenmiştir. Kullanım ve Aktiviteler kriterleri bağlamında mekânın ortalama mekân kalitesi değeri +27,03 puan çıkmıştır. Bu puan ile çalışma mekânının Kullanım ve Aktiviteler kriterlerinde ‘yüksek düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların mekândaki karşılıkları şematik olarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.9). Anket katılımcılarının çoğunluğu Kullanım ve Aktiviteler çeşitliliği açısından mekânın yeterli olduğu belirtilmiştir. Bu başlıkta Muratpaşa Sokağı Sadi Çeşmesi Sokağına göre daha fazla puan almıştır. Katılımcılar Muratpaşa Sokağının çoğunlukla gece kullanımının daha yoğun olduğunu ve mekânda ihtiyaçlarını bu sokak üstünden karşıladıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 4.9 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Kullanım ve Aktiviteler kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.

- **Aktiflik**

Katılımcılara mekânın Aktiflik durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılması amacıyla iki soru sorulmuştur. Çalışma mekânının Aktiflik bölümünde iki sorudan aldığı ortalama puan 35,5'tir. Bu puan ile çalışma mekânının aktiflik kriterinde 'yüksek mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anket katılımcılarının çoğunluğu mekânın günün her saati aktif olarak kullanıldığını ve geceleri aktif olarak kullanıldığını belirtmiştir (Tablo 4.19).

Tablo 4.19 Katılımcılara Aktiflik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Gece aktif olarak kullanılmaktadır.	Günün her saati yoğundur.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	17 (%41,46)	13 (%31,71)
Katılıyorum (+1)	12 (%29,27)	17 (%41,46)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	3 (%7,32)	3 (%7,32)
Katılmıyorum (-1)	8 (%19,51)	8 (%19,51)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	1 (%2,44)	0 (%0)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Aktivite Çeşitliliği**

Katılımcılara mekânın Aktivite Çeşitliliği durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılması amacıyla üç soru sorulmuştur. Çalışma mekânının Aktivite Çeşitliliği bölümünde üç sorudan aldığı ortalama puan +30,6'dır. Bu puan ile çalışma mekânının aktivite çeşitliliği kriterlerinde 'yüksek düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anket katılımcılarının çoğunluğunun mekânda ihtiyaçlarına kolayca ulaşabildikleri, aynı mekânın farklı aktiviteler için kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili kararsız oldukları ve mekânın geldiklerinden beri aynı şekilde kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 4.20).

Tablo 4.20 Katılımcılara Aktivite Çeşitliliği bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Mekânda ihtiyacım olan her türlü hizmete ulaşabiliyorum.	Aynı mekânı farklı aktiviteler için kullanılır.	Mekân geldiğimden beri aynı şekilde kullanılmaktadır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	36 (%87,80)	2 (%4,88)	22 (%53,66)
Katılıyorum (+1)	3 (%7,32)	2 (%4,88)	7 (%17,07)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	0 (%0)	21 (%51,22)	2 (%4,88)
Katılmıyorum (-1)	1 (%2,44)	8 (%19,51)	7 (%17,07)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	1 (%2,44)	8 (%19,51)	3 (%7,32)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Süreklilik**

Süreklilik bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +15'tir. Bu puan ile çalışma mekânının süreklilik kriterlerinde 'orta düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir. Kullanıcıların çoğunluğu mekânda tarihi yapılar olmadığını belirtirken, mekânların sürekli işlev değiştirmediğini ve binaların mimari olarak birbirleri ile uyumlu olduğunu belirtmektedir (Tablo 4.21).

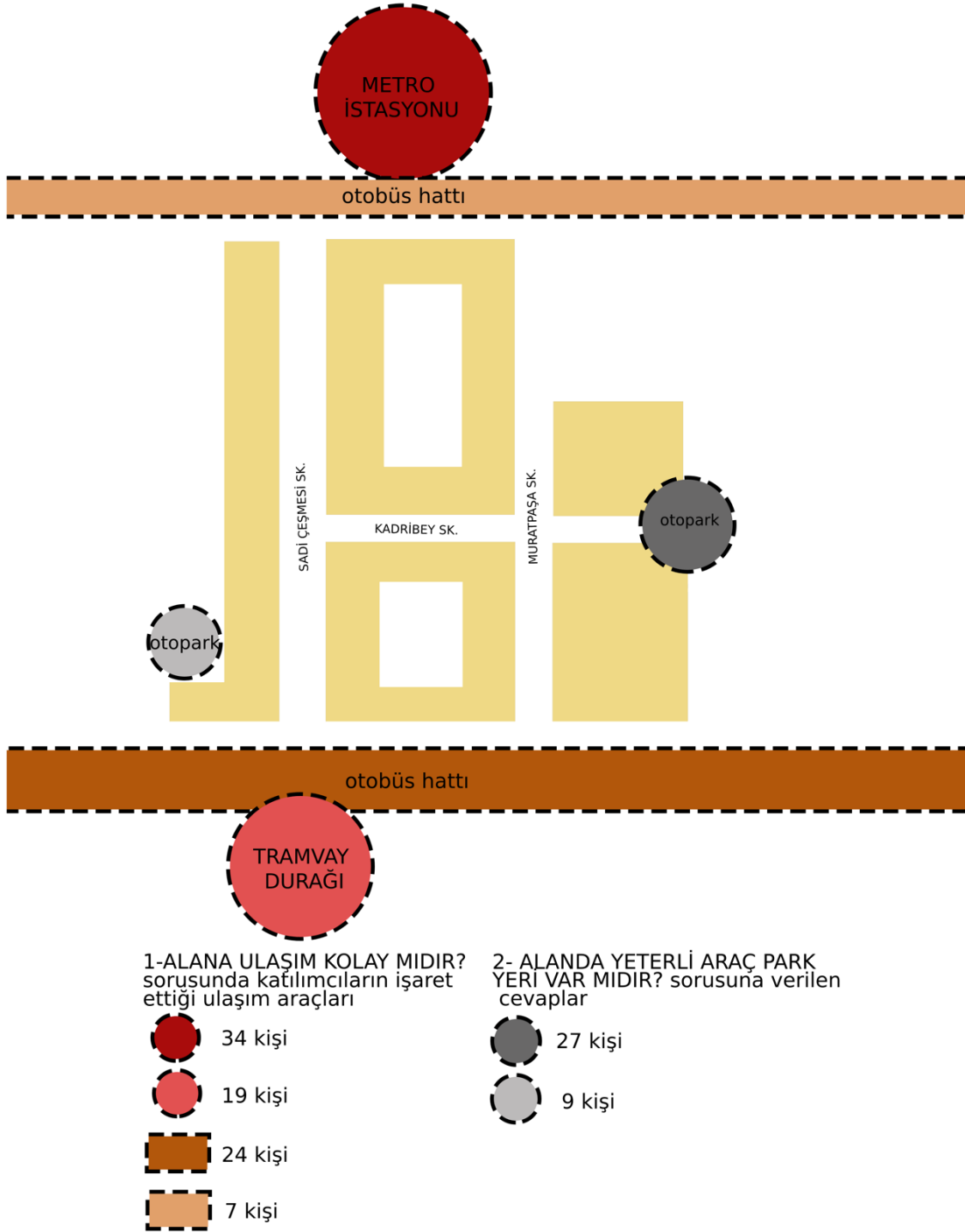
Tablo 4.21 Katılımcılara Süreklilik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Tarihi yapılar vardır.	Mekânlar sürekli olarak işlev değiştirmez.	Binalar birbirleri ile uyumlu sahiptir.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	7 (%17,07)	18 (%43,90)	11 (%26,83)
Katılıyorum (+1)	7 (%17,07)	13 (%31,71)	15 (%36,59)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	4 (%9,76)	7 (%17,07)	2 (%4,88)
Katılmıyorum (-1)	8 (%19,51)	1 (%2,44)	7 (%17,07)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	15 (%36,59)	2 (%4,88)	6 (%14,63)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

4.2.4.2 Erişim ve Bağlantılar

Anket çalışmasına katılanlara ‘Erişim ve Bağlantılar’ başlığında dört madde altında çeşitli sorular sorulmuş olup, cevaplara ilişkin değerlendirmeler tablolar haline getirilerek incelenmiştir. Erişim ve Bağlantılar kriterleri bağlamında mekânın ortalama mekân kalitesi değeri -26,67 puan çıkmıştır. Bu puan ile çalışma mekânının Erişim ve Bağlantılar kriterlerinde ‘düşük düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar kentsel mekân bağlamında görselleştirilmiştir (şekil 4.10).

Şekil 4.10 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Erişim ve Bağlantılar kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.

- **Ulaşım**

Ulaşım bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +42,3'tür. Bu puan ile çalışma mekânının ulaşım kriterlerinde 'yüksek düzey mekân kalitesi' kriterleri aralığında olduğu tespit edilmiştir. Çalışma mekânına ulaşımın araç ve otomobil ile ulaşımın kolay olduğu ve yeterli park mekânı olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 4.22).

Tablo 4.22 Katılımcılara Ulaşım bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Ulaşım kolaydır.	Yeterli park yeri vardır.	Yaya olarak ulaşım kolaydır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	32 (%78,05)	24 (%58,54)	24 (%58,54)
Katılıyorum (+1)	2 (%78,05)	3 (%7,32)	5 (%12,20)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	1 (%2,44)	1 (%2,44)	5 (%12,20)
Katılmıyorum (-1)	2 (%4,88)	4 (%9,76)	3 (%7,32)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	4 (%9,76)	9 (%21,95)	4 (%9,76)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Erişilebilirlik**

Çalışma mekânının bu bölüm kriterlerinden aldığı ortalama puan -79'dur. Bu puan ile çalışma mekânının erişilebilirlik kriterlerinde 'düşük düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.23). Mekânın engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı ve yürüme sürekliliğini engelleyecek mekânsal öğelerin olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4.23 Katılımcılara Erişilebilirlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Engelli insanlar için kullanıma uygundur.	Yürüme sürekliliğini engelleyecek bir şey yoktur.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	2 (%4,88)	7 (%17,07)
Katılıyorum (+1)	1 (%2,44)	0 (%0)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	3 (%7,32)	3 (%7,32)
Katılmıyorum (-1)	21 (%51,22)	13 (%31,71)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	14 (%34,15)	18 (%43,90)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Okunabilirlik**

Okunabilirlik bölümünde katılımcılara dört soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +6'dır. Bu puan ile çalışma mekânının okunabilirlik kriterlerinde 'orta düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.24). Katılımcılar çoğunlukla mekânda yön bulmanın kolay olduğunu söylerken, tabela ve yönlendiricilerin eksik olduğunu, zemin kaplamasının yayalar için uygun olmadığını ve sokakların karmaşık olduğunu belirtmektedirler.

Tablo 4.24 Katılımcılara Okunabilirlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Yön bulmak kolaydır.	Yeterli sayıda tabela ve yönlendiriciler vardır.	Zemin kaplaması yayalar için uygundur.	Sokaklar karmaşık değildir.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	25 (%60,98)	10 (%24,39)	4 (%9,76)	14 (%34,15)
Katılıyorum (+1)	0 (%0)	4 (%9,76)	5 (%12,20)	4 (%9,76)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	3 (%7,32)	2 (%4,88)	17 (%41,46)	0 (%0)
Katılmıyorum (-1)	6 (%14,63)	18 (%43,90)	8 (%19,51)	7 (%17,07)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	7 (%17,07)	7 (%17,07)	7 (%17,07)	16 (%39,02)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Bağlantılar**

Bağlantılar bölümünde katılımcılara bir soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterden aldığı ortalama puan -76'dır. Bu puan ile çalışma mekânının bağlantılar kriterlerinde 'çok düşük düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.25). Anket katılımcılarının %100'ü Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını bir aktarma merkezi olarak kullanmadıklarını, buranın bir varış noktası olduğunu belirtmektedirler.

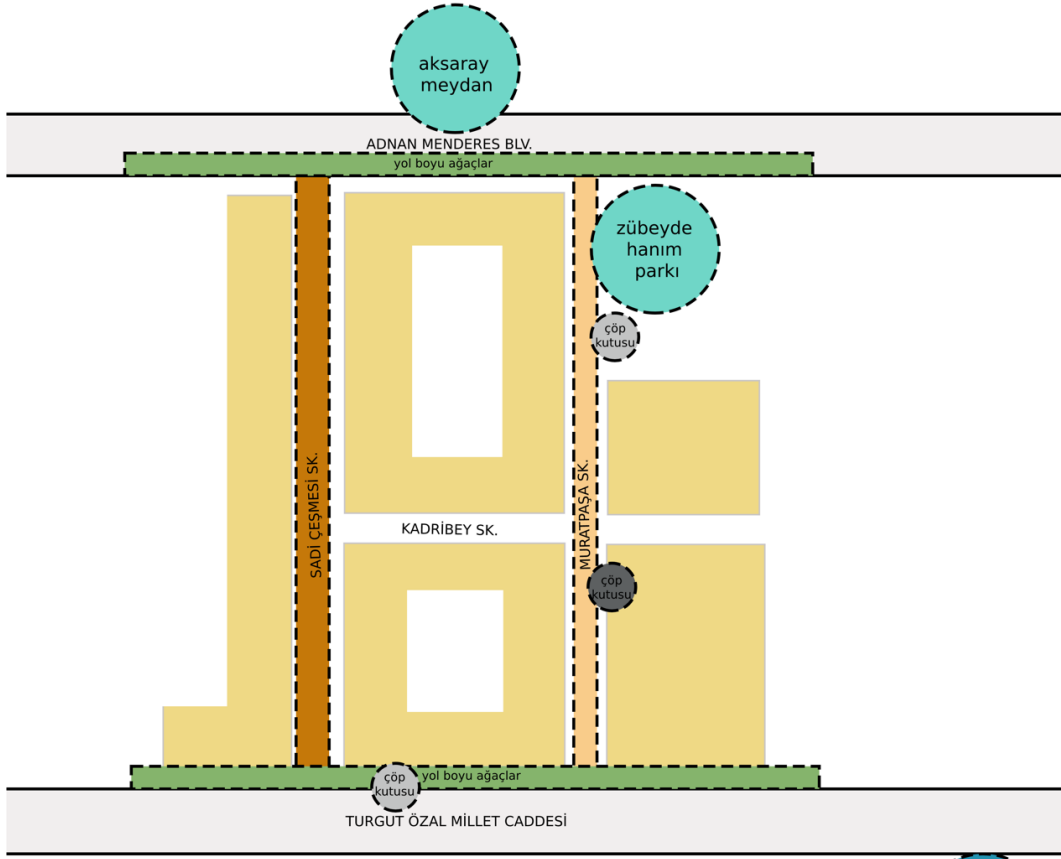

Tablo 4.25 Katılımcılara Bağlantılar bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Yanıtlar	Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını başka bir yere gitmek için kullanırım.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	0 (%0)
Katılıyorum (+1)	0 (%0)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	0 (%0)
Katılmıyorum (-1)	4 (%7,32)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	37 (%90,24)
Genel Toplam	41 kişi (%100)

4.2.4.3 Konfor ve İmaj

Anket çalışmasına katılanlara ‘Konfor ve İmaj’ başlığında dört madde altında çeşitli sorular sorulmuş olup, cevaplara ilişkin değerlendirmeler tablolar haline getirilerek incelenmiştir. Konfor ve İmaj kriterleri bağlamında mekânın ortalama mekân kalitesi değeri +5,12 puan çıkmıştır. Bu puan ile çalışma mekânının Konfor ve İmaj kriterlerinde ‘orta düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların mekândaki karşılıkları şematik olarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.11).

1- ÇEŞİTLİ AKTİVİTELERİN YAPILABİLECEĞİ ALANLAR NERELERDİR? sorusuna verilen cevaplar

5 kişi

2- ALANDA YETERLİ ÇÖP KUTUSU VAR MI? sorusuna verilen cevaplar

3 kişi

1 kişi

3- ALAN GÜZEL Bİ MANZARAYA SAHİP Mİ? sorusuna verilen cevaplar

yol boyu ağaçlar

4- BU SOKAK SESSİZ MİDİR? sorusuna verilen cevaplar

5 kişi

2 kişi

5- ALANDA GÜVENLİK PERSONELİ VAR MI? sorusuna verilen cevaplar

17 kişi

Şekil 4.11 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Konfor ve İmaj kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.

- **Güvenlik**

Güvenlik bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +12'dir. Bu puan ile çalışma mekânının güvenlik kriterlerinde 'orta düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.26). Katılımcıların çoğunluğu mekânın güvenli bir yer olmadığını ve mekânda yeterli güvenlik personeli bulunmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.26 Katılımcılara Güvenlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Yanıtlar	Mekân güvenli bir yerdir.	Mekânda güvenlik personeli bulunmaktadır'
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	13 (%31,71)	10 (%24,39)
Katılıyorum (+1)	2 (%4,88)	7 (%17,07)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	1 (%2,44)	4 (%9,76)
Katılmıyorum (-1)	1 (%2,44)	9 (%21,95)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	24 (%58,54)	11 (%26,83)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

Mekânın güvenli olmadığını belirten kullanıcılara çeşitli seçenekler sorulmuş olup bu seçenekler; *Grup Çatışmaları (1), Hırsızlık, Gasp (2), Hırsızlık, Gasp, Aydınlatma Yetersizliği (3), Hırsızlık, Gasp, Grup çatışmaları, Uyuşturucu (4), Hırsızlık, Gasp, Aydınlatma Yetersizliği, Grup çatışmaları (5), Aydınlatma Yetersizliği, Uyuşturucu, Sebepsiz Rahatsız Edilmek (6) ve Hırsızlık, Gasp, Aydınlatma Yetersizliği, Uyuşturucu, Grup çatışmaları (7)* Tablo 4.27'de listelenmiştir. Katılımcılar içerisinde 'Hayır, çalışma mekânı güvenli bir yer değil' diyenlerin en çok verdiği cevap 16 kişi yani %57,14 ile mekânda hırsızlık, gasp, aydınlatma yetersizliği, uyuşturucu, grup çatışmalarının hepsinin bir arada olduğu yönündedir.

Tablo 4.27 Katılımcıların ‘Mekân güvenli değilse nedeni nedir?’ önerisine verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	Sayı
Cevap 1, Cevap 2, Cevap 3, Cevap 6	4 (%14,28)
Cevap 4	3 (%10,71)
Cevap 5	5 (%27,86)
Cevap 7	16 (%57,14)
Genel Toplam	28 (%100)

- **Bakım ve Temizlik**

Bakım ve temizlik bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +32,5’tir. Bu puan ile çalışma mekânının bakım ve temizlik kriterlerinde ‘yüksek düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.28). Katılımcıların hepsi çalıştıkları dükkânın önünü temizlediklerini söylerken, mekânın genel anlamda temiz olmadığını ve yeterli sayıda çöp kutusu olmadığını belirtmektedirler.

Tablo 4.28 Katılımcılara Bakım ve Temizlik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Çalıştığımız dükkânın önünü temizleriz.	Çalıştığımız mekân temiz bir yerdir.	Yeterli sayıda çöp kutusu vardır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	40 (%97,56)	9 (%21,95)	4 (%9,76)
Katılıyorum (+1)	1 (%2,44)	9 (%21,95)	1 (%2,44)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	0 (%0)	2 (%4,88)	3 (%7,32)
Katılmıyorum (-1)	0 (%0)	11 (%26,83)	3 (%7,32)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	0 (%0)	10 (%24,4)	30 (%73,17)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Caziplik / Çekicilik**

Caziplik/çekicilik bölümünde katılımcılara beş soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +3’dır. Bu puan ile çalışma mekânının caziplik/çekicilik kriterlerinde ‘orta düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.29). Katılımcıların çoğunluğu oturma elemanlarının temiz olup olmadığını bilmediklerini, mekânın huzurlu olduğunu, güzel bir manzaraya sahip olduğunu, mekânın eğlenceli olup olmadığını bilmediklerini ve mekânın gürültülü bir

yer olduğunu ifade etmişlerdir. Gürültü çeşidi olarak genelde araç sesi, esnaf sesi ve müşterilerin sesleri olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4.29 Katılımcılara Caziplik/Çekicilik bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Oturma birimleri temizdir.	Huzurludur.	Güzel manzaraya sahiptir.	Eğlencelidir.	Sessizdir.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	7 (%17,07)	12 (%29,27)	11 (%26,83)	3 (%7,32)	2 (%4,88)
Katılıyorum (+1)	3 (%7,32)	13 (%31,71)	21 (%51,22)	9 (%21,95)	5 (%12,20)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	22 (%53,66)	7 (%17,07)	0 (%0)	24 (%58,54)	1 (%2,44)
Katılmıyorum (-1)	2 (%4,88)	3 (%7,32)	6 (%14,63)	1 (%2,44)	0 (%0)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	7 (%17,07)	6 (%14,63)	3 (%7,32)	4 (%9,76)	33 (%80,49)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

Mekânın sessiz olmadığını söyleyen kullanıcılara bu önerinin devamı olarak ‘Hangi gürültü çeşidi sizi rahatsız etmektedir’ sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılara ‘Araç sesi (1)’, ‘Esnaf sesi (2)’, ‘Müşteri sesi (3)’, ‘Hayvan sesi (4)’ ve ‘Diğer sesler (5)’ seçeneklerinden oluşan beş seçenek sunulmuştur. Bu seçenekler verilen cevaplar doğrultusunda kategorize edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Katılımcıların bu soruya en çok verdikleri cevap 21 kişi yani %55,26 ile ‘Araç, Esnaf ve Müşteri sesi’ seçeneklerinin hepsi birlikte olmuştur. Diğer seçenekler Tablo 4.30’da listelenmiştir.

Tablo 4.30 Katılımcıların ‘Mekân sessiz değil ise hangi gürültü çeşidi sizi rahatsız etmektedir’ önerisine verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Cevap 1 ve 2	4	%10,53
Cevap 1, 2 ve 3	21	%55,26
Cevap 1, 2, 3 ve 4	11	%28,95
Cevap 1, 2, 3, 4 ve 5	2	%5,26
Genel Toplam	38	%100

- **Yapı Kalitesi**

Yapı kalitesi bölümünde katılımcılara beş soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan -27'dir. Bu puan ile çalışma mekânının yapı kalitesi kriterlerinde 'düşük düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.31 ve 4.32). Katılımcılar çoğunlukla oturma elemanlarının yeterli olmadığını, çeşitli aktiviteler için yeterli büyüklükte kentsel mekânın olup olmadığını bilmediklerini, bina yüksekliklerinin fazla olmadığını, oturma birimlerinin uyumlu olup olmadığını bilmediklerini, çeşitli hava koşullarında kullanabilecekleri kamusal mekânların olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.31 Katılımcılara Yapı Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

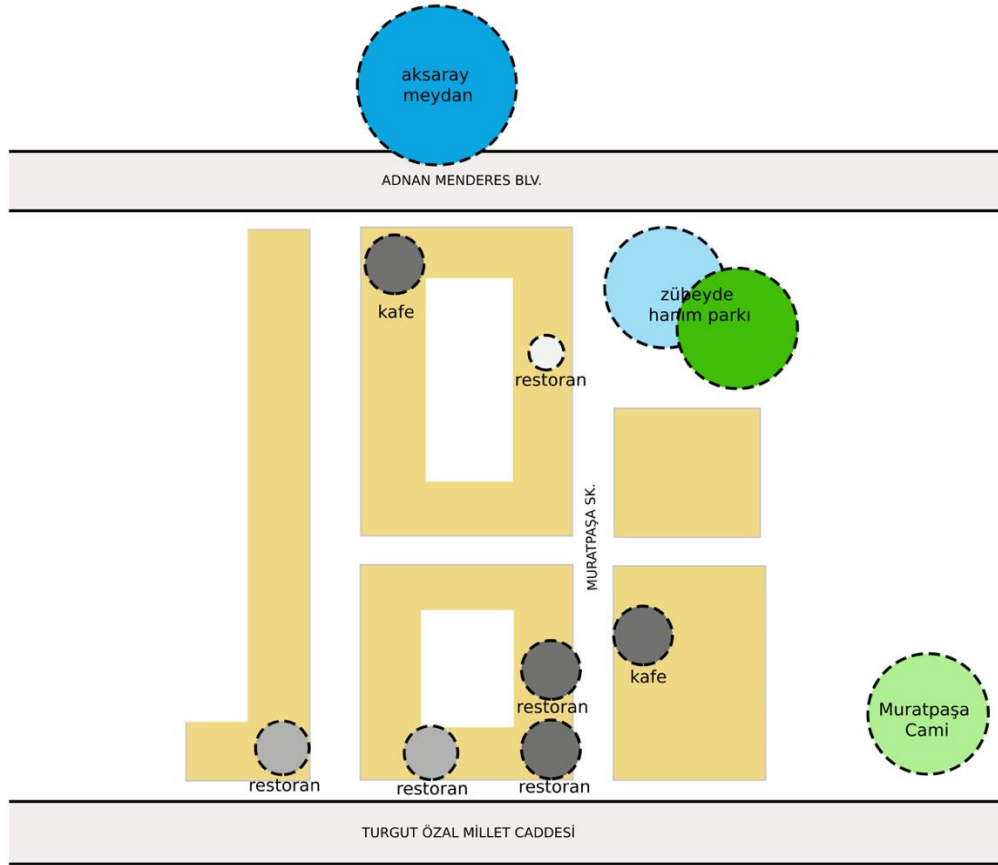
Sorular/Yanıtlar	Oturma elemanları yeterlidir.	Her türlü aktivite için yeterli büyüklükte mekânlar vardır.	Bina yükseklikleri fazla değildir.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	1 (%2,44)	2 (%4,88)	22 (%53,66)
Katılıyorum (+1)	10 (%24,39)	3 (%7,32)	13 (%31,71)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	14 (%34,15)	21 (%51,22)	2 (%4,88)
Katılmıyorum (-1)	7 (%17,07)	8 (%19,51)	1 (%2,44)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	9 (%21,95)	7 (%17,07)	3 (%7,32)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

Tablo 4.32 Katılımcılara Yapı Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar-2

Sorular/Yanıtlar	Oturma birimleri birbirleri ile uyumludur.	Yağmur, kar, yüksek sıcaklık gibi koşullar için uygun kamusal mekânlar vardır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	2 (%4,88)	1 (%2,44)
Katılıyorum (+1)	3 (%7,32)	5 (%12,20)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	31 (%75,619)	5 (%12,20)
Katılmıyorum (-1)	0 (%0)	7 (%17,07)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	5 (%12,20)	23 (%56,10)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

4.2.4.4 Sosyallik

Anket çalışmasına katılanlara ‘Sosyallik’ başlığında üç madde altında çeşitli sorular sorulmuş olup, cevaplara ilişkin değerlendirmeler tablolar haline getirilerek incelenmiştir. Sosyallik bölümünde çalışma mekninin aldığı ortalama puan +12,9’dur. Bu puan ile çalışma mekninin Sosyallik kriterlerinde ‘orta düzey mekân kalitesi’ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar kentsel mekân bağlamında görselleştirilmiştir. Katılımcılar mekânda kültürel ve sosyal etkinliklerin yapıldığı mekânlar olarak meydan ve parkı, dinlenmek ve oturmak için park ve camiye, bireysel veya grup olarak gittikleri mekânları ise restoran ve kafeleri belirtmişlerdir (şekil 4.12). Katılımcıların belirttikleri mekânlar aşağıdaki algı haritasında doğru olarak işaretlenmiştir.

1- KÜLTÜREL ETKİNLİKLER NERELERDE YAPILMAKTADIR? sorusuna verilen cevaplar

5 kişi

4 kişi

2- DİNLENMEK, OTURMAK VEYEH SPOR YAPMAK İÇİN UYGUN ALANLAR NERELERDİR? sorusuna verilen cevaplar

5 kişi

4 kişi

3- BİREYSEL OLARAK VEYA GRUP HALİNDE GİTTİĞİNİZ MEKANLAR NERELERDİR? sorusuna verilen cevaplar

1-5 kişi

5-10 kişi

+10 kişi

Şekil 4.12 Anket katılımcılarının verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Sosyallik kriterleri bağlamında mekân algısı diyagramı, 2022.

- **Mekânın Sosyal Aktivite Yoğunluğu**

Mekânın sosyal aktivite yoğunluğu bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan -11,3'tür. Bu puan ile çalışma mekânının sosyal aktivite yoğunluğu kriterlerinde 'düşük düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar mekânda yeteri kadar kültürel ve sosyal aktivite yapılmadığını, dinlenmek ve oturmak için yeterli mekân olmadığını belirtirken, sosyalleşmek için gidebildikleri birçok mekân olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 4.33ve Tablo 4.34).

Tablo 4.33 Katılımcılara Mekân Kalitesi bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Kültürel ve sosyal etkinlik yapılmaktadır.	Dinlenmek, oturmak veya oyun oynamak spor yapmak için uygun mekânlar vardır.	Sosyalleşmek için gidebileceğimiz birçok mekân vardır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	4 (%9,76)	3 (%7,32)	23 (%56,10)
Katılıyorum (+1)	5 (%12,20)	5 (%12,20)	3 (%7,32)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	9 (%21,95)	6 (%14,63)	0 (%0)
Katılmıyorum (-1)	10 (%24,39)	12 (%29,27)	1 (%2,44)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	13 (%31,71)	15 (%36,59)	14 (%34,15)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

Tablo 4.34 Katılımcıların 'Evet diyenlerin bireysel olarak veya arkadaşlar ile gittiğin yerler nelerdir?' sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kahvehane, Kafe, Bar, Restoran vb.	20	%76,92
Kahvehane, Kafe, Bar, Restoran, Sinema	1	%3,85
Kahvehane, Kafe, Bar, Restoran, Sinema, Tiyatro	4	%15,38
Park	1	%3,85
Genel Toplam	26	%100

- **Kapsayıcılık**

Kapsayıcılık bölümünde katılımcılara iki soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +26'dır. Bu puan ile çalışma mekânının kapsayıcılık kriterlerinde 'yüksek düzey mekân kalitesi' kriterleri aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anket katılımcıları mekânın kullanımında kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli gibi farklı kesimlerin kullanımının yaklaşık olduğunu ve her türlü yaş grubunun mekânı aktif olarak kullandığını belirtmişlerdir (Tablo 4.35).

Tablo 4.35 Katılımcılara Kapsayıcılık bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	Kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli gibi farklı kesimdekilerin kullanımı yaklaşıktır.	Her türlü yaş grubu mekânı kullanmaktadır.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	8 (%19,51)	8 (%19,51)
Katılıyorum (+1)	21 (%51,22)	21 (%51,22)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	3 (%7,32)	3 (%7,32)
Katılmıyorum (-1)	2 (%4,88)	2 (%4,88)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	7 (%17,07)	7 (%17,07)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

- **Etkileşim**

Etkileşim bölümünde katılımcılara üç soru sorulmuş olup, çalışma mekânının bu kriterlerden aldığı ortalama puan +24'tür. Bu puan ile çalışma mekânının etkileşim kriterlerinde 'yüksek düzey mekân kalitesi' aralığında olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 4.36). Katılımcılar mekân da insanların genellikle grup halinde dolaştığını ve bunun zaman zaman grup çatışmalarına yol açtığını ifade etmektedirler. insanların birbirleri ile göz teması kurmakta zorlandığını ifade etmişlerdir. İnsanların birbirleri ile kolayca iletişime geçmeleri konusunda ise yaklaşık cevap alınmıştır.

Tablo 4.36 Katılımcılara Etkileşim bölümünde sorulan sorular ve cevaplar

Sorular/Yanıtlar	İnsanlar grup halinde dolaşır.	İnsanlar birbirleri ile göz teması kurar.	İnsanlar birbirleri ile kolayca iletişime geçer.
Kesinlikle Katılıyorum (+2)	28 (%68,29)	6 (%14,64)	15 (%36,59)
Katılıyorum (+1)	9 (%21,95)	4 (%9,76)	4 (%9,76)
Kararsızım, Bilmiyorum (0)	0 (%0)	3 (%7,32)	1 (%2,44)
Katılmıyorum (-1)	2 (%4,88)	7 (%17,07)	6 (%14,63)
Kesinlikle Katılmıyorum (-2)	2 (%4,88)	21 (%51,22)	15 (%36,59)
Genel Toplam	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)	41 kişi (%100)

4.3 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

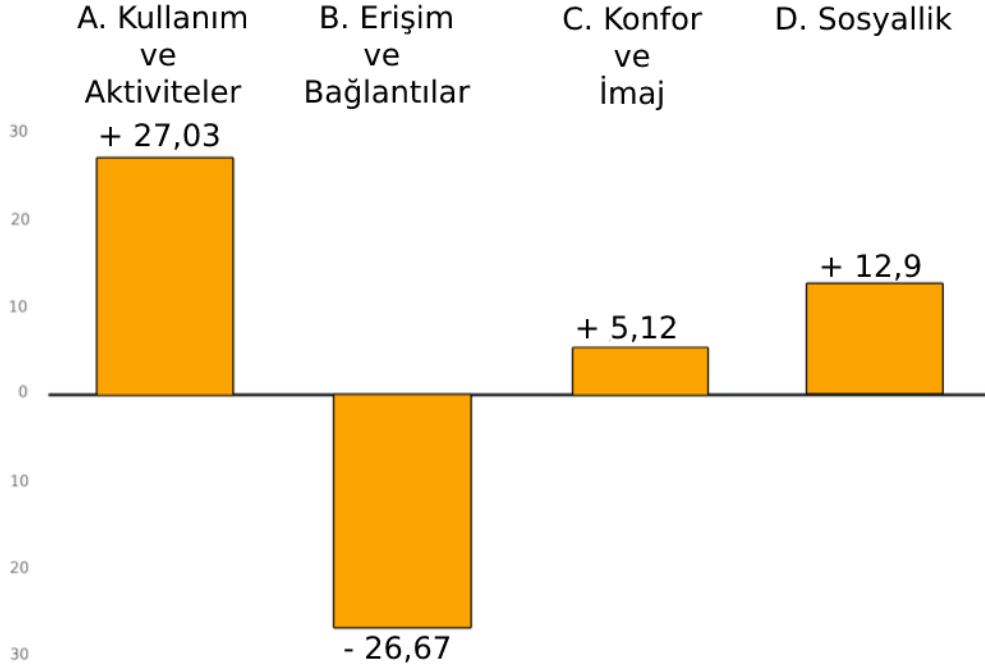
Araştırma kapsamında genel anlamda iki ana araştırma konusu bulunmakta olup, üst ölçekte İstanbul'un üçüncü bölümde açıklanan yeni dünya sınırları bağlamında nasıl bir yer tuttuğu, bir kapı olarak çalışıp çalışmadığı, alt ölçekte ise göçmenlerin çalışma mekânı olarak belirlediği mekânlarda kentsel mekân kalitesi kriterlerinin aidiyet algısına bir etkisi olup olmadığı araştırılmış, dolayısıyla Tarihi yarımada üzerinde bulunan bir bölge çalışma mekânı olarak seçilip çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Tez kapsamında üst ölçekte duvarlı dünya bağlamında emek göçü ve ulus-ötesi göçmenlerin yer seçimi ve Türkiye'nin yeni dünya sınırlarında nasıl bir yer tuttuğu önemli bir araştırma sorusu olmuştur. Anket çalışması yapılan 41 katılımcının 15'i yani yaklaşık %37'si burada çalışmaya devam etmek istemediğini ve Avrupa'ya gitmek istediğini belirtmiştir. Anket yapılan katılımcıların hepsi çalışan bireylerdir. Çoğunlukla maddi nedenlerden dolayı burada çalışmaya devam etmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bölüm 2.2'de tartışılan 'duvarlı dünya' sınırları içine göç etmek istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan alınan yanıtlara göre sigortalarının olmaması, vatandaşlıklarının olmaması, kendi adlarına konut-araç alışı yapamamaları gibi nedenler dolayısıyla Türkiye'de kalmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların neredeyse hepsi İstanbul'a çalışmak için geldiklerini, bu alana ise iş imkânı çok olduğu için akrabaların, tanıdıkların yönlendirmesi ile geldiklerini belirtmişlerdir. Bu alanda göçmenler tarafından işletilen veya göçmenlerin çalıştıkları

işyerlerinin müşterilerinin de göçmen olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu alana gelen göçmenlerin emek göçü gerçekleştirdikleri ön plana çıkmaktadır. Tez kapsamında mekân kalitesinin alanın seçiminde etkisi sorgulanmış ve çoğunlukla çalışma alanının seçilmesi noktasında mekân kalitesinin öncelikli etkisi olmadığı, alanın seçilme nedenleri akrabaların, tanıdıkların olması veya önermesi sonucu bu alanda çalışmayı seçtikleri belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu alanın kavramsal karşılığının 'çalışmak' ile örtüştüğünü aktarmaktadır. Bunu dışında tanımlanan kavramlar mekânın kentsel kamusal mekân kalitesiyle ilişkisi zayıftır. Göçmenler konusu tez kapsamında emek göçü bağlamında işlenmiş, anket yapılacak alan da bu bağlamda ticaret alanları olarak seçilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümü alana sadece çalışmak için geldiklerini söylemekte, çalışmak neden bu alanın seçildiği noktada ise iş çeşitliliği, müşteri ve yabancıların çok olması olarak sıralanmaktadır. Yapılan mülakatlardan edilen sonuçlara göre yoğun saatler çalışmaları ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle alanı yeteri kadar tanımadıkları anlaşılmaktadır. Mekân kalitesi alanın geceleri aktif olarak kullanıldığı, farklı kentsel hizmetlere erişimin bulunduğunu, alanın yıllardır aynı şekilde kullanıldığı, mekânların sürekli olarak işlev değiştirmedeği eğer bir değişim olacaksa aynı işlevde farklı birinin devraldığını belirlenmiştir. Çalışma alanı İstanbul İli Tarihi Yarımada'da yer almasına rağmen katılımcıların çoğunluğu alanda tarihi yapıların olmadığını veya bilmediklerini söylemektedirler. Alana ulaşımın araçla ve yaya olarak kolay olduğunu, metro, tramvay gibi önemli ulaşım araçlarının bulunduğunu, park yeri probleminin olmadığını belirtmişler. Ancak alanın engelli vatandaşlar için kullanımının uygunluğu tartışmaya açıktır. Anket yapılan iki caddede de görme engelli vatandaşlar için hissedilebilir zemin bulunmamaktadır. Kaldırımlar bazı yerlerde geniş bazı yerlerde dar, rampalar her kaldırımda bulunmamakta ve bazı rampaların önlerinde metal dubalar bulunmaktadır. Bu kriterlere yönelik bir çalışma yapılması durumunda engelli vatandaşların alana erişim imkânları kolaylaşacak ve mekân kalitesi artacaktır. Gözlemlerden ve anket katılımcılarının verdikleri cevaplardan alanda yönlendirmeyi ve yol bulmayı kolaylaştıracak tabela ve levha eksikliği göze çarpmaktadır. Alanda yönlendirmeyi ve yol bulmayı kolaylaştıracak tabela ve yönlendiriciler yerleştirilmelidir. Katılımcılardan alınan cevaplara göre hiçbiri alanı başka bir yere gitmek için kullanmamaktadır. Katılımcılar alanı bir varış noktası olarak kullanmakta, bir transfer

noktası olarak kullanmamaktadır. Anket katılımcılarının tamamı çalıştıkları işyerlerinin önünü temizlediğini söylerken, bu katılımcıların çoğunluğu alanın genel anlamda temiz bir yer olmadığını belirtmişlerdir. Alan Caziplik/Çekicilik yönünden incelendiğinde ise katılımcıların çoğunluğu alanda yeterli oturma elemanı olmadığını veya bilmediklerini söylemekte, alanda bildikleri oturma elemanları ise Zübeyde Hanım Parkı ve Muratpaşa Cami'nin bahçesinde olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların çoğunluğu alanın çok gürültülü olduğunu müşteri, araç ve esnafın bu gürültünün temel nedeni olduğunu söylemektedir. Anket çalışmaları yapılırken de çoğu işyerinde bu gürültü iletişim kurmada sorunlara neden olmuştur. Katılımcılar alanın karmaşık ve kaotik bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedirler. Anket katılımcılarının büyük çoğunluğu alanda yeterli sayıda sosyal ve kültürel etkinlik yapılıp yapılmadığını ve alanda dinlenmek, oturmak ve spor yapmak için uygun alanlar olup olmadığını bilmediğini veya bunların olmadığını, bu sorulara olumlu cevap verenlerin ise Aksaray meydan ve Zübeyde Hanım Parkı'nı işaret ettikleri tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların %56'sı alanda bireysel veya grup halinde gidebilecekleri çeşitli mekânlar olduğunu belirtmişlerdir. Sosyalleşmek için gittiklerini söyledikleri mekânlar çoğunlukla kafe ve restoranlardan oluşmaktadır. Katılımcılar alanda kadın, erkek, çocuk, yaşlı ve engelliler gibi toplumun çeşitli kesiminden insanların kullanımının yaklaşık olduğunu belirtmişlerdir ancak anket çalışması yapılırken erkek kullanımının ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar çoğunlukla kullanıcıların alanda grup halinde hareket ettiklerini, göz teması kurmanın zor olduğunu ancak tanımadıkları insanlarla iletişim kurmanın kolay mı zor mu olduğu sorusuna eşit cevap verdikleri tespit edilmiştir. Anket çalışması yapılırken bu cevaplara paralel gözlem sonuçlarına varılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu (yaklaşık %68'i) kendilerini alana ait hissettiklerini söylemektedir. Katılımcılarla alana aidiyet algısının artırılması içine neler yapılabileceği konusunda mülakatlar gerçekleştirildiğinde ise genel anlamda vatandaşlık almaları ve maddi durumlarının iyileşmesi cevaplarını vermişlerdir. Katılımcılar alandan mekân kalitesi kriterleri bağlamında bir iyileştirme beklemediklerini iletmektedirler. Bu durum kentsel mekân ile kullanıcı arasında karşılıklı ilişki ve etkileşimin düşük olduğunu, tarihi kent merkezine yakın bir odak olmasına rağmen bu alanda çalışan göçmenleri kentle buluşturacak veya kentin bir parçası olarak hissettirecek mekânsal niteliklerin zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.

Anket çalışmasındaki mekân kalitesi bölümünde katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde ise çalışma mekânının aldığı ortalama puan Kullanım ve Aktiviteler bölümünde +27,03 puan, Erişim ve Bağlantılar bölümünde -26,67 puan, Konfor ve İmaj +5,12 puan ve Sosyallik bölümünde +12,9 puan çıkmıştır (Grafik 4.1).

Grafik 4.1 Çalışma mekânının mekân kalitesi kriterleri doğrultusunda aldığı puanları gösteren grafik

Bu dört bölümün aritmetik ortalaması alındığında ve yapılan bütün değerlendirmeler sonucunda mekânın aldığı ortalama mekân kalitesi değeri +4,59 çıkmıştır. Çalışma mekânının bütün çalışma soruları bağlamında aldığı mekân kalitesi değerinin ‘orta düzey’ olduğu tespit edilmiştir.

5. DEĞERLENDİRME

Tezde kapsamında, göçmenler odağı alınarak geliştirilen araştırma yöntemi ve saha çalışması bulguları, homojen olmasa da belirli bir kullanıcı gurubunun mekânla etkileşimini ortaya koymaktadır. Mekân kalitesi algısının farklı kullanıcı profillerine göre değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tez öncelikle kentsel tasarım ve mekân algısı konusunda katkı sağlamayı amaçlayarak, bir örnek saha çalışması üzerinden çalışma alanlarında göçmenlerin mekân kalitesi algısı ve aidiyet hissi arasındaki etkileşimi tartışmaya açmaktadır. Sonraki aşamalarda, özellikle konut alanları ve diğer kentsel mekânlarda üretilen benzer çalışmalarla birlikte değerlendirilerek geliştirilmesi mümkündür.

Tez kapsamında üst ölçekte duvarlı dünya bağlamında emek göçü ve ulus-ötesi göçmenlerin yer seçimi ve Türkiye'nin yeni dünya sınırlarında nasıl bir yer tuttuğu önemli bir araştırma sorusu olmuştur. Anket çalışması yapılan katılımcıların hepsi çalışan bireyler olmasına rağmen maddi nedenlerden dolayı yaklaşık %37'si burada çalışmaya devam etmek istemediğini ve Avrupa'ya (bölüm 2.2'de tartışılan 'duvarlı dünya' sınırları içine) gitmek istediğini belirtmiştir. Görüşme yapılan göçmenlerin çoğunluğu yasal statülerinin belirsiz olduğunu ve bu nedenle konut ya da araç alımı gibi haklardan yoksun olduklarını, bu nedenle Türkiye'de kalmak istemediklerini belirtmiştir. Bu nedenle saha çalışması yapılan bölgenin aslında bir geçiş mekânı olarak değerlendirildiği düşünülebilir. Katılımcıların neredeyse hepsi İstanbul'a çalışmak için geldiklerini, buraya ise iş imkânı çok olduğu için akrabaların, tanıdıkların yönlendirmesi ile geldiklerini belirtmişlerdir. Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında göçmenler tarafından işletilen veya göçmenlerin çalıştıkları işyerlerinin müşterilerinin de göçmen olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla buraya gelen göçmenlerin emek göçü gerçekleştirdikleri ön plana çıkmaktadır.

Alt ölçekte mekân kalitesinin mekânın seçiminde etkisi sorgulanmış ve çoğunlukla çalışma mekânının seçilmesinde mekân kalitesinin öncelikli etkisi olmadığı, mekânın seçilme nedenlerinin başında akrabaların, tanıdıkların olması veya önermesi sonucu Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmanın tercih edildiği belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu mekânın kavramsal karşılığının ‘çalışmak’ ile örtüştüğünü aktarmaktadır. Bunun dışında tanımlanan kavramlar incelendiğinde mekânın çağrıştırdığı anlamın kentsel kamusal mekân kalitesiyle ilişkisi zayıftır. Göçmenler konusu tez kapsamında emek göçü bağlamında işlenmiş, anket yapılacak mekân da bu bağlamda ticaret mekânları olarak seçilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümü mekâna sadece çalışmak için geldiklerini söylemekte, neden Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının seçildiği sorusunun cevabı ise iş çeşitliliği, müşteri ve göçmenlerin çok olması olarak sıralanmaktadır. Yapılan mülakatlardan edilen sonuçlara göre yoğun saatler çalışmaları ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle, incelenen mekânın tarihi kent merkezinde olmasına karşın göçmenlerin mekânı yeteri kadar tanımadıkları anlaşılmaktadır.

Saha çalışması yapılan alanın geceleri aktif olarak kullanıldığı, farklı kentsel ulaşım odaklarına erişimin bulunduğunu, işletmelerin sürekli olarak işlev değiştirmedeği eğer bir değişim olacaksa aynı sürdüren başka bir işletmecinin devraldığı belirlenmiştir. Bu durum çalışma alanında ani mekânsal değişim ve dönüşümlerin olmadığını göstermektedir.

Anket katılımcıları alana toplu taşıma ve yakın çevreden yürüyerek ulaşımın kolay olduğunu, park yeri probleminin olmadığını belirtmiş olmalarına rağmen saha çalışmasında yapılan gözlemler ışığında alanın engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı görülmektedir. Çalışma alanının herkes için erişilebilir niteliğe kavuşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Katılımcılar alanı bir varış noktası olarak kullanmakta, bir transfer noktası olarak kullanmamaktadır. Yoğun kullanılan bu alanın Tarihi Yarımada içinde konumunun, bağlantılarının erişim imkânlarının aktarıldığı bilgilendirme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Katılımcıların %58'inin mekânın güvensiz olduğu yanıtını verdikleri görülmektedir.. Yakın çevrede karakol bulunması ve güvenlik kontrollerinin yapıldığının vurgulanmasına rağmen güvenlik sorununun vurgulanması bölgede farklı gerilimlerin bulunabileceğini düşündürmektedir. Yapılan görüşmelerde göçmenler arası grup çatışmalarından kaynaklanan gerilimlerin bulunduğu görüşü aktarılmıştır. Kentsel mekânda güvenlik kavramını sadece kolluk kuvvetlerinin temin edeceği bir mekânsal konfor olarak tanımlamak yeterli değildir. Oscar Newman'ın ortaya koyduğu Savunulabilir Mekân Teorisi'nde (1996) olduğu gibi kentsel mekân kalitesinin ve sosyal dayanışma mekânlarının artırılması güvenlik algısını ve buna paralel olarak aidiyet algısını arttırmaktadır. İncelenen mekânda ise barınma, sosyal aktivite, dayanışma, buluşma mekânları kısıtlıdır. Çoğunlukla işyerlerinin bulunduğu bölgede işlev çeşitliliğinin az olması geceleri bölgenin güvensiz hissedilmesinde etkili olduğu görülmektedir. Çalışma mekânında güvenlik algısının artırılması için park mekânı gibi mevcut kısıtlı sayıdaki karşılaşma mekânlarının yeniden tasarlanması, mekân kalitesinin artırılması ve ihtiyaç duyulan yeni açık kamusal mekânların planlama ve tasarım sürecinde ele alınması gereklidir. Bu mekânların gündüz olduğu kadar gece de yaşam konforunu sağlayacak kent mobilyaları ve peyzaj elemanlarıyla donatılması, gece de çalışmaya devam eden dükkânlar ve iki ulaşım odağı arasında ihtiyaç duyulan açık kamusal mekân kalitesinin oluşturulması gereklidir. Bununla birlikte yakın çevrede ve aks üzerinde geçici konaklama ve konut işlevlerinin teşvik edilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi, işlev çeşitliliğinin artırılması ve gün boyu yaşayan mekânların elde edilmesi için önem taşımaktadır.

Çalışma mekânı iki ulaşım odağı arasında yer aldığı için gün içerisinde yoğun yaya kullanımına açıktır. Mekândan transit geçen yaya sayısının fazla olması nedeniyle özellikle ana aks üzerinde yoğun saatlerde çöplerin biriktiği gözlenmiştir. Buna karşın, anketlerde dükkân sahiplerinin sokağın temizliğini yaparak sahiplendiği ve bu sayede çalışma mekânını oluşturan ana aks boyunca açık kamusal mekânın temiz olarak nitelendirildiği görülmektedir. Açık kamusal mekânın temizliğinin dükkân sahipleri tarafından gönüllülükle ele alınması yere aidiyetle ilgili önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Anket sonuçları aidiyet kavramı üzerinden Caziplik/Çekicilik yönünden değerlendirildiğinde ise katılımcıların çoğunluğunun mekânsal nitelikler üzerinden cevap verdiği görülmektedir. Yoğun ticaret işlevi ve transit geçiş mekânı özelliklerini barındırmasına karşın aks üzerinde ve paralel sokaklarda dinlenme için yeter kent mobilyası bulunmadığı belirtilmektedir. Kamusal açık mekânlarda her ne kadar bank ya da diğer işlevlerle desteklenmiş oturma birimleri öncelikle dinlenme işlevi için gerekli temel araçlar olarak görülse de doğru düzenlenerek mekânla ilişkilendirildiklerinde karşılaşma, iletişim, sosyal ilişkiler ve toplumsal bağların oluşturulması ve güçlendirilmesinde önemli rol oynayan kentsel mikro-mekânların oluşturulmasını (Attiwill, S. 2011; Cordan ve Çolak, 2015; Douglas ve Hinkel, 2011; Poot, vd.,2015) sağlamaktadır. Aidiyet algısının arttırılmasında söz konusu mikro-mekânların sunulması kentli ve mekân arasında bağların kurulabileceği en temel araçlar olarak nitelendirilebilir. İncelenen mekânda olduğu gibi sadece geçiş ve alışveriş için var olan bir ulaşım aksı üzerinde oluşturulacak, tasarlanmış ya da katılımcı yöntemlerle kullanıcının tasarımına açık kentsel mikro-mekân uygulamaları mekânın çekiciliğini arttırarak cazip açık kamusal mekânların oluşturulmasında da etkili olacaktır. Özellikle kullanıcının -ki burada dükkân sahipleri ve çalışanlar öncelikle göz önünde bulundurulmalıdır- aktif olarak katılabileceği mikro-mekân uygulamalarının aidiyet algısını arttıracığı düşünülmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu mekânın çok gürültülü olduğunu müşteri, araç ve esnafların bu gürültünün temel nedeni olduğunu söylemektedir. Anket çalışmaları yapılırken de çoğu işyerinde bu gürültü iletişim kurmada sorunlara neden olmuştur. Kentsel canlılık ve gürültü çoğu zaman birbiriyle çatışan unsurlar olsa da yukarıda tanımlanan kentsel mikro mekânların oluşturulması ve peyzaj elemanlarıyla basit tedbirlerin alınarak hem mekânın çekiciliği arttırılıp hem de gürültü kontrolünün sağlanması mümkündür. Mekândaki bina yükseklikleri 4-5 kat olmakla birlikte, sokakların dar olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu sokak kesitlerine uygun bitkilendirme ve kent mobilyalarıyla birlikte zemin katlarda bulunan dükkânların açık, şeffaf cephelere kavuşturulması olumsuz mekân algısını değiştirerek mekân kalitesi üzerinde olumlu etki yapabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle iki ulaşım odağı arasında mekân kalitesini arttırmaya yönelik kentsel tasarım rehberinin geliştirilmesinin olumlu etkileri göz

önünde bulundurulmalıdır. Rehberle birlikte katılımcı yöntemlerin öne çıkartılarak kullanıcıların mekâna müdahale etmesi cesaretlendirilerek özgürlük mekânları olarak da tanımlanabilecek kentsel mikro-mekânların oluşturulması desteklenmelidir. Bu sayede anket sonuçlarında görülen karmaşık ve kaotik olarak değerlendirilen mekân algısının da olumlu yönde değiştirilebileceği düşünülmektedir.

Anket katılımcılarının büyük çoğunluğu mekânda yeterli sayıda sosyal ve kültürel etkinlik yapılıp yapılmadığını ve mekânda dinlenmek, oturmak ve spor yapmak için uygun mekânlar olup olmadığını bilmediğini veya bunların olmadığını, bu sorulara olumlu cevap verenlerin ise Aksaray Meydan ve Zübeyde Hanım Parkı'nı işaret ettikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların %56'sı mekânda bireysel veya grup halinde gidebilecekleri çeşitli mekânlar olduğunu belirtmişlerdir. Sosyalleşmek için gittiklerini söyledikleri mekânlar çoğunlukla kafe ve restoranlardan oluşmaktadır. Buna karşın sosyal ilişkilerin güçlendirilebileceği açık kamusal mekân kısıtlıdır. Katılımcılar mekânda kadın, erkek, çocuk, yaşlı ve engelliler gibi toplumun çeşitli kesiminden insanların kullanımının oransal olarak yaklaşık olduğunu belirtmişlerdir, ancak anket çalışması yapılırken erkek kullanımının ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar çoğunlukla kullanıcıların mekânda grup halinde hareket ettiklerini, göz teması kurmanın zor olduğunu ancak tanımadıkları insanlarla iletişim kurmanın kolay mı zor mu olduğu sorusuna eşit cevap verdikleri tespit edilmiştir. Anket çalışması yapılırken bu cevaplara paralel gözlem sonuçlarına varılmıştır.

Araştırmanın odağında bulunan, Aksaray Meydanı ve Yusufpaşa tramvay aksı üzerinde mekân kalitesinin aidiyet algısına etkisi değerlendirildiğinde mekân kalitesi ve aidiyet algısı arasında doğrusal artan güçlü bir ilişki tespit edilememiştir. Bununla birlikte yer seçiminde de mekân kalitesi ölçütlerinin etkisi sınırlıdır. Tüm katılımcıların mekân kalitesi ölçütleri ve aidiyet algısı üzerinden alınan cevapları değerlendirildiğinde Aksaray Meydanı ve Yusufpaşa tramvay aksının çoğunlukla “orta düzey mekân kalitesi (+4,59 puan)” değerinde algılandığı ancak kendilerini çalışma mekânına ait olduklarını söyleyen katılımcıların (%68'i) verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde ise alanın mekân kalitesi değeri algısının “yüksek düzey mekân kalitesi (+21,36)” değerine sahip olduğu

görülmektedir. Bu tespitten yola çıkarak kısıtlı sayıdaki mekânı deneyimleme imkânı bulan göçmenin aidiyet algısının arttığı görülmektedir.

Aksaray Meydan-Yusufpaşa Tramvay aksına çalışmak için gelen göçmenlerin hemşerilerinin ve akrabalarının yakın çevrede yoğun olarak yaşaması sonucu aidiyet algılarının daha kolay geliştiği söylenebilmektedir. Kendisini Aksaray meydan-Yusufpaşa Tramvay aksına ait hissetmediğini söyleyen göçmenler ile aidiyet algılarının arttırılması için neler yapılabileceği konusunda mülakatlar gerçekleştirildiğinde ise mekân kalitesi bağlamında bir beklentilerinin olmadığını belirttikleri ve genel anlamda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilmeleri, yasal statülerindeki belirsizliğin giderilmesi veya maddi olarak daha iyi koşullara ulaşabilecekleri olanakların sağlanması durumunda aidiyet hissinin olumlu yönde gelişebileceğini söylemişlerdir. Bu durumda, kullanıcı ile mekân kalitesi ve algısı arasındaki ilişkinin zayıflattığı görülmektedir. Belirsizliklerle beraber mekânın geçicilik algısı da artmaktadır. Bu kullanıcılar için mekân, bir durumdan diğer bir duruma geçiş için beklenen alan veya boşluk haline dönüşürken, yer olma özelliğini kaybettiği görülmektedir. Bu durumda mekânın kullanıcı için taşıdığı kalite algısı de önemsizleşmektedir.

Yapılan anket ve mülakatlarda Tarihi kent merkezine yakın bir odak olmasına rağmen Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında çalışan göçmenleri kentle buluşturacak veya kentin bir parçası olarak hissettirecek mekânsal niteliklerin zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma mekânında çeşitli işlevlerde mekânlar olmasına rağmen (sosyal aktivite mekânları, buluşma noktaları, transfer noktaları vb.) bu mekânların göçmenlerin kullanımına yönelik imkânlar sunmadığı, dolayısıyla göçmenlerin mekân ile etkileşimini ve deneyimini arttıracak göçmen odaklı mekânsal stratejilerin geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, Aksaray Meydanı ve Yusufpaşa tramvay aksı ile yakın çevresinde özellikle katılım süreçleri işletilerek, sosyal etkileşim alanlarının geliştirileceği mikro-mekân tasarımları yoluyla kamusal mekânın kullanım değerinin arttırılmasına teşvik edilebilir. Transit geçiş için kullanılan sokak ve caddeler üzerinde farklı yol kesitlerine göre geliştirilecek sosyal etkileşim alanları tasarlanarak dükkânlar ile sokak arasındaki ilişki arttırılmalıdır. Bu sayede mekânın sahiplenilmesine imkân tanınarak, aidiyet algısının güçlendirilmesine destek olunabilir.

Mekân kalitesinin değerlendirilmesi aşamasında göçmenlerin mekân algılama biçimlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Özellikle göç etmeden önce savaşa maruz mekânların çalışma mekânından ve Türkiye'deki koşullardan oldukça memnun olduğu, Türkiye'nin huzurlu ve iyi imkânlarla sahip olduğunu belirlenmiştir. Ancak önceki yaşantılarında daha özellikle daha iyi ekonomik koşullara sahip olan ve aktif savaşa denk gelmeyen göçmenlerin mekânı mekânsal kalite anlamında yeterli bulmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada önemli bir yer tutan İstanbul'un bir göç kapısı olarak algılanıp algılanmadığına yönelik yapılan literatür taramasında ülkeye gelen göçmenlerin dörtte birinin Türkiye'ye İstanbul üzerinden giriş- çıkış yapmakta olduğu (Toksöz, Erdoğan, & Kaşka, 2012, s. 76) görülmektedir. Bu veriden yola çıkarak İstanbul'un küresel ölçekte bir göç kapısı olarak çalıştığı sonucuna varılsa da sokak ölçeğinde yapılan mekân çalışması kapsamında katılımcıların yarısından fazlasının İstanbul'u bir geçiş kapısı olarak görmediği, Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının göçmenler için bir sürekliliğinin olduğu ve hayatlarına burada devam etmek istedikleri tespit edilmiştir. Ancak göç ettikleri ülkede öğrenci veya lisans eğitimi mekân ve Türkiye'de esnafılık yapan katılımcıların mevcut çalışma koşulları ve diğer bütün imkânların yetersiz olduğunu iletmekte ve farklı bir ülkeye göç etme konusunda daha istekli oldukları ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların çoğunluğu Aksaray meydan-Yusufpaşa Tramvay aksında çalışmaya devam etmek istediğini ve kendisini bu mekâna ait hissettiğini belirtse de yakın çevreyi deneyimleme ve tanıma konusunda yetersizdir. Kendisini bu mekâna ait hissettiğini belirten katılımcıların çoğunluğu (%59,2) Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında kendisi için önemli bir mekân olmadığını belirtmiştir. Yoğun çalışma şartları nedeniyle kenti tanımada ve deneyimlemede eksiklikler olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın temel sorularından birisi de Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksının göçmenlerin gözünde hangi kavramlarla örtüştüğünü tespit etmek olmuştur. Aksaray meydan-Yusufpaşa Tramvay aksının kavramsal karşılığına 'çalışmak' diyen katılımcıların (%51,2) verdikleri cevaplar irdelendiğinde 'Aksaray meydan- Yusufpaşa

Tramvay aksında sizin için önemli mekânlar nerelerdir' sorusuna yalnızca %19'u spesifik olarak yer belirtmiştir. Mekânın temelde bir emek mekânı olarak işlediği, göçmenlerin ise Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını seçme nedenlerinin genellikle akrabalarının, tanıdıklarının olması ve mekânın göçmenler için çeşitli iş imkânları sunması olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu sonuçlar çalışmanın bir diğer önemli araştırma kavramı olan 'emek göçü' ile örtüşmektedir.

Anket yapılan göçmenlerin özellikle belirttiği bir diğer husus ise işletmelerin ve çalışanların yanı sıra müşterilerinin de göçmenlerden oluştuğudur. Yerel halkın kendilerinden alışveriş yapmadıklarını, Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksını seçmelerindeki en önemli etkenlerden birisinin de göçmen müşteri sayısının Aksaray meydan- Yusufpaşa Tramvay aksında fazla olması olarak belirtilmektedir. Anket yapılırken belirtilen duruma yönelik paralel gözlemler edinilmiştir. Mekânda çoğunlukla Suriyeli göçmenler çalışmakta olup, çok kültürlü toplumsal gelenekleri olan bu grup için kendilerinin tanınırlığı ve tanıtılmasının önemli olduğu, yerel halkın kendilerini yeteri kadar tanımadıkları için mesafeli davrandıklarını belirtmektedirler. Göçmenleri aktif olarak kent ve toplumsal yaşama dâhil etmek için gerekli entegrasyon çalışmalarının yapılması gerektiği görülmektedir.

Yapılan anket çalışmalarının değerlendirmeleri katılımcıların göçmen olduğu, geçici koruma kapsamında olan ve olmayanların olduğu, tamamı erkek çalışanlardan oluştuğu, ülkeye giriş yöntemleri (düzenli göç- düzensiz göç) farklılık gösterdiği, aktif savaş dönemine denk gelenlerin ve gelmeyenlerin olduğu göz önüne alınarak yapılmıştır. Bu tez bir ticaret alanını çalışma mekânı olarak seçmiş olup, literatürdeki göç konusu işleyen diğer çalışmalar (konut alanında yapılan çalışmalar, ekonomik çalışmalar, sosyal çalışmalar vs.) ile birleştirilebileceği, karşılaştırmalı olarak incelenebileceği düşünülmektedir.

Anket ve mülakatların değerlendirilmesiyle incelenen çalışma mekânında göçmenlerin birçok farklı açıdan dezavantajlı konumda oldukları belirlenmiştir. Yasal statülerinin belirsiz olması ve buna bağlı olarak mülk edinmemeleri, dil problemi, uygulanabilir bir entegrasyon programının olmaması gibi çeşitli nedenlerle yaşam koşulları zorlaşmakta,

bu nedenle çalışma imkânlarının kısıtlı olması ve mekân kalitesinin yetersizliği genellikle göz ardı edilmektedir. Anket ve mülakatların değerlendirilmesinde bu durumun göçmenlerin çalışmak için zamanlarının çoğunu geçirdikleri kentsel mekânla ilişkilerini zayıflatarak yere aidiyet algısını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Bununla birlikte kentsel mekânın deneyimlenmesindeki eksiklik, mekânın algılanması, anlamlandırılması ve buna bağlı olarak aidiyet algısının güçlenmesinde de olumsuz etki yaratmaktadır. Bu durumun iyileştirilebilmesi için göçmenlerin ve ev sahibi toplumun birlikte hareket etmesi ve uygulanabilir programların geliştirilmesi önemli bir konudur.

Kalıcı çözümler üretebilmek için göçmenlerin öncelikle yasal statülerinin ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve bununla birlikte toplumun bir parçası olarak kentsel mekânın üretimine katılım sağlayabilecekleri tasarım araçlarının geliştirilmesi gereklidir.

KAYNAKLAR

- Altman , I., & Low, S. M. (1992). *Place Attachment*. New York: Plenum Press.
- Appleyard, D. (1980). Livable Streets: Protected Neighborhoods? *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 451(1), 106-117.
- Attiwill, S. (2011). Urban and Interior: techniques for an urban interiorist. *Urban Interior. Informal Explorations, Interventions and Occupations*, 11-24.
- Baş, T. (2013). *Anket Nasıl Hazırlanır*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497-498.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Kitaplar.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2021). *Güncel Faaliyetler Raporu Temmuz-Ağustos*.
- Borjas, G. J. (2013). *Labor Economics* . New York: McGraw Hill/Irwin.
- Brown, W. (2011). *Yükselen Duvarlar Zayıflayan Egemenlik*. İstanbul: Metis.
- Burt, M. E. (1978). *A Survey of Quality and Value in Building*. Watfort, UK: Building Research Establishment.
- Carter, D. B., & Poast, P. (2015). Why do states build walls? Political economy, security, and border stability. *Journal of conflict resolution*, 1-32.
- Cauter, L. D. (2007). Meditations on razor wire. A plea for para-architecture. In *Visionary Power. Producing the Contemporary City* (s. 233-247). Rotterdam: NAI Publishers.
- Crespi, L. (2020). *Cultural, Theoretical, and Innovative Approaches to Contemporary Interior Design*. Milan: IGI Global.
- Crosby, P. B. (1980). *Quality is free*. New York: McGraw-Hill.

- Çağırkan, B. (2016). Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplumlar, Yeni Kimlikler. *tobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 2613-2623.
- Das, D. (2008). Urban quality of life: A case study of Guwahati. *Social Indicators Research*, 88(2), 297-310.
- Dixon, J., Durrheim, K., & Di Masso, A. (2014). Places, identities and geopolitical change: exploring the strengths and limits of Identity. R. Jaspal, & G. M. Breakwell içinde, *Identity Process Theory: Identity, Social Action and Social Change* (s. 270-295). Cambridge: Cambridge University Press.
- Erder, S. (1986). *Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Faist, T. (2000). *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford : Clarendon Press.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). *Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- Göregenli, M. (2010). *Çevre psikolojisinde temel konular*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göregenli, M. (2010). *Çevre psikolojisinde temel konular*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gürel, A., & Balta, Y. (2011). İstanbul'un Göç Olayı ve Etnik Hayat Üzerine. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1-15.
- Gehl, J. (1987/2011). *Life between buildings: Using public space*. London: Island Press.
- Gehl, J. (2020). Public space and public life during Covid 19. Copenhagen: Gehl Institute.
- Glick-Schiller, N., Basch, L., & Blanc, C. (1995). From immigrant to transmigrant: Theorizing transnational migration. *Anthropological quarterly*, 48-63.
- Greene, S. (1992). Cityshape: Communicating and Evaluating Community Design. *Journal of the American Planning Association*, 58(2), 177-189.
- Heidegger, M. (1971). *Portry, language, thought*. New York: Harper & Row.
- Hinkel, R. U. (2011). *Urban Interior*. Spurbuchverlag.
- Ilgın, C., & Hacıhasanoğlu, O. (2010). Göç-aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model. *İTÜDERGİSİ/a*, 5(2), 59-70.

- İnceoğlu, M. (2007). Kentsel açık mekânların kalite açısından değerlendirilmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul meydanlarının incelenmesi.
- International Organization for Migration & United Nations . (2020). *World Migration Report 2020*. Geneva: International Organization for Migration.
- International Organization for Migration & United Nations [IOM]. (2000). *International Migration Law: Glossary on Migration*. International Organization for Migration, Geneva.
- Johnson, J. (2002). *In-Depth Interviewing*. (J. F. Gubrium, & J. A. Holstein, Dü) London: Sage Publications.
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of Place As An Attitude: Lakeshore Owners Attitudes Toward Their Properties. *Journal of Environmental Psychology*(21), 233-248.
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2006). A comparative analysis of predictors of sense of place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lakeshore properties. *Journal of Environmental Management*(79), 316-327.
- Jorgensen, D. L. (1989). *Participant observation: A methodology for human studies*. Sage Publications.
- Juran, J. M. (2000). *Juran's Quality Control Handbook*. New York: McGraw-Hill.
- Kırdar, M. G., & Saraçoğlu, Ő. D. (2012). İ g, bölgesel yakınsama sorunu ve ekonomik byme: Türkiye rneği. *Türkiye Ekonomi Kurumu* , 75.
- Kearns, A., & Turok, I. (2003). *Sustainable communities: Dimensions and challenges*. Department of Urban Studies, University of Glasgow.
- Keyder, . (2000). *Arka Plan. İçinde: İstanbul Küresel İle Yerel Arasında*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kirkness, P., & Tije Dra, A. (2017). *Negative Neighbourhood Reputation and Place Attachment*. New York: Routledge.
- Krier, R. (1979). *Urban Space*. New York: Rizzoli.
- Kuban, D. (1970). İstanbul'un tarihi yapısı. *Mimarlık Dergisi*, 25-48.
- Kuban, D. (1996). *İstanbul Bir Kent Tarihi, Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

- Kurumu, T. İ. (tarih yok). 01 12, 2022 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> adresinden alındı
- Lang, J. (1994). *Urban design : the American experience*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Oxford:England: Blackwell.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts, England: MIT Press.
- Lynch, K. (1981). *A theory of good city form* . Cambridge: The MIT Press.
- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities? *Environment and planning B: Planning and Design*, 26(6), 880-884.
- Manen, M. v. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*. 1, 22-26. Ağustos 2021 tarihinde <https://doi.org/10.29173/pandpr19803> adresinden alındı
- Marchant, J., & Charles, J. (1897). *Cassell's Latin Dictionary: Latin-English & English-Latin*.
- Maslow, A. (1968). *Toward a psychology of being*. New York: Van Nostrand.
- Mbembe, A. (2018). *The idea of a borderless world*. Eylül 2021 tarihinde Africa is a country: <https://africasacountry.com/2018/11/the-idea-of-a-borderless-world> adresinden alındı
- McCracken, G. (1998). *The Long Interview*. London : Sage Publications.
- McNeill, W. H. (1984). Human migration in historical perspective. *Population and development Review*.
- Michelson, W. M. (1976). *Man and his urban environment: A sociological approach, with revisions*. Addison-Wesley Pub.
- Norberg-Schulz, C. (1963). *Intentions In Architecture*. Oslo, Bergen: Rome printed.
- Norberg-Schulz, C. (1972). *Baroque architecture (History of world architecture)*. New York: HN Abrams.
- Norberg-Schulz, C. (1979). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture* . Rizzoli.

- Norberg-Schulz, C. (1985). *The concept of dwelling: On the way to figurative architecture*. Rizzoli.
- Norberg-Schulz, C. (2012). The Phenomenon of Place. *The urban reader* (2. b., s. 272-285). içinde New York: Routledge.
- Ohmae, K. (1989). Managing in a borderless world. *Harvard Business Review*, 67(3), 152-161.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods (2nd Ed.)*. London: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün , & S. B. Demir, Dü) Ankara: Pegem.
- Portes, A. (2003). Conclusion: Theoretical convergencies and empirical evidence in the study of immigrant transnationalism. *International migration review*, 37(3), 874-892.
- Project for Public Spaces [PPS]. (2000). *How to Turn a Place Around: A Handbook of Creating Successful Public Spaces*. New York: Project For Public Space.
- Proshansky, H. M. (1978). The city and self- identity. *Environment & Behavior*, 10, 147-170.
- Punch, K. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H. Aslan, & Z. Akyüz, Dü) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion Limited.
- Riley, R. B. (1992). Attachment to the ordinary lanscape. I. Altman, & S. Low içinde, *Place Attachment* (s. 13-35). New York: Plenum press.
- Rossi, A. (2006). *Şehrin Mimarisi*. Ankara: Pusula Yayıncılık.
- Sharr, A. (2013). *Mimarlar için Heidegger, Thinkers for Architects/Heidegger for Architects Volkan Atmaca (Çeviren)*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Steele, F. (1981). *The Sense of Place*. Boston: CBI PublishingCompany.
- Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of settings. J. Harvey içinde, *Cognition, social behavior and the environment* (s. 441-488). New Jersey: Newark: Erlbaum.
- Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of settings. 441-488. New Jersey: Newark.

- Şentürk, A. (2018). Aidiyet, Kent Kimliği ve Kentsel Koruma Etkileşimi Bağlamında Kullanıcı Sürekliliğinin İrdelenmesi: Kadıköy Moda Örneği (Doktora tezi).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). (2021). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. TUİK: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> adresinden alındı
- Türkyılmaz, E., & İskender, E. (2018). Mimari Tasarımda Ulaşılabilirlik Kavramının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları Açısından İrdelenmesi. *Megaron*, 13, 297-323.
- TDK. (2015). *Güncel Türkçe Sözlük*. Ağustos 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- The United Nations Refugee Agency. (2020). *Global Report 2020*. <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globalreport/> adresinden alındı
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Toksöz, G., Erdoğan, S., & Kaşka, S. (2012). Toksöz, G., Erdoğan, S., & Kaşka, S. (2012). TÜRKİYE'YE DÜZENSİZ EMEK GÖÇÜ VE GÖÇMENLERİN İŞGÜCÜ PİYASASINDAKİ DURUMLARI. *IOM Türkiye*.
- Tuan, Y.-F. (1974). *Topophilia, A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. Columbia: Columbia University Press.
- Uluslararası Göç Örgütü [IOM]. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: IOM.
- Vernon, V., & Zimmermann, K. F. (2021). Walls and Fences: A Journey Through History and Economics. *n The Economic Geography of Cross-Border Migration*, 33-54.
- Welter, V. M. (2003). From locus genii to heart of the city: Embracing the spirit of the city. I. B. Whyte içinde, *Modernism and the spirit of the city*. New York: Routledge.
- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces*. New York: Routledge.
- Wolfe, C. R. (2016). *Seeing the better city: How to explore, observe, and improve urban space*. Island Press.
- Yeang, L. D. (2006). Quality of place: the north's residential offer.
- Yollu, D. (2006). Mekân organizasyonu ve biçim kavramlarının Tarihi yarımada örneğinde incelenmesi.

EKLER

EK A: Anket Soruları

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Yüksek Lisans Tezi Anket Soru Kâğıdı

Görüşme Tarihi/ Saati:

Anket değerlendirmesi şu şekildedir:

-2	-1	0	+1	+2
----	----	---	----	----

-2 = Kesinlikle katılmıyorum
-1 = Katılmıyorum
0 = Kararsızım, Bilmiyorum
+1 = Katılıyorum
+2 = Kesinlikle katılıyorum

Cinsiyet: Yaş: Medeni durum: Uyruk: Gelinen ülke:	Meslek (Türkiye’de yaptığı): Meslek (Geldiği ülkede yaptığı): Kaç yıldır Türkiye’de yaşıyor: Kaç yıldır İstanbul’da yaşıyor: Kaç yıldır bu alanda çalışıyor:
---	--

Mekân Kalitesi Bağlamında Aidiyet İle İlişkili Sorular

Bu alanın sizdeki karşılığı nedir?

Burada çalışmayı tercih etme nedenleriniz nelerdir? Mekân kalitesinin bu seçimde bir etkisi oldu mu?

Mekân kalitesi anlamında bu alandan beklentileriniz nelerdir?

Burada çalışmayı seviyor musunuz? Çalışırken kendinizi burada rahat hissediyor musunuz?

Burada çalışmanın diğer yerlerde çalışmaktan farkı nedir?

Çalışma alanına (emek mekânı) aidiyet hissini artırmak için neler yapılabilir?

Bu alanda çalışmaya devam etmek istiyor musunuz? Etmek istemiyorsa nerede çalışmak istiyorlar? Ne olursa burada çalışmaya devam etmek istersiniz?

Bu alanda sizin için önemli mekânlar nerelerdir?

Kendinizi buraya ait hissediyor musunuz? Ait hissetmiyorlarsa istenen mekân kalitesi sağlanırsa aidiyet hissinde bir değişim olur mu?

Çalışma alanınıza herhangi bir müdahalede bulundunuz mu (tadilat, yapım, eşya ekleme, eşya çıkarma) ? Bu alanda başka bir mekâna müdahalede bulundunuz mu?

Mekân Kalitesi ile İlişkili Sorular

A. Kullanım ve Aktiviteler	<i>A.1 Aktiflik</i>	Gece aktif olarak kullanılmaktadır.	-2	-1	0	+1	+2	
		Günün her saati yoğundur.	-2	-1	0	+1	+2	
	<i>A.2 Aktivite Çeşitliliği</i>	Alanda ihtiyacım olan her türlü hizmete ulaşabiliyorum. <ul style="list-style-type: none"> • Yeme-içme servisleri • Giyim • Züccaciye • Diğer 	-2	-1	0	+1	+2	
			-2	-1	0	+1	+2	
			-2	-1	0	+1	+2	
			-2	-1	0	+1	+2	
			-2	-1	0	+1	+2	
	Aynı mekânı farklı aktiviteler için kullanmamız mümkündür.	-2	-1	0	+1	+2		
	Alan geldiğimden beri aynı şekilde kullanılmaktadır.	-2	-1	0	+1	+2		
	<i>A.3 Süreklilik</i>	Tarihi yapılar vardır.	-2	-1	0	+1	+2	
Mekânlar sürekli olarak işlev değiştirir.		-2	-1	0	+1	+2		
Binalar birbirleri ile uyumlu mimari özelliklere sahiptir.		-2	-1	0	+1	+2		
B. Erişim ve Bağlantılar	<i>B.1 Ulaşım</i>	Özel araç ve toplu taşıma araçları ile ulaşım kolaydır.	-2	-1	0	+1	+2	
		Özel araç (bisiklet, motosiklet, otomobil vs.) park etmek için yeterli park yeri vardır.	-2	-1	0	+1	+2	
		Yaya olarak ulaşım kolaydır.	-2	-1	0	+1	+2	
	<i>B.2 Erişilebilirlik</i>	Engelli insanlar için kullanıma uygundur (görme, yürüme vb.)	-2	-1	0	+1	+2	
		Yürüme sürekliliğini engelleyecek bir şey yoktur.	-2	-1	0	+1	+2	
	<i>B.3 Okunabilirlik</i>	Yön bulmak kolaydır.	-2	-1	0	+1	+2	
		Yeterli sayıda tabela ve yönlendiriciler mevcuttur.	-2	-1	0	+1	+2	
		Zemin kaplaması yayalar için uygundur.	-2	-1	0	+1	+2	
		Sokaklar karmaşık değildir.	-2	-1	0	+1	+2	
	<i>B.4 Bağlantılar</i>	Bu alanı başka bir yere gitmek için kullanırım. <ul style="list-style-type: none"> • Evet ise nereye ?	-2	-1	0	+1	+2	
	C. Konfor ve İmaj	<i>C.1 Güvenlik</i>	Alan güvenli bir yerdir.	-2	-1	0	+1	+2
			Güvenli değil ise nedeni:					
			• Hırsızlık, gasp	-2	-1	0	+1	+2
• Geceleri aydınlatma yetersizliği			-2	-1	0	+1	+2	
• Farklı kullanıcı grupları arasındaki tartışmalar			-2	-1	0	+1	+2	
• Uyuşturucu madde kullananların çevreye verdiği rahatsızlık			-2	-1	0	+1	+2	
• Başkaları tarafından sebepsiz yere rahatsız edilmek			-2	-1	0	+1	+2	
• Diğer	-2	-1	0	+1	+2			

C. Konfor ve İmaj		Alanı kullanan kadın-erkek oranı yaklaşıkktir.	-2	-1	0	+1	+2	
		Alanda güvenlik personeli bulunmaktadır.	-2	-1	0	+1	+2	
	C.2 Bakım ve Temizlik	İşletme sahipleri dükkanlarının önünün temizliğine dikkat eder.	-2	-1	0	+1	+2	
		İşletme sahipleri dükkanlarının önünü temizler.	-2	-1	0	+1	+2	
		Temiz bir yerdir.	-2	-1	0	+1	+2	
		Yeterli sayıda çöp kutusu vardır.	-2	-1	0	+1	+2	
		C.3 Caziplik/ Çekicilik	Oturma elemanları temizdir.	-2	-1	0	+1	+2
			Alan huzurlu bir yerdir.	-2	-1	0	+1	+2
	Güzel bir manzaraya sahiptir.		-2	-1	0	+1	+2	
	Eğlenceli bir yerdir.		-2	-1	0	+1	+2	
	Sessizdir.		-2	-1	0	+1	+2	
	• Değil ise hangi gürültü çeşidi sizi rahatsız etmektedir							
	▪ Araç sesi,		-2	-1	0	+1	+2	
	▪ Esnaf,		-2	-1	0	+1	+2	
	▪ İnsanlar,		-2	-1	0	+1	+2	
	▪ Hayvanlar,		-2	-1	0	+1	+2	
	▪ Diğer	-2	-1	0	+1	+2		
	C.4 Yapı Kalitesi	Oturma elemanları yeterlidir.	-2	-1	0	+1	+2	
		Her türlü aktivite için yeterli büyüklükte alanlar vardır.	-2	-1	0	+1	+2	
		Bina yükseklikleri fazla değildir.	-2	-1	0	+1	+2	
Oturma birimleri birbirleri ile uyumludur.		-2	-1	0	+1	+2		
Yağmur, kar, yüksek sıcaklık gibi koşullar için uygun kamusal alanlar vardır.		-2	-1	0	+1	+2		
D. Sosyallik		D.1 Mekânın Sosyal Aktivite Yoğunluğu	Alanda yeterli sayıda kültürel ve sosyal etkinlik yapılmaktadır.	-2	-1	0	+1	+2
	Dinlenmek, oturmak veya oyun oynamak spor yapmak için uygun alanlar vardır.		-2	-1	0	+1	+2	
	Bireysel olarak veya arkadaşlar ile gidebileceğimiz birçok mekân vardır.		-2	-1	0	+1	+2	
	• Kahvehane, kafe, bar, restoran vb.		-2	-1	0	+1	+2	
	• Sinema		-2	-1	0	+1	+2	
	• Tiyatro		-2	-1	0	+1	+2	
	• Diğer.....		-2	-1	0	+1	+2	
D. Sosyallik	D.2 Kapsayıcılık	Kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli gibi farklı kesimdeki insanların alanı kullanımı yaklaşıkktir.	-2	-1	0	+1	+2	
		Her türlü yaş grubu alanı kullanmaktadır.	-2	-1	0	+1	+2	
	D.3 Etkileşim	İnsanlar grup halinde dolaşır.	-2	-1	0	+1	+2	
		İnsanlar birbirleri ile göz teması kurar.	-2	-1	0	+1	+2	
		İnsanlar birbirleri ile kolayca iletişime geçer.	-2	-1	0	+1	+2	

EK B: Çalışma Mekânına Ait Fotoğraflar

